

Chakravathi Srinivasa Chariar's

133, BIG STREET,
KUMBAKONAM.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మసేనమః-

కవితాకామినీశేభిః గర్భావరవిహారలీలానినోదిత

శ్రీవియదేవకవిప్రుంగవదిరచితం

ప్రాకృతాదిభాషాపటాంతర్గతశౌరసేనీమాత్రయంత్రం

సద్భాషయం

ప్రశస్నరాఘవాఖ్యుద్ధంశాటకం

వావిళ్ల || రామస్వామిశాస్త్రి || యా

తఖనప్రచురాదిజనితదోషరహితం పరిష్కృత్య

ఆదిత్యరత్నతీర్థిలయాఖ్యస్వీయ

ముద్రాక్షరశాఖాయాం ముద్రయితాన్

ప్రకటికృతం నందీజయతే తరామ్-

ప్రజ్ఞోత్పత్తినంబు

౧౮౭౧ నంబు

చెన్నపురి-

DONATED BY

Chakravathi Srinivasa Chariar

133, BIG STREET

శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః

4-40516
1988

శ్రీ రస్తు.

Tel. 1107

శ్రీనివాసాయనమః.

శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః శ్రీనివాసాయనమః

ప|| చత్వారిః ప్రథమంతుమిద్రుమలతారకాంగులిశ్రేణయః
శ్రేయశ్శృంగసరోజకరకరుచ సైశాజ్ఞికానిపాణయః
ఫాలేవృష్టభువోలిఖంతియుగపద్యేపుగ్యవశావళిః
కస్తూరీమకరీః పయోధరయుగగండద్యయేచ శ్రియః || ౧ ||

అపి|| ఆకల్పంమురజన్మభేందుబహుళోస్తీలన్తరున్తాధురీ
ధీరోదాత్రమనోహరస్సుఖయతుశ్రీపాంచజన్యధ్వనిః
లీలాలంఘితమేఘనాదవిధవోయఃకుంభకణావ్యధా
దాయాదానవదంతినాండశముఖందిక్చక్రమానగండతి|| ౨ ||

అస్యచ్ఛ|| నాభీపద్మవనచ్ఛతుముఖమఖోద్గీణాస్తవాకణాన
ప్రోస్తీలతామనీయలోచనకలాఖలన్మథేందుద్యుతిః
సక్రొధంమధుకైటభౌనకరుగన్నేకుంసుతామంబుధే
స్సశ్యానప్రణయంసరోజవనతింపశ్యేహారిపాతునః || ౩ ||

నాండ్యంతేనూత్రధారః పురోవలోక్య సహషణం.

అయే కథమమీనిజవదనశారదారవిందన ర్తితగిరింద్రనందినయనఖంజ
సన్యసకలమునిజనహృదయరంజనస్యవికటజటాపటలోత్పంగీరంగతాండవి
తగంగాతరంగనికరస్యమందాకినీవారిచందనలాలాటికాయమానమకుటూ
పనతనూతనసుధాకరస్యకరుణాకరస్య త్రిభువననళిననిమాణానిమద్దల
విసాంతురస్యధగవతశ్యంకరస్య యాత్రాయాంగుమిథతావపహరిషదాః
తదరానుపగమ్యనిజకలా విలోకనప్రసాదనాథమధ్యథాయే తావత్
విన్యశ్య- అథవాకిమధ్యథానయా-యతః.

ప|| ఆకారైశ్చైవ చతురా

స్తరైశ్చైవ పరంగిత్వమ్|

గర్భస్థం కతకీపుష్ప

మామోదేవేవవట్టదాః || ౪ ||

విలోక్య సహషణం నూనమయ మేతదనుసంధానాదేవ సామాజి
కసమాజోద్గీరితత్వవవాభివశాతే నభామెరంగతరంగః || ప్రతిశ్యసటః ||

భోధావమన్త్యైనభవంతమిదముదీరయంతిపారిషదాః - యత్కిలభర
తరాజిత్యధోఽతై ||

సూత్రధారః - కణ్ఠాపిఘాయ

హాతసమంజసమసమంజసం-భవత్యుత్కృషం తావదాకణాయామి||
సటః || భావలభునా మయైవ భవత్సకాశాదాకణానీయంకిమిదమసమం
జసమితి||సూరః || సస్విదమెవయత్కిలజ్ఞాయసినందతిమయికనీయసిరా
జపదమునన్యన్యతే-అహంహిభరతమాత్రీకపన - మమపునరగ్రిజన్తాగు
ణారామనామారాజపదభాజనమ్||సటః||కిర్మగ్గుణపైగుణారామః||సూరః||
సమనామైవదత్తముత్తరం ||సటః||విహన్య-కథంనామైవగుణాధిగమః-

సూరః-

అధకిం||గుణ గ్రామా విసంవాది

నామైవహి మహాత్మనామ్

యథా సువణ్ శ్రీఖండ

రత్నారద సుధాకరాః || ౫ ||

అపిద-కిమిదంగుణారామనామైవగుణాధిగమః కథమిత్యవహన్యతే -
యతిఖలుజనక నామధేయస్మిరాజ్ఞ స్పదసిహరచాపారోహణంనామ రూపక
మభిసీయమనీయపైవతేనరాజ్ఞానమగ్నితాం గంగవిద్యాభరతతిభ్యాతింద
యితామిదనమాసాదితవాః ||సటః || నేపునరధునాకందేశమానందయతి.

సూరః || దక్షిణావధం - కేశాపిదాక్షిణాత్మేననూపకదేన మదీయ
మేపేదంగుణారామనామైవదతాన్య రంగవిద్యాభరతతి భ్యాతిరవహ్న
తా-తదాకణ్యకగుణారామస్తమేవదిశంచలితః - అధునాశ్రీతమస్తా
భ్య - యత్కిలమనీయనామ్నాగాయకసనహమైత్రీవిధాయదాక్షిణ

త్యన్యవాహనీపతెన్యదనీరంగసంగరమువక్రంతవానితి||నటం||

అహూయశశువక్రము||సూరం|| నాతాశ్చర్యముచితంహం.

యతః|| కిత్తికాంమృతాశ కమనీయ భుజామనిద్ర

చంద్రాననాం స్థితనరోరుహ చారునత్రామ్

జ్యోత్స్నాస్థితా మపశ్యతాం దయితామివస్వాం

లబ్ధుం సశః పునరువక్రమ మాశనోతి|| ౬||

తత్ప్రథమతావత్సందేశరహస్యంపారిషదానాం||నటం|| ఇదమేవ-యత్కి-
లభవతాభినీయమానంవిలోకయామః.

ప|| ప్రత్యంగ మంగురిత సోర్వరసావతార

స్థావోల్లసత్కుసుమ రాజవిరాజబంధమ్

ఘమేతరాంశు రివ వక్రతయాపిరమ్య

న్నాట్యప్రబంధ మతిమంజుళ సంవిధానమ్|| ౭||

సూరం-విమృశ్య సహషణం

మారీషాపిజానాసికిన్నామాసానాట్యప్రబంధభితి- పునర్విమృశ్య-
విహస్యచ - ఆయేకధమహంనిజశిరశ్చైఖరశయాళుమపినీలోత్పలచ్ఛదంగర
త్నాకరచపలపీచులాలాపరిసరేవిచారయామి. యదన్యనామధేయమస్య
తోనిరూపయామి . సన్నిదమిహైవశ్లోకే సప్తక్షరాష్ట్రసజ్జితమవిధా
నైసలిఖితేష్ఫటమస్తప్రసన్నరాఘవన్నామేతి||స||

శ్లోకంపతిత్వా-విమృశ్య-సహషణవిస్తయం.

అహూదెవ్యాః కవికుముదవికానచంద్రికాయాః సరస్వత్యాః
ప్రసాదమహమా - యదనుభావాదేవంవిధాంకరీనాంవినిత్రమధురా
స్సూక్తయస్సముల్లసంతి.

సూరం||ఎవమేతత్-అనెనైకహింవిదాసూక్తం

ప|| వాణిత్యత్పదవక్త్రైఃకవిశిఖా

యా స్వాంతభూయం సతామ్

సరిహిప్తా కవితాలతాపరిణతా

నైవేయ ముజ్జ్యంధతే|| ౮ ||

త్వత్ప్రశోకవిరాయయత్కినలయంసూక్తపదేశశిరఃపథ్యంశి

తపారీజాతక లిఖాగుచ్చెనిధతైపదం-

విమృశ్య- మదువునకవికమలనన్ననివల్లికజన్మనిమనామనఃకా
తుకితం - యస్యైకమపివదనాంబుజమాసాద్యచతుర్ముఖముఖసరోజవసవి
హారవిదనమనుభవతిభారతీనామరాజహంసీన|| ఎకమేతత్ - త్రిభువనా
భోగపహి.

ప|| భాస్వద్యంశవతంశీతికారమణిరంగప్రసంగస్వన

ద్వాదిత్రప్రథమధ్వనివిభాజయతేవల్లికజన్మానునిః

పీత్యాద్యద్యదనెందుమండలగళతాగ్రవ్యామృతాద్వైకిమ

ప్యాకల్పంకవినూతనాంబుజమయీకాదంబినీవవకాతి|| ౯||

విమృశ్య-మదుతురాదుచంద్రవీచిత్రవికోరమానందయతి-యత్ప్రీతిగారా
కానంద్రికాదుంబితోయంవాల్మీకేరపిసారస్వతసాగరస్సముల్లసత్ప్రస
సూ||ఉచితమేతత్-

ప|| చంద్రైవ రామచంద్రైవ

కాంతానాంచ ద్యుగంచతే

నిలోత్పల సుహృత్తాంతౌ

కన్యనా మోదతేమః || ౧౦ ||

అపిచ-భాః

ప|| యుజితిజగతీమాగచ్ఛంత్యాఃపితామహవిష్టహ

స్త్రహతివధియోదేవ్యావాచశ్రమస్సమజాయత

అపికథనుసామందేదెసంనదెదవగాహతే

రఘుపతిగుణగ్రామశ్లోభాసుధామయదీఘికామ్ || ౧౧ ||

సః - కథంపునరమితవయస్సవేదాపిరామమేవహనుమితారామం మ
ధుప్రతాళివానుమానయన్తి.

సూ-విహస్య

ప|| న్వసూక్తిసాగపాత్రంరఘుతిలకమేకంకలయతాం

కపిసాంకోదోషస్యతగుణగణానామవగుణః

యదేతైనికాన్యైఃపైరపరగుణబుద్ధైరివజగ

త్యసావేశ్యకైశతతసుఖసంవాసవనతి|| ౧౨ ||

అపిచ-భో॥ నీజంయన్యవిరాజితం సువర్ణితం ప్రజ్ఞానవిశాంతురః
 కాండఃపండితమండలీపరిచయః కావ్యంనవఃపల్లవః
 సూక్తిఃశీఘ్రపరంపరాపరిణతిస్సోయంకవిత్వయృమ్
 కింవంధ్యఃక్రియతేవిసారఘృణలోత్తంసప్రశంసాఫలిమ్ ॥౧౩॥
 కపునరనెనప్రబంధేన కవితాకామినీకలికణకాపూరవిహారశీలామను
 భవతి॥

సూ-నీప్రణయకోపం-అయే-

ప- విలాసోయద్వాచామనమరసనిన్యందమధురః
 మరంగాక్షీబింబాధరమధరభావంగమయతి
 కబింద్రఃకాండిన్యస్సతవజయదెవశ్రవణయో
 రయాసీదాతిభ్యంసకిమిహమహాదేవతనయః॥౧౪॥

అపిచ॥ లక్ష్మణస్వేపయస్యాన్య
 సుమిత్రాగర్భజన్తనః
 రామచంద్రపదాంధ్రజై

భ్రమదభ్యుగాయతేమనః॥౧౫॥

నటః॥ కథమవిధితచంద్రచరితన్యదశోరన్యసరణిమనున్యతాస్త్రినన్వహ
 మనెనైవకవిసానిజకృతిపుస్తకంనమవ్యకాసాదరమిదముక్తాస్త్రి-రక్షణీయమి
 దం సూక్తిఃచైతన్యకృతిసోపియయానవిసయమిదముక్తః.

ప- కణేనిధాయచవిధాయచకంకపీతే
 భృత్వాచమూఢానికరెహృదయేచకృత్వా
 చోరాపహారచకితేనదిరంమయైవ
 త్వత్సూక్తిమాక్షికగణఃపరిహరియః॥ ౧౬॥
 సూ॥అయేకేయమిళికశంకాతన్యకవే-

ప- సులలితవదనామదారవృత్తాం
 కృత్తిమధవాయవతింపరన్యకృత్వా
 తటమపిపరమణవన్యకృత్వా
 వదకతరశ్శుభభాజనంజనస్సాత్మీ॥ ౧౭॥

నటః-నన్వయంప్రమాణప్రవణాపిశూయితే-తదహమిహచంద్రికాచం

౬ ప్ర సన్న రాఘవాఖ్యనాటక - సన్ధ్యాయే -

దాతపయ్యురివకవితాకికత్వహారణాధికరణవృత్తితామాలోక్యకావ్యతాస్తి.
సూ-కిమిశాకాతుకం

స|| ఏహంశోమలకాన్యకాశలలాలిలావతీభారతీ

తేహంకరగశతకవక్రభణిశోద్ధారెమకింహీయతే

యైకాంతామచమండలకరరుచాస్సానందమారోపితాః

తైకింశుత్రకీంర్రుగీంభదశనెసారోపణీయాశ్శరాః|| ౧౮

సట-భావలమీనిజకవిసాతత్వోనోదముడితాః పాడిషదాకభమస్యస్య
కపితయాపి నోదయివ్యంతే ||

సూ|| డపపన్నుదం-సన్వనెనైవోత్తం-

స|| అపివందముపయంతోనాగివలపైస్సీవీయైః

చరభణిమిశోమంయూంతిసంతతింజుంతః

నిజభుసమకరందశ్శీంద్రపూణాలపాలః

కలశసలిలసెకంనెహతేకింకసాలః|| ౧౯ ||

స|| అమిశాలస్యగిరాంసరశతాశోమలతాచ|| సూ|| భవీద్యక్రతాశి
సతాచ|| స|| సకాతుకం-కథమేతయోరపిరద. నీయతా|| సూ|| అభకి-అనెనై
పకితోర్మదం||

స|| నింద్యంతేయదిశామమందమధిర్భక్తికాక్రికవిసాంగిరః

స్తూయంతేనచనీరసైవ్యకాగద్యశాంబక్రొంబాక్షచ్ఛటాః

భవైవ్యగన్ధవిరూంసతామపిమసకింనెహతేవక్రతాం

భత్తేకింసమగక్రీటకేభరెవక్రాంభామైందబీమ్|| ౨౦||

అపచ|| అమృతపింధేపాయంపాయంపయాంసిపయోభరః

గీరచరకాంబూరాకారాస్యవిస్ఫటికావనా

తల్లిహతులశామానీయంతేక్షణంకతిసాఃప్రస

స్యతతమవ్యురస్యంగోద్ధారాగిర్మనతీభావతామ్|| ౨౧||

స|| సూనమస్యకవేకిమప్రమోదమేదురముతకదళం - యదేవంవి
ధాన్యధాశీతలాస్మాత్తయస్సముల్లసంతి|| సూ||

స|| యస్యాశోపిరశ్మికురస్యకదళకాపూరోమయూరో

భాసోహనోవిమలగురుఃకాళిదాసోమలానః

హమోహహమోహహృదయవనతిఃపంచదానిన్సదానిః

కేమం నైషకథయకవితాకామినీకౌతుకాయ॥౨౨॥

అపిచ॥ న బ్రహ్మవిద్యా నదరాజ్యలక్ష్మీ

స్తధాయశ్శయం కవితాకవినామ్

లోకొత్తరే పుంసినీపేశ్య మానా

ప్రతీవహవః హృదయైతనోతి॥౨౩॥

నేపథ్య-సాధుభాంకుశీలవోత్తంససాధు॥నూ॥

నూనమయం యాజ్ఞవల్క్యై వై వాసీదాల్యాభ్యయనభవేవాభివతకతే- అ
శ్యేగృహీతవ్రతస్యానవలోకనీయయీయ కన్యస్య పురతస్థాతుమనుచితమా
వయోః-తదవసరావత్తనిహుగ్రింతౌ.

ప్రవేశికా -

తతః ప్రవిశతిదాల్యాభ్యయనః॥ ౨౧॥ తమేవగ్లీకంపతిత్వాన బ్రహ్మవి
ద్యేతి-ఏవమేవైతత్॥తథాహి-రాజాయం జనకోపినకలలోకలోచనారవిం
దమాతాకాండ క్వచిత్పురుషప్రకాండెనజకన్యామర్పయితుకామః కామ
మస్తద్ధరూపవిష్టయాం బ్రహ్మవిద్యాయాం కులత్రమాగతాయాం రా
జ్యంప్రేక్ష్యం చ శిథిలాదరస్సంవృత్తః కణకాండత్వా కథమయమా కాశేపీ
కాధ్వసి విమృశ్య నూనమస్తద్ధరమభ్యాగచ్ఛతానమీరణసంఘట్టనక
లక్ష్మణిత పల్లకీగుణేనదేవమికానానారదేనభవితవ్యం - ఊర్ధ్వముపలోక్య
హంతశ్చబ్రహ్మాయో ప్రతారితాస్తి - నన్విదం మధురాలాపిమధురదవ
యం-పునఃకణకాండత్వానీహ్నతామకం-అహూభగవతోయోగీశ్వరస్య
ప్రసాదమహిమా - యస్మైదహమేవంవిధానామపివచనావబోధమధు
రాంసిద్ధిమాసాదితవానస్తి - తదాకణకాయామి-తావత్కిమేతావాల
వతః- కణకాండత్వానీకణిమాహ॥నన్వేకలాలాపికుతలకతఃప్రప్తవ్యోసి॥
అపరణిమాహ॥ వయస్యమధుప్రియాయాలోహంసంతతవికన్యీరాదమృ
తకర మాళిమాళిమందానిపూరవనత్॥దాల్యాభ్యయనః॥అహూఅసి
యోగీశ్వరురాలాపతానమఃవితనామతాచ-పునఃకన్యం దత్వా-అస్తి నూత
నఃకౌపిన్యతాంతః-కిమామకలాలాపః- అస్తికదావిత్కిలవికనకమలమ
యోమాలామూవనీయప్రణమ్యప్రసన్నమమృతమయూఖమాళి మిద

ప్ర సన్న రా ఘ వా ఖ్య నా ట కే - న న్నా యే -

మా హ న హ న్ర బా హ ర్ప లి నంద నః బా గః దే వ

ప॥ లంకే దోర్ఘ ల వి లా న హృ త్తా వ లే హ

త్రో లా న శ్రే ల ఖి రా ద ష ధూ రి సా ర మ్

కిం చి త్తా మ సి ధు వ న త్రి త యే ష య త్ర

దో ద ణ డ మం డ ల మి దం గే ఖ లీ క రో మి ॥ ౨౪ ॥

ఉ క్తం చ దే వే న -

ప॥ అ స్తి మ తా మ్ ము క్తా కం ది వ్యం న్య స్తం జ న క ధూ ధు జ

య న్య బా నా న ల తి న్రి పు రః ప్రా ప్తః ప తం గ తా మ్ ॥ ౨౫ ॥

తదా క ణ్య కా ని జ ధు జ మం డ ల మాలో క యే కా జ గా మ బా గః - అ హ మ పి తా

తు కా ది హా గ తః - త త్ర - ధ య ధ వా న్సు నః క త స్స చూ గ తః - కీ దృ క్ష త త్ర పృ

త్రాంతః - కణ కాం ద త్వా - కి మా హ మ ధు ప్రి యః - ఆ యా తో హం నం త్రం

ద న నం ద న వ నా త్ - ఆ క ణి కా తం చ త త్ర మ యా క న్య దిన్ని శా చ ర న్య గ జా త మి

దం - రె రె వ న పా లాః క థ మ న భ్యర్చి త వం ద్ర చూ డ ప వ ని శా చ ర చ క్ర వ తి కా ని వి

లు న ప్ర సూ న మి దం నం ద న వ నం - ఉ క్తం చ తైః - అ యే లంకే శ్వ రా ను చ ర

క్షం త వ్య మే త త్ - అ ద్య హా వి న క త న యా మీ ర న్య యం వ ర లో క న శా

తు కి త న క ల సు ర లో క వి మా న మం డ ల మం డ నా య మ హా న్సు - స మో ప

యో గః - త దా క ణ్య కా వ తై వ మే వ వృ త్తాంతం లంకే శ్వ రాయ కు

సు మో హ య నీ క రో మి తి నిర్ద తం - మ యా పి శా తు కా ది హా గ తం - దా

ల ఖ్య య నః - స హ వ కా శా తు కం - అ హ హా కి మ పి ని పీ నం వృ త్తాంత ర హ న్యం

మ ధు క ర యో ము కా ధా దు హ త్రం మ యా - వి మృ క్య - హం త మ హ తో య మ

న థ కా న్యం కు రో ద్భే గః - కు తః - య ద యం బా గ రా వ గ యో కి గ కా ధు వి వి

శ్రాంత సీ తా న్య యం వ ర వృ త్తాంతః - ని రూ ప్య - అ థ వాల మి హ వి హ దే న -

ధృ మా రో పి తా అ పి ధృ మ రో క్త య స్సం ధ వంతి - పు నో వ్య వింత్య - న ఖ లు ధృ

మ ర మా త్ర కా వే తా - త థా హి -

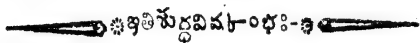
ప॥ అ మం ద ర స ని వ్యం ద

సుం ద రో దా ధా వ నా

శ్రే వ నా సం ది వా శే తా

వం తి చా ని వ దా జ రం ॥ ౨౬ ॥

నపత్యైః మనసాధుతకీతవానసీ-వందితావేవ ఖల్వావాం-సానాది
 గతాగతస్యపతిగుణగణవణానాయకసకరాజేననియక్తా॥ గాలాభ్యయనః॥
 స్వగతం - అచూకాతుకీతం - యన్నదీయంభ్రమరదవ్యయేనపల్లవితంవచ
 సంవందివ్యయేనఫలితం-తన్నూనంసంపాప్రవేశసీతాస్వయంవరావసరః
 తదహంభ్రమరవృత్తాంతంగురవేనివేదయామితినిష్ఠాస్త్రః ॥

తతః ప్రవిశతివందివ్యయం॥ ఏకః॥ నఖేనూపురకపశ్య ౨

ప॥ స్వాంస్వాందిశంశ్రితవతానివహేనరాజ్ఞాం

మంచావలీవలయ మాకలితంవిధాతి

సీతాస్వయంవరవిలోకనకాతుకీన

పుంజీకృతాకృతిదిశామివదశ్రవాశమ్॥ ౨॥

నూపురకః ॥ వలీనమజీరలపెంఖపెంఖ - ఇహోగఇదదనగిసిగింధనలా
 ఆణిమిదెసుమిదెసు - ఆసీతాఘణఘుసిగిగిదగరా ఆరాఆణోలమలఫలి
 హపాసాఅసిహారావలీబిణాకణలసీహోవిలసోహది - అవిల - ఆముం
 ధదుంధసా అరలహరిసిహరమబిణాగవోంగధతణసా అరంపడి బిదావిల
 రాతివి ॥ ఛాయా ॥ వయస్యమంజీరకపశ్యపశ్య - ఇహోగజెంద్రదశ
 నస్సిగ్ధకలాకానిర్మితేమ మంచెవ్వసీవాఘనఘుస్యగృతాంగరాగారాజ్ఞా
 నః-అమలస్థటికప్రాసాదశిఖరావలంబినకనకసిహృత్తీగ్ధకళాం తె-అపిచ-ఆ
 ముగ్ధదుగ్ధసాగరలహరీ శిఖరచుంబినోనవోద్ధవృత్తికాకరప్రతిబింబాఇవరా
 జంతే॥ మంజీరకః పశ్య, ౨

ప॥ నటతినటకరాగ్రవ్యగ్రసూత్రావలగ్నా

ద్విపదశనశలాకామంచహంచాలికాయమ్

త్రిపురుధనచాపారోహణాత్కంఠితాసీ

మతిరధనవతివత్సభృతాంబుత్తప్యస్త్రీ॥ ౨౦॥

నూపురకః || పరిసరోఽమోహరచావారోహమణోరహరహసవసేత
 లంఘోవిలసేతపులకమడఘావలీమడిదణిఅభులసహారసాహిజా అలపెంధ
 ది || ఛా || వయస్యకోయం హరచాపారోహణ మనోరథ రథసేవనం
 తలక్ష్మీవికసత్పులకమహఘా వలీమండితంనిజభుజసహకారభాగియుగళంప
 శ్యతి||మ-కః||సేవనిజయశంపరిమళవిసోదితచారణచంద్రీకవయస్కోలాహల
 వాచాలితదిక్షుక్త శాశికుంతలాలంకారోమల్లివాపీహో నామ||నూపురకః||
 ఇమో ఊణకోదూరావసారి దిశం అకళంపలడిదణిఅచావగుణకనణిణం
 సహామేడణేభుఅకంద్రోపే-భోబంతది || ఛా || అయంపునఃకమారావ
 సారిత్వనకరంకాప్రకటితనిజచావగుణ కషణిణప్రభామండనభుజరంద
 యేనశ్యక్తాత్మతి||మం||లయమసావదేరదిగంగసాలలాటతటమండనశిశ్నీ
 రతిలకః||నూ || ఇమోఊణకోపిరసిరిసిభిదలబాధు అగమ కరవా లి కల
 తోబంతది||చ్చా||అయంపునఃకమిరశ్రీశ్రీభంజలతాభుజంగమంకరవాలం
 కలయకాన్తి||మం|| సోయంనిజప్రతాపప్రభావటపాటలితమలయా
 చలసితంబమండలికాంఠీమండనోపిరమాణిశ్యసామాన్యవతి||నూ||ఇమో
 ఊణకోపిరశత్రుశలిననుల కవోంభలచలికడల సరిసణి పెసమసేణ
 పలడిదహరచావకంఠాగ్రీకరణిదమణితాహూరెహది|| ఛా || అయంపు
 నఃక-అభిశత్రుశ-సంస్థులబోలస్త-చలరకుండల సద్యశనివేశమశ్మేణ
 ప్రకటితహరచావకంఠాభూతరణస్తమశోభోరాజతే|| మం|| సోయమ
 సమసేవరమహాణావోఘమకరోమత్స్యరాజః|| నూ || ఏసోపుణకోమలల
 ఆరసధవలిదణి అభుజమందిభు అగణాత్మభోఅగ్నిసిరి సమసుమను ఊమోర
 మోరదిఉసరాసేవంతంకఅతోబంతది || ఛా || ఏషపునఃకమలయాజరస
 కవలితనిజభుజ ప్రతిభుజంగరాజ భోగశ్రీశ్రీకీషకుసుమ సుకుమారంరమా
 రిప్రళరాసన-తకాయం స్తిమతి||మం||సోయందిమలముక్తావళమండితలికట

వత్సస్థలంతుంగతరభుజతరంగస్సింధురాజః-పునస్సకాతుకం-సభేద్యశ్యం
తామమీ.

ప|| చండీశకాముక వికషణ కాతుకోమిక

రోమాంచితద్విగుణ వీరబాహుదండః

సీతావిలోకనమిత్ర తుగ్రహకాతిమాత్ర

విస్తీర్ణమాణకృదయాః పరితోనరేంద్రాః||౨౯||

నూ||కణకాండతావ-పరిసరోద్దయో కలగహీరమన లోకలకలా||

భా||వయస్యకోయంకలగభీరనూంసరికలరలః||మం||

ప|| నూనమేషహరతాంహరణానం

మండలతాంవమచవారిగజానామ్

పాకశాసనకరాసేనధాజాం

జ్వంభలేజలముకామివపాదః||౩౦||

అయేకభూసీతమేవశీతకరమాభిరగలాతిపంభవః - పుననివా
న్యక-అయేతదిదమహ్నురగసైక తాండవ రంగమండమోదండరత్నం-

ప|| జ్యోమాశ్రీకృతభోగ కషణభగ్న క్షయశ్యంబ్రామణీ

నికౌసానిలరూరిముగ్ధగతజ్యోవాకభృంబయా

నికౌశ్చక్రితయేపురాంసరినామూర్తికృతాంహరణా

వ్యాపారైకపరోబభూవతరళింయద్వావిద్రాసి||౩౧||

నూ|| అయేకభూసీతమేవశీతకరమాభిరగలాతిపంభవః - పుననివా
చలతింఖదాణభావ భాషిదోసురై స్త్రిగలు లానినా ఎవ మహా మహా
ణా || ఖా || అయేతదేత త్రిపురసంహాసంబాహుసం-యత్రకనకమ
యవయోచలరీట్లదాభావం భాషితస్సైరిగరుదానసేవపమధురుభసః||
మం||వశీకృత్య-రాహిణి-

ప|| ఆకణకాస్తంక్రిపురమభనోద్దండకోదండసద్ధాం

మాన్వీముగ్ధీవలయతిలకకోపియఃకషణతీహ

తస్యాయాంతిపరిసరభువంరాజపుత్రిభవితీ)

౧౨ ప్రసన్నరాసువాఖ్యనాటక - సర్వాధ్యాయే -

కూజతాగ్రామముఖగజసుఖోత్తనోత్సవాద్యాయ||౩౨||

పల్లవ్య || అయ్యేకభముచ్చలితమేవసమయసంచరణమిత్యుపోలతలసం
కుట్టినమస్యోరగరణస్తానిమండలసరాజమండలస-విహస్య-

ప|| పశ్యపశ్యసుభతైస్సుటధావం

భక్తిరేవగమితానతుశక్తిః

అంజలివిరచితోనతుమప్తి

మాళికిరేవసమితోనతుచాపః|| ౩౩ ||

నూ|| కూనకసంసక్తమాశ్రిత్య - అయ్యేకభమేషామారంభవివసంరం
భక్త్యుత్తరీనాంకుసుమోద్గమిత్యసంవృత్తిఃతథాహ.

ప|| దూరాదాలోక్యకేచిత్కాయాదితరథసాద్యేగమాలింగ్యకేచి

ప్రందంసంస్పృశ్యకేచిత్కారకమలయుగైగాఢమాలింగ్యకేచిత్

నోరభ్యమాబధ్యకేచిత్కజయుగళబలంసర్వమారోప్యకేచి

దూభిహ్వంజీకచాపంత్రిదశగిరిగురుంతకాయంతోనమంతి|| ౩౪ ||

సవిషాదం -

ప|| ఆద్యీహత్పరతోన్యమిన్యవతయస్సర్వేసమభ్యాగతాః

కస్యేయంకలధాతకొమలరుచిఃక్రిశ్ణలూథాస్సరమ్

నాకృష్టంసదవాధృతంసనమితంస్థానాచ్చనోచాపితం

కేరాలీదమశూధనుఃకిషుధునాస్తిరమున్వీతలమ్|| ౩౫ ||

నెపథ్య || ఆగోయమభీకవైతాళికఃచాపమాత్రకప్యసమయితవ్యేనీవీ
రమున్వీతలంవ్యపదిశతి|| నూ|| సభయం - వసనకంస ఇమోషహేదలచల
తరాచురహదకంరవకంకసోకతంధునేనుణీయది|| ఛా|| వయస్యకస్యా
యంమహితలచలద్రావణ రథదక్రరవకరణః కంఠభవశిక్కుయితే||
మం|| నభేమయాన్యవిదితోయం - తదేనమేవప్యభామి - పరిక్రమ్య - అయ్యే
కఙ్ఖిలుభవా - యస్యకలదావత్రినోమయాపిపవిఖ్యాతః - ప్రవిశ్యతేరుషః -
సాటాపంపరిక్రమ్య - సక్రోధం - అయ్యేకలిపయగామవాటికాపర్యటన
దుర్విదగ్ధవైతాళికకథంమాయపిదశిత్వభోకై - సాశంకమాత్మగతం - అ

యైనంవరణీయమేవవివరీతుమువశాంతోస్తి-భవత్యేతదేవనిర్వాహయా
 ము - ప్రకాశం - కథంమామపి దశదిగ్విలాసిసీకణాపూరికృత కీర్తికాప
 ల్లవంతిభువనపీఠవామధేయంకూపమందూకభవసాగరమనిభ్యాతమాలవ
 సి-తతాధయతావత్కృత్రకణ్ఠాంతనివేశనీయగుణంధమింకన్యాత్మంద॥
 మంజీరకః॥ ఇదంతావద్ధనుః-కన్యారత్నంతుపరమనలోకయివ్యస్తిపురు
 షః॥ ధిజ్ఞాభాకథంరాశినక్షత్రపాతకానామఃకోష్ఠీంసదృష్టవాసి-తే
 పికన్యామేవప్రథమంప్రకాశయంతి-పశ్చాద్ధనుః॥ మం-స్వ-కథమ
 సావాచాటతామేవప్రకటయంతి భవత్వనయైవతావదేసనివారయామ॥
 ప్ర॥ విహస్య-అయ్యతావతిపిరమండలభవానెవనక్షత్రవిద్యాకుశలః॥
 పురు॥ ఆకథంనక్షత్రవిద్యాకుశలః॥మం॥ కథంకారమన్యధావినైవచా
 పారోపణంకన్యావిలోకనాయోగ్రాతసే॥పు॥ మమాపిచాపారోపణే
 సంశయః॥మం॥ అధకిం-యద్యేవనంధవతి .

ప॥ వినైవాంభోవాహుబహుశరువిలిప్తాంబరతలా

తటిల్లెఖాహేమద్యుతివితతిరమ్యావిలసతి

వినైవస్వగణంగాంసభసిరభసోన్నద్రశీవణ

పరీవత్రైవాస్సకంస్ఫురతినవనీలోత్పలవమ॥3౬॥

పు॥ పురోవలోక్య - స్వగతం - కథమస్తత్ప్రతిజ్ఞాభంగాయవిధివా
 వివరీతంస్సస్తి నైపుణ్యంప్రవీరితంసన్వయమగ్ర - వినైవాంభోవాహుతి
 స్లోకంపతిత్వా-విమృశ్య-అథవాకవపఃవిధిరపిమత్ప్రతిజ్ఞాభంగాయ.

ప॥ మయిక్షీరోదస్యన్నిభృత మురజస్నాభినశినీం

నిజక్రీడావాపీజలకమలిసీంకతుణమనసి

పరిధ్రీంశాశంకిమధురమధురాలాపితతునై

శృణుర్భిన్నైర్వర్షతైరననయపరోహాదయమపి॥3౭॥

నిపుణంనిరూప్య॥ అయేనాదృశ్యాత్ప్రతితారికాస్తి-తథాహి.

ప॥ తటిల్లెఖానయంవిలసతిపరంసాధభిఖర

వనంత్యాఃకన్యాశ్చిత్కనకరుచిరాగాత్రలతికా

లపిదంనోస్తీలతుకవలయవసంమీసతరళం

పరంతస్యావపస్ఫురతినయనాలోకలలితమ్॥3౮॥

ప్ర సన్న రా ఘ షా ఖ్య నా టక-న చ్చా యే -

నూనంత దెత్తీ తాభిదానంక న్యారత్నం-నిర్వ్యాకా.

ప॥ రాజీవజీవసిముధాను సుధాకరత్వం

యస్యాస్యయః పదనఖస్యేకతాముఖస్య

అగ్రేద్యుతోమృగాద్యశఃకతరః కురంగ

త్వంఖంజనత్వమసికిం జనరంజనాయ ॥౩౯॥

పునస్సపిస్తయం.

ప॥ ఏకంధుగ్ధమయం పయోధి మన్యజద్దేవోయమంభోజభూః

తైఃసోప్యప్యవదున్యరేకమన్యజత్తప్తావీతితీవ్రంతపః

ఏమాతుస్సుటమద్యకైతకదళ ప్రత్యంతధాసాద్యశః

కాణేనైవన్యజత్యహూదివిదిశీరాణావానాంశతమ్॥౪౦॥

మం॥ సఖేనూపురకకస్యాశ్చిత్రరతలాదుపాదాయఃమెతదంతేపురీ

కాజనస్యకౌతుకమూలోకతే॥ నూపురకః॥ అహంతంకెమి - గురుభవనా

దోతదాపితదేదరపరిచారిఅవేదవిమావహంధనోగహాలవంతపజపేంధరి॥

ఛా॥ అహంతరకాయామి - గురుభవనాదాగతాయా అంతః

పురపరిచారికాయాచంద్రికాయాహస్తలోగృహీత్వాచిత్రపటంపశ్యతి॥

మం॥ త్వయాద్యష్టశ్చిత్రపటం॥ నూ॥ అహంత॥ ఛా॥ అథకిం॥ మం॥ తత్రాథ

యకింతత్రీలిఖితమస్త్రీ॥ నూ॥ భంట్దారిఅదావ॥ అ॥ అహంతంకెమి - గురుభవనా

సామలకొమలగోనినంగరంమోకంబ్రూడిదహరచావదంకొచంకవంటివ

మూరట్॥ ఛా॥ భత్పదారికాతావత్అన్యశ్చకోపిసిలోత్పలశ్యామలకేచా

మలాలగినినగరమ్యంకణాపూడికృతహరచావదకః చక్రీవర్తిమూర

కః॥ మం॥ అహంతంకెమి - గురుభవనా - యదయంకతొగప్రతిజ్ఞేపి

రాజ్ఞికోరవయనంజామాతరదాశంసితే॥ పునస్సామతం॥ అపినామజానా

సికేనకంలిఖితంపత్రమితి॥ నూ॥ జానామి - గురుభవనోజంబంకంసదు

దీఅవధంమరిణీయే॥ ఛా॥ జానామ్యేనంసదుభగవతోయాజ్ఞవల్క్యస్య

ర్వితీయయాభమకాచారిశ్యా॥ మం॥ ఇదానీమంకురితవమనోరథం॥ నూ॥

హంకపి॥ ఛా॥ కథమివ॥ మం॥ దేవీమైత్రయీకాలత్రయ దర్శినీసిద్ధ

యోగినీనాభీకమానిభతి || నూ || నిశ్వస్య - సంప సంభాషిఅది-జగ్గమోని
సంగకంకసోఇదోఽసరది || ఛా || నిర్వంసంభావ్యతె-యద్యయంనిసగ్గకర్-
శఃఇతఃఅపసరతి || మం || ఆకతమఃఖిల్యయంఎనమపసారయామితిపరి
క్రమ్య-అయోగిమిత స్తతఃవిలోకసె - నకిమిదంధనుః-తదిహైవదీయతాంద్య
ప్తిః || పు || ఆకిముద్యతెద్యప్తిరితి - సన్వయంముష్టిరేవదీయతె-ససంగంధం
సంపరిక్రమ్యశైఖరధృంశమభినీయసవిషాదమాలోకతె|| మం ||

ప|| అయెలంకెక విస్త్రస్త

శైఖరా లోకనేనతె

సమయో యాతి తస్మాణాం

గృహీణ హర కామకమ్|| ౪౧ ||

పు|| నిగతం-కథమనెనవిదితాస్తి - అథవాఘునాక్షరన్యాయానుగ
తంశబ్దసామ్యమెతత్|| పృ|| కా ||

ప|| సావహేల కమనీయముదన్య

క్రీడయైవవిబధ్యచమాన్వీమ్

కృష్టమేవహరకామకమెత

ద్వ్యశ్యతామనమతాంహృదయంచ|| ౪౨ ||

పరిక్రమ్య-నిగత- అయెఅనెనప్రితులశకునశంకునాహరచాపారోప
నాయకీలతఇవమెదోర్విలాసః-తదలమనెన|| ప్ర|| అయెధనుతివక్రవివపం
ధాః-తత్సరలెనైవకరనాలధారాపథేనసీతామానయామి|| మం || అయెకథ
మతిప్రగల్భసె-సవిలోకసెకిం-

ప|| రోహరుణీకృత విలోచనశాంతిభిన్న

భూధంగభీమఘటితభృగుటివిటంకమ్

ఉత్తాళిలోలకరవాలలతాకరాశ

దోదణండచండచుతంసరపీరచక్రిమ్|| ౪౩ ||

పురు|| కృపాగుడుత్పాద్య-పరితావిలోక్య-పశ్య

ప|| నిభిణన్నచైరికరికుంధతటివిముక్త

ముక్తాశల ప్రకరతారకితాంబరశ్రీః

గతి

ప్రసన్నరామమృత్యునాటక-సర్వము-

యఃకాలరాత్రివధాతిరసేనప

రెనెనృపాదుమృత్యుపాకృత్యపాగతి||౪౪||

అకాశేకణ్డతా-కింబూ||౪౫||

పరి వికళకథంబమాతరైస్సుధప్రైకలోమ

సంగ్రామదంబరమిత్యజరవిపాదమ్|

యంమన్యసెనుజయమత్రసహైవతెన

చెతావిధైహినమరెనమరేఖయై||౪౬||

అశూభ్యష్టతామనువ్యక్తితారాం-తదేనాన్నిజమూత్యాకతావ
త్రాసయామితిస్థితాంతః||సెవభ్యే||

పరి మందాశీకనకపద్మవిసాంకురాణాం

కించోగ్రుగ్గజలసద్దశశాంకురాణామ్

ఉన్నులనైరలిషసీయచైశవంయైః

తేమినిజామమభుజాఃప్రకటిభవంతి||౪౭||

తతఃప్రవిశతి నిజమూత్యాదశాననః | నూ || వలనపెం

ఖ || ౨ || అచో|| ౨ || ఎకాంసదిమాణసం సదనమంధలభి ||

ఛా|వయస్యవశ్య||౨||అశ్వర్యం||౨||ఎకస్యావిమానుషస్యదశమస్త్రీకాని||

మం||సఖేనైవమానుషః||కింతురాక్షసరాజః||నూ||సప్రాసం||తాపరింతా

అనుమిషలసో | గరంఖసమేంతోపంవసంముహ పడిదమాణసభంభైది-కి

ఉగరంఖసరాపింతి || ఛా|| తస్మాత్పరిత్రాయతాంమాంవయస్యః-

సనురాక్షసమాత్రపవసంముఖ పతితంమానుషంభక్షతి- కింపునారాక్ష

సరాజభి || మం || విమాన్య - సఖేలంకాతరతయా - సకల

వీరబృందనందనీయాహివందిజాతిః - తత్రాధమయంభువనైకవీరశ్చక్ర

వతీనిశాచరాణామస్తద్విధేమవిపరీతంవతికావ్యతే||నూ|| తా ఇమణీస

కోవంభింస-పరిశ్రమ్య - అశూభాశిపింతిఅమెంతలభిమంధ ఆభివహీ

అతి- కితివాఎరగభిఅవరాభితి అజంధకంధవిగవిమనీఅది||

౧౦ ప్రశస్తి రాసువాఖ్యవాట - సచ్చాయ -

స్వయాంతరరోధవ-ఎతావత్తాత్మత్రియవజ్జలకోపనాస్త్ర-యోస్యాను
చితప్రస్ఫుతస్యనంబుభోధవతిమంజీరకః||నివ్యస్య-కోపాకులితస్యదశకం
ధరస్యేయుతేన-స్త్రాచూఃకాతాపీర్యాత్కఃత్రియోధిమభోధవ
తి|| నూ|| సహషాం-జీవిదమ్మం గంపంసోసహసేవాహాదవింజయం
తో||ఛా||జీవితాస్త్ర-సమప్రాప్త్యహసే||వాహుఃకృతపీర్యపుత్రః||మం||
విహస్య-ధిమత్తాభావధంధువాపిజామదక్ష్యకరారహితాధారాజునిమ
గ్నంకాతాపీర్యమాలోకసే||నూ|| ఆరేఅభిలషజీకహంపంపంభౌవితంక
డంభావెసి|| గతమోహరగో-జోవింపురేతభుతసహసోదీనదీ||ఛా|| ఆరే
అభీకపండితకథంప్రత్యక్షేపిశకమద్భారయసి- నన్వయంత్రతః-యో
విస్ఫురద్భుజనహసో||దృశ్యతే|| మం || నూనమయంబానాసురోధవి
వ్యతి-సాతకహత్సతం-తరీదమనధాతతరమంకురేత-వివృశ్య-అ
ధవావివశ్యవివమావధంధవివ్యతి-ప్రతిశ్యరానాసురః - సాహోప-పరి
క్రమ్య-చిరాద్య -

ప|| కైలాసశైలిభిరారదఃపూరితాగం
బానాననుభవతావృషభధ్వజస్య
అలంబ్యపుష్పగద్యశంకరవల్లభేన
స్థితంభు-ద్రుమవనంశఫలిరోమి||

రా||అనాకశితకేస-అయలద్యాపనానీయతేసీతా||దా||విలోక్య-
స్వర-కథమహదశకంధరోపి-ధవతుప్రాశం- అయితావతిరమండల
కనాపిరాలోపితమదంధను|| మం|| వారోపణీయంచ||రా|| అనాలోకకేస-
తదయంబుద్ధుంధ్రహాసేవసీతామానయతి|| బా|| విహస్య-యనితావదీ
దృశీరీరలిలా-కథంబాపమనారోద్యైవానీయతేసీతా-అంకోయమభీకవా
చాలక||

ప|| ఉద్గండవండిమదలద్భృజదండవండ
హేలాచలాచలహరాచలబాధకీలేః
కీదృశ్యకస్త్రుతచాలమృగాశకాంధ

కోదండకవర్ణకదధానయానయామే॥౫౧॥

దా॥పోయమశక్తిపర్యాయః॥ రా॥ లేటికథందశవదసహ్యోక్తీనం
భావసా॥దా॥విహస్య- అమెబహువదసతానామబహుప్రలాపితాయాః
కారణం-విక్రమశ్శృభుజకాలితైః॥ రా॥ రికథంపలాలజాలనిస్సారేనిజ
భుజసారేనిపీఠంమన్యోసి॥దా॥ కథంపలాలజాలనిస్సారోమెభుజసారః॥
అత్రైకహి॥

ప॥ పితృహిదాంభోజప్రణతిరధస్తోత్పక్తహృదయః

ప్రయాతఃపాతాశ్చనకతితివారానకరమ్

నమస్తేదాహూనాంఘ్రివలయమాశజ్యోకలం

గళద్భారోద్వలాంఘ్రఫలకమాలాంఘ్రపతేః॥౫౨॥

రా॥ రెబలితనయదలితనయోసి - యదెవమశీకవిక్రమవర్ణనయాన
త్యవిక్రమశ్శృభుంకాపతెస్సిమక్షమాత్సానంవిదంబయసి॥దా॥ధవాన్మనః
కథంసత్యవిక్రమః॥రా॥

ప॥ గోష్ఠాంసమేవిదితవానసిపీఠస్త్రి

ప్రాసాదవిధృమధృతాంపదకింగరిష్ఠమ్

యేచంద్రశేఖరికాకరవల్లహంక

పర్యంకశాయినీవధుఃకలకప్రసిష్ఠామ్॥౫౩॥

రా॥ కిమననమహావాగ్విగ్రహేణ - నన్వవయోభుజహితారత
మృపరీక్షాయాంధనురీదమేతులాధవివృతి॥ రా॥ తథా॥ ౫౪॥ ౫
యేనరవిలైక నమర్పణీయజానకీ పరిణయమనోరథే॥ కిమయాన్మనః
తఃపదపి॥దా॥

ప॥ తుహినకీరణమాదోద్బంధదాహాధిరోహి

నమమజనకపుత్రీహానపర్వగ్రహాయ

అపితుబహుళదాహువ్రూహానిర్వూహమాలా

బలపరిమళభీలాకౌతుకాలోకనాయ॥౫౫॥

రా॥ప॥ ఉన్నావితనసిఖరేణహరాచలశ్య

ప్రాగవమేభుఃబలస్యకృతాపరీక్షా

ఏహపిదేహదుహితృకుచకుంభకలి

కాతూహలాధిరీశకామూకకమూదీహ్||౫౫||

సపథ్య||ప|| అసురసురనికాచరోరగాణా

మహినరేన్నరసిద్ధచారణానామ్

నమయతియదికోపిణాపమేత

స్తమదుహితృకరగ్రహంకరోతు||౫౬||

రా|| సహవ్రాంపరిక్రమ్య-కరానాలోకయ||

ప|| కేరేకరాఃకురుతవంద్రకలాపీట

చాపాధిరోపయశసాధవభాంత్రిలోకిమ్

అగ్నిసురుధ్వమచిరాచ్ఛవిదేహపుత్రీ

వహ్నిజకుంకుమరస్యైఃపరిపాటలత్వమ్||౫౭||

ధనుషికరానారోహ్య-స్వ-కథంనచలత్వపి||ప్ర|| అయేబలినందనత్వ
మేవతావదగ్రధనురిదమారోపయ - అస్తాకమపి నూతనాగతత్వేనమా
న్మోసి||చా||తథాధవత్వతిపరిక్రమ్య -ధనుషిభుజమండలమారోపయతి||
రా||స్వ-అయిక్కుదయలలంకాతరతయా-అయంతావత్కతరః - కుంతీ
కృతదశకంఠవిక్రమేతికలశకామూకా||

ప|| అన్యోపికోపియదిచాపమిదంవికృప్య

సీతాకరగ్రహవిధింవిదధీతధిగః

లంకాంనయామిచగిరాసునయామిచైశాం

ద్రాగినయామిచవశంజనకంద్రపుత్రీమ్||౫౮||

మం||సహవ్రాం-సఖేనూపురకవ్యం

ప|| చాగన్యరామశిఖరైఃపరిపీడ్యమానం

నెదంధనుశ్చలతిక్షింబిదపీడుమాతైః

కామాతురన్యవచసామవసన్నిధానై

తథ్యధిగతంప్రకృతిచారుదుసస్యతీహమ్||౫౯||

రా॥ ననిషాదమాత్మగతం-కథమయఃసీతాసునయప్రత్యూహశంసినీదురువ
 శ్రుతిః॥ ప్రళా॥ అయిదాగలపితావగృహతితేవలాలజాలవన్నిస్సారోభుజసా
 రం॥ దా॥ సక్రోధం-అయెనయవరామ్ముఖదశేముఖకథమిదంభుజవనమాలాశ
 యన్నపికటుధావణంనముంచసె ॥ రా॥ విహగ్య-శిమనకరివ్యసే॥ బా॥ య
 త్కృతంహైహయరాజేన॥ రా॥ అపిపావపవతెనిదాహతిభుజవనమస్త్రత్ప
 తాపానలం॥ బా॥ ఏవతేశమయతిప్రతాపానలముత్తుంగబాపలతాసుగతసు
 దీయదాహబలాహకావళీనిముక్తనారాచధారాసారం॥ రా॥

ప॥ రెదాగముంచమయిదాగశతానిపంచ

సన్వస్తీమెకరతతకరవాలవల్లీ॥౫౯౪॥

హృదయమభిలక్య

ప॥ రెపంచదాగవివృణుత్వమపిన్వదానా

న్నన్వేతిసాయువతిలోకలలామవల్లీ॥౬౦॥

నూ॥ అయెదాగరావణాకహంతణాంపంజరాంతాగధువతాగలతె
 హ॥ ధా॥ అయెదాగరావణాకథమాత్మనైవాత్మానంస్తవంతోనలజ్జెధే॥
 రా॥ అంకథమాత్మస్థాఘనీయోదశకంతః॥

ప॥ మండోదరీకుటిలకోమలకేశధార

మందారదామకరందరసంఘటతః

వీణానినాదమధురధ్వనిముద్గిరంతో

మద్విక్రమంచమధుకరాఅపీతకాయంతి॥౬౧॥

రా॥ కథమయంసురతరుకుసుమదామకమనీయకామనీజనోపభోగసా
 ధాగ్యలీలయానిజవిక్రమంవిభావయతి-తదిదానీం॥

ప॥ అమీమెదోదకాంతాసులితసురశైలైకశిఖరా

స్తురాసాహుసాహుంకృతికలితదంభోలితరశమ్

పరాధూయస్వైరంత్రిదశవనమున్నుల్లభకలం

నిజక్రీడారామంసురతరువనోజ్జంబిదధతి॥౬౨॥

ఇతినిషాగ్ంతః॥ రా॥ కథమయంగతః-గచ్ఛతు-అశాంత॥

ప॥ అనాభ్యుత్పాదాత్మితాం

నన్వితోగతుమత్సహే

నన్వితోమయదీక్షార

మాక్రందముపజీవనః॥౬౩॥

మం॥స్వ-వత్సేజానశిఅధునాదైవెనరక్షణీయాసి॥రా॥కలంకాండత్వా-
కపాల్మయదాక్రందశ్చోయితే - స్వరంమారీచకృతరగాయామనూన
మనెనకన్వదిత్వరావతారస్య సారాచపీతేనగగనమవలంబ్యగచ్ఛతాథ
పరివ్యం-తదేనమేవతాపదాశ్వానయామితినిషాగ్రంతః॥నూ॥వలసదీం
తలకృతంనహృథాదోవలిఖంసముహదోమంధహరిణీవిఅహంధరిదాసీ
దా॥హం॥పయస్యదీప్త్యాస్యకాస్తత్ వ్యాఘ్రస్యమఖాత్ ముగ్ధహరిణీవో
ద్భృతాసీతా॥మం॥దీపమేతత్ - తహావృత్తాంతమయంనర్వంరాజ్ఞానీ
దయామితినిషాగ్రంతాస్సర్వః.

ఇతి ప్రథమోంకః-

శ్రీనివాసాయనమః - శ్రీనివాసాయనమః - శ్రీనివాసాయనమః - శ్రీనివాసాయనమః - శ్రీనివాసాయనమః - శ్రీనివాసాయనమః - శ్రీనివాసాయనమః - శ్రీనివాసాయనమః - శ్రీనివాసాయనమః - శ్రీనివాసాయనమః

శ్రీరస్తు:

శ్రీనివాసాయనమః -

ప్రశన్నరామవాఖ్యరటక - సద్భాష -

ద్వితీయాంక ప్రారంభః -

తతః ప్రవేశితావనః - ప్రలోవలోక్య - అమోలయమనకమ
కకాబానుగమనిమశ్యమల శాన్వలలతావితానమనో రహారామగ
మణియకన్నివేళి ప్రదేశ్యితయతిమేజితః - పురోవలోక్య - కథమయ
దూరభిక్షుః - ఉదైవి - భాభిక్షుః - ప్రవేశ్యగితుః - అపితామగళం
తావనస్య తావచి - అధురావిశేషభావత్యమాగమన - తనస్సప్రకాశ -
భిక్షుః - అవస్థాపనకా - అంభాభవా - తదిహమిథిలామూలపంచ
రాత్రంభిక్షుః - ప్రనంగాదయస్సపతికావిగమ్యతా - భిక్షుః
కిమనెననిహా - కామస్తాకంరాజాధిగమన తా - సహ - అయః - బ్రహ్మం
ద్యాంనోదశి - స్పీగద్యజి - భిక్షు - సకాతుకం - సత్యరాజాబ్రహ్మం ద్యాన
యం - తా - సత్యం దెవస్యకథ - తస్యేత్యభి - కై - దెవస్యశీతికంఠాజ్ఞా
భిక్షుః - విహస్యజ్ఞాతం - రాక్షసేభిరుభవా - నతుతావనః - తా - తత
భయకోభవా - భిక్షుః - అహమభిభవాద్యశోచి - తా - అహంహీనద్యమం
త్రిమఖటాశ్చైనమాల్యతతాతాటాం - ప్రతిప్రహితః - శ్రీతంహీతన -
యతి - లరాజానయ యాధ్యాపతిమ పెత్త్యక్షికసూనుము - నినిజమఖరక్ష
కాయతదీయా రామలక్ష్మణ రామానానమారాయయా - తనవానశ్య
మాననియోముని - తినిజనయనద్యయాదిపదయితతమ - ప్రసయద్యయనమ
తంతస్య - భి - తతః - తా - తతః - పరిమ - సేన - తనముని రావారి - పిక - దివ్య
తాటాకయుగళముపసేతం - భూభుజై - ఉక్తాదీవ్యం - తాటాకయుగళం -

౧౨౪ ప్ర సన్న రా ను వా ఖ్య రాట క - న బ్బా యే -

ప॥ తదిదంపీరజననీ

శ్రీవణాచితమిత్యసా

అంతఃస్ఫురంతీరత్నాశాం

వణామాలైవశంకతి॥౧॥

తెనహికానల్యాకణయోనికేనీయమితి - రాజకుమారదన్వయాను
గతెననిజాశ్రమపదం ప్రతిగతంచునిరా॥భిక్షుః॥ అశూలమునీనామంత
రవణాస్ఫురంతీత్యనింభావనీయమేతత్ - విద్యుశ్య - అథవానకలాశ్చ
ర్యనిధేస్త్రీయమునెక్కిమనంభావనీయంనామవిచిత్రత్యుతః పునరాకణితం
మూల్యవతా॥తా॥

ప॥ వాతాచకౌతుకకరీవిమలాచవిద్యా

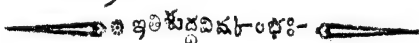
లోకోత్తరఃపరిమళశ్చకురంగనాభేః

తైలన్యబిందురివవారిశదునివార

మేతత్ప్రియంప్రసరతిన్వయమేవలోక॥౨॥

తత్రాచిహితరప్రణిధివిధాయాచనమూల్యవా॥భిక్షుః॥తతః॥తా॥
తదాకన్యక-తత్తాటంక యుగళంలంకేశ్వరజననీకణాచితమితివిచి
త్యతదాచారణప్రేరణాయతాటకాంప్రతిపూర్వమేవకోపిప్రహితః-
అధునాతాటకాహస్తాత్తాటంకానయనాయతాటకావస్థమహాప్రహీ
తః॥భి॥తత్రాథంమిథిలోపకంతనంప్రసిద్ధోసి॥తా॥శ్రీతంహిమయామి
థిలాయామాయాలోలంకేశ్వరభి - ఉత్తరమూల్యవతా - మిథిలావృ
త్తాంతోపనియాపణీయభి - తెనప్రేథమంమిథిలోపకంతమాయాలోస్తి-
తత్రాథయథవాన్యుగళతమః॥భి॥అశంహీశపవయఃకిలమూల్యవతాతా
టకాంప్రతిప్రేథమమేవప్రహితః- మిథిలాగమనకారణంతునీమానమా
వయోః॥తాపనీనిహకణం-తత్రాథయతావత్సితాటంకంతాటకావన
మధురా॥భి॥విహన్య-సఖేనీతాటకమితితావత్పుర్ర॥తా॥సాతంకంక్వ
పునరీదానీంతాటకా॥భి॥పురీంప్రవిష్టా॥తా॥తిహిందకరభన్యభి॥నహి
నన్యంతకన్య॥తా॥తెనపునఃప్రతిహరాయితమంతకపురీప్రవేశే॥తా॥

తాటకాయాః॥భి॥రామచాణేన॥తా॥ ఆయోకఃపునరయంరామః - విమృశ్య-
నూనంనవయః కిలవిశ్వామిత్ర పరిసరప్రణయినోదశరథస్యకుమా-
రయోరగ్రజః॥భి॥అథకిం॥తా॥తత్కింకవ్యపునరిదానీం తాటకాసుతౌసుబా-
హుమారీచౌ॥భి॥ సుబాహుస్తామేవాసుగతః - మూరీచోపశిఖ్యక్రిడోచిత-
రామవారాచహతేనమూరముష్టి వ్యజీవన్మృతము క్తః॥తా॥ తత్కింకనిపెరిత-
మిదంకేనాపిదశకంధరస్య॥భి॥ అథకిం-మూరీచేనైవహీనారాచానిలనీయ-
మానైకతోరమాక్రంద తామిథిలాంగతస్యలంకేశ్వరస్యనివేదితమేతత్॥
తా॥తత్కింకప్రతివన్నంప్రకృతికోపనైకకోణాస్థితాజేన॥భి॥ నభ్యేతా-
వదనందుశీతలంకేశ్వరచేతసి నావతీణా ఎవకోపినంతాపః॥ తా॥ తత్కి-
మధునావిశ్వామిత్రాశ్రమఎవరామలక్ష్మణౌ॥భి॥ నహీశ్రుతంహిమ-
యాతాభ్యాంసహమిథిలాంప్రతిప్రస్థితఇతివిశ్వామిత్రః-నైవభ్యాభిముఖ-
మవలోక్య-సాతంకం-అహహమహా॥ప్రమాదః-నన్వయంసంప్రాప్తవ-
వరామనామాసానుజివలాశనివహదాహదావానలిః - తదవసరణమేవ-
శరణమావయోరితినిష్కాంతౌ॥

అథ ఇతి శుద్ధవిమర్శభిః -

తతఃప్రవిశతస్తేరామలక్ష్మణౌ॥రా॥వత్సలక్ష్మణపశ్యరామణీయకమా-
రామస్య॥ల॥అర్చనిసగౌడదేవరమణీయాయమారామః-అధునాతువిశేష-
తోవనంతలక్ష్మీనిమాగమేన॥రామః॥వత్సఎవమేవైతత్ - అవతీక్షేత్వహీ-
వనంతలక్ష్మీ-తథాహ-

ప॥ ఇహమధుపవధూనాంపీతవల్లిమధూనాం

విలసతికమనీయఃకాకలీనంప్రదాయః

ఇహనటమినలీలంమంజరీవంజుళస్య

ప్రతిపదముపదిష్టాదక్షిణేనానితన॥౩॥

అపిచ॥ప॥మలయశిఖరాదాక్షైలానంమనోధవశాననా

దుభవనవలయంజేతుంవాంఛకవనస్తనమీగణః

విహితవనతింక్షైలాసాగ్రేధుజంగధరంహరం

మనసివిమృశ స్థితశ్శంకప్రయాతిశనైశ్శనైః॥౪॥

ల॥ అహంపునరిత్థంతరకాయామి-

ప॥ పథిపథిలతాలోబాక్షీభిః శ్రవస్తధు శీకరం

కుసుమని కరంపషణ్ణాంతీభిఃసకౌతుకమర్చితః

మధుకరపథూగీతాన క్తంకరంగకమాస్థితః

ప్రసరితవనైమందంమందంవనస్తనమీరణః॥౫॥

రామః ॥ వత్సాలమనెన - అధునాహియావదయంధగవాన్విశ్వామి

త్రః తత్ర ధవతోయాజ్ఞవల్క్యస్యసమాగమసుఖమనుభవతి - తావదే

వతదీయసాయంతనదేవతాచానోచితాని కుసుమాన్యపచినోతుభవా॥

ల॥ దాళమితివిపాస్తరితఃకుసుమాపదయంసాటయతి ॥ రా ॥ పరిక్ర

మ్య - కథమితశ్శంకీకాయతనం - అజ్జలింబధ్వా-

ప॥ మాతఃకృపాతరజ్జిణి

వికసన్నయనామృతోమిశికరిణి

తరుణసితకిరణమాఢా

మణిరమణితావన్నమస్యామి॥౬॥

అచూళాయమదూరతవేషమదకలకలహంసోత్తంసిత సరోజరాజరా
జతానరసినరసీకరోతిమెచెతః-సకౌతుకం-అయోకథమయంనభినవనవిహా
రిణీంనహచరీంవిహాయరాజహం గోప్యతశ్చూతవిపాస్తరాళమనునరతి-
కణకాందత్వా - అయోకవేషమదనమహారాజవిహారమదకరికనకశృంఖలార
ణితానుకారీహృదయహారీదకలకలస్సముల్లసతి-నిపుణంనిరూప్యధృవమి
దంమంజరశింజితం-యెనాయమాకృప్యతేరాజహంసోప్యతః-తస్మాన్నమి
హకయావనగోలచలచ్చరణరణన్నుపురయాపురాంగనయాచణ్డికాయ
తనంసమాగచ్ఛన్త్యాధవిశేష్య-తదలమస్తకమితోవిలోకనెన-పరస్త్రీశ
ఙ్గా-విశేషగ్రాహయరఘూణామితిపరాజ్ఞుశ్చస్త్రీవతి-నెపత్త్యే-భద్రాదా
రీకృతః॥రా॥కథమియంరాజకన్యా-తదాలోకయామితావత్విలోక్య
సకౌతుకం-

ప॥ కేయంశానాపలపితాల్లెఖహేమైకరేఖా
రంరైరంరైకనకకదళీకందళీగర్భగారైః
హారిద్రాంబుజ్జవనహవరంశాంతిపూరంవమద్భిః
కామశ్రీతాధవనవలభీదీపికావావిరస్తి॥౭॥

తతఃప్రవిశతిసి తానభిచ॥సీతా॥హాభాపెంఖలంజితమండంజా గి గహ
దచావెన స దనహదెనంమహేనల లిడి విలవడిహది॥భా॥ సఖిప
శ్యలద్యేదముద్యానంగృహీతచావెనవసంత సహతెనమన్నత సాలంకృత
మివప్రతిభాతి॥సఖి॥అనవద్యాంగివివమైతత్॥రా॥ సవానవద్యాంగి
తివక్రవ్యం-తథాహ-స్ఫుటమస్యాః-

ప॥ బంధూకబంధురధగస్సితకేతకాధం
చక్షుమధూకకలికామధురఃకపోలః
దంతావళిర్విజతదాడిమవీజరాజ
రాశ్యంపునర్వికచపంకజదత్తదాశ్యమ్॥౮॥

పుననికర్వణ్యక-అశూలముగ్ధాపీయం తత్తతామనీయపదార్థపరిశీ
లనాచిత్యచాతురీమంరైరంగికరోతి-

ప॥ పదాధ్యామున్నిద్రామధరయతిశాంబుజరుచిం
కరాధ్యామాధతైనవశినలయానామరుణతామ్
ప్రవాళశ్యేభాయాందశనవననాగ్రైఃపిపితి
స్తితజ్యోత్స్నాపూరైరపహసతిశాంతింహమరుచః॥౯॥

సఖి॥ధర్మదారికృదమగ్రచండికాయతనం సీ అంజలింబధ్వా-అభి
దేవిససిమండదహంధవాసిజితిహువణపురసువాసిజిగమోదె॥ భా॥ అ
యిదెవశిమకుటదేహార్థవాసినిత్రిభువనపురసువాసినినమస్తై॥సఖి॥ విహ
స్య-నమచిత్రైహప్రణామపరిహటి॥సీ॥నప్రణయకోపం - అల అళి అ
జంపదె॥భా॥అలం అలీకజల్పితేన॥సీ॥అంజలింబధ్వా-అయిదెవి-

ప॥ శాంతమందుమణిధామశోమతె

కోమలందుమకటాంగశాయిని

ఇందుచారుమచిరణవిందతా

మిందుసుందరమభినభిమమ॥౧౦॥

రా॥కథమస్యాఃపరిణయకాతుకీనభిజనః- విచింత్య-ఉచితమైతత్వ
యస్సంధాభిల్షియంవతకాతె-తథాహ-

ప॥ అపకాంతేదాత్యతరుణిమనిచాగతుమనసి

ప్రయాతేముగ్ధత్వేవతురిమణిచాన్లైవరసిక

నకనాపిస్పృష్టంయదిహవయసావమకాపరమం

తదతత్త్వంచషోజనయతివపురిందీవరద్యశః॥౧౧॥

స॥ అయిదెనిసత్వరమేవపూరయమేమనోరథం - యావదియంనదు
మకనాయతె ॥ సీ ॥ కీతిమంమనాశం సీ ॥ ఛా ॥ కీమితిదుమకనాయి
మ్యై॥ల ॥ అయిరాజహంసకన్యకకీమితిదుమకనాయసెలయంతెమాతవిట
హంతరితఃకాంతః॥నభీనహమకాం-స్వగతం - అయిహృదయవర్ధనస్-సు
ఖోవత్తుత్రిర్నన్వీయం ॥ సీ ॥ సకౌతుకం-కంసభిమకరికలహ కతనందసిణం
ధమహురమసల వలగలకంజీలది-చాఎహజరూపేహ ॥ ఛా ॥ కన్యైత
తాలభకంతకబ్ధిస్నిగ్ధమధురమాంసలంవదనమాకన్యకాతె - తస్మాదేహని
రూపయావః-ఇతిపరిశ్రామతః॥రా॥నదిహదం- హంతకథమంతరితైవహ
లతయాలతాంగీ-లతాంప్రతి-

ప॥ స్తనవిజితస్తబకశ్రీ

రథరాధరితప్రవాళసవలక్ష్మిః

అయిలతికెలిరయంబీ

తరళద్యశంనావలంబసెలజ్జామ్॥౧౨॥

పునస్సహమకాం -

ప॥ శ్యామద్భవీరామయనుంతరాధే

ప్రాయధృకంతికదళివధానామ్

కలహాంధ్రీసవనీరదానాం

చకోరవన్దాంముదితంకరోతి॥౧౩॥

కదళింప్రతి-

ప॥ హేదాలహేమకదళిధ్రువమాహసత్వ

మూరుశ్రియంకలయితంతరభాయతామ్యైః

ఎసాంవిలంబయవిలాసవత్తీంబిరంహి

స్త్రీణాంకలాపరిచితాస్థిరతాంప్రయాంతి॥౧౪॥

సీ॥నకాతుకం-హాభాకోతిమోతలుగసిహాపిమడిదకంజోకణిపంజానుం
ధంతణవిముంకటోలగవిలరోకుమరోదీనది॥జంభమహానిలవంధలంతణి
చోళిదహిలలి॥ఛా॥నభికోయంతరుణిభిషిభృమండితకర్ణకనకవణిము
గ్ధత్వవిముక్తలోచనవికారకమారోద్యశ్యతే - యత్రమమనిజవత్సలత్వవి
చోళితంహృదయం॥ల॥అయైకేయంనిర్వికారవధురమూతికాంతిపిన్దూ
ద్యశ్యతే-అస్యాంహమేజనన్యామివశీతలాచిత్రవృత్తిః॥ సీ ॥ నకాతుకం-హ
భాభిమకుమారతపెంభిత్తిమహావంఛాడంబు భాచితతరుహది॥ఛా॥ న
భిషనంకుమారంపశ్యన్త్యమమవశ్యోమిభాచిత్రమారోహతి॥సీ॥విహస్య
నూనమయమపికన్యవిద్యత్సర్వలాలసీయో భవిష్యతి - యంవిలోకయం
త్యామేత్వమపిచిత్రమారోహ్యసి॥సీ॥అతిపరిహాసనీలలలితమిణా - పుంధ
దావకోతిమోంతి॥ఛా॥ అయిపరిహాసనీలేలలమనన-ప్రచ్ఛతావతోరయ
మితి॥సీ॥ పరిక్రమ్య-అయైకృఖలుభవా-యస్త్యమేకపవమగ్ధవయాఅపి
నైవీరమపరిశీలతాన్వపివనభిధికాసువిహరసి॥ల॥ధిజ్ఞాతౌకకథమగ్రజేన
పరిగరవతికానారామచంద్రేణ సాధవంతమసిమామెకాకినముపదిశసి॥సీ॥
అధునానసుమితస్తావనైసునోరథకాభి॥ సీ॥ కీదానింధలమూగిపురైపల
వంతుమ్॥ఛా॥ కిమిదానీమప్రాన్తకంపురభవవర్తకహే-ఇతిపరిక్రమ్యఅప
క్రమ్యచ॥హాభావంకవిమ్మరిద- గపెంభిణింజోతలుగనహాచరోఎసో- జలగ

వాసంతిలదాపసంగమలహరిసదిమహాఅదాది॥ ఛా॥ సఖివకంవిస్తృతం
 దశకానీయఃఖలుసహకారఎవం - యస్యవాసంతితయానంగమమభిలషం
 తెమమాందాః॥స॥సకాతుకమాత్మగతం-అయోగీద్యకాన్యమూనిలజ్ఞాకుతూ
 హలహేలాలలితానివయస్సంధిషధురాణివనితాజనలలితాని॥ప్ర॥తా
 వదాగచ్ఛపశ్యావత్తిపరిక్రామతః॥రా॥విలోక్య-సహషణం-

స॥ మత్తనఃకైరవానంద

శరత్పార్వశరవరీ

అహల్యాభయమితోనూనం

పునరవ్యభివతతా॥౧౫॥

సర్వకాల-తథాహి-

స॥ దీహత్వస్యావృష్టివికచనవసీలోత్పలతులా

మఖండస్యాభిఖ్యాంవదనమదమందోకలయతు

కుదోకించిన్ద్రులత్కమలతులనాంకందశయతాం

తమశ్శోభాంచిత్రంచురనికురుంబంతుకురుతే॥౧౬॥

విమృశ్య-కథమయంరసాలవిలోకనకాతుకాదితవవాభివతతా॥తదవ
 సరామితావత్-అపనృత్యలతాగృహేనిలీయతే॥సీ॥ సరధసముపనృత్య-
 చాభాషిమారసాలో॥ఛా॥ సఖ్యయంరసాలః - సలీలంరసాలలతాంపరి

మృశంతి-చాభావదేహికరతికురసిహాలిహిదేహికోమలదధేహితంక

మ - జీలకొనివిలింఢేణిలసిఅహంధేణిసభావిదంతి-అహవనిలదావల

దాభికిదెగసలఎంవవంమహేణ॥ఛా॥ సఖ్యైకైకరజాంకురశిఖాలిఖి
 తైకోమలదధైకకాయామి-యత్కిలకనాపివిద్యైకయంనిజహస్సైనసం
 భావితై-అథవానిజదావలతాశంకితనస్వయమేవమన్యధేన॥రా॥ అయిల

తాజ్జీలహంపునరీదంతరకాయామి.

ప॥ మత్వాదాపంశశిముఖనిజంముష్టిసాపుష్పధన్వా
తస్మిమేతాంతవతనులతామధ్యదేశేధార
యస్తాదత్రత్రిభువనవశీకారముద్రానుకారా
స్త్రీస్త్రిభాంతిత్రివళికపటావంగుళీనంధిరెఖాః॥౧౭॥

న॥ ఉపన్యత్య-ఇయంసావానంతికా-నకాతుకం-భృత్యదారిక-ఇ
తఃపశ్య-

ప॥ వానంతీరనబిందుం

సుందరమందిందిరాశ్చహవరంతి

చిరమందిరమరవిందం

మందంమందంపరిహరంతి॥౧౮॥ నమనంసూతప్రకృతమ్
సీతా॥ఎంపంశేదం-వానంతీత్యాదిపదతి॥నభి॥ఆహూమనోహరతా
లతాయాః॥రామః॥ఆపునఃఃమిదంలతావన్యకాతె-సన్వయమేవ.

ప॥ నిమగ్నైశ్చైవదశాశ్చరానభిన

నంప్రాప్తయశావనవనంతమనోరమశ్రీః

ఉన్మీలితస్తననవస్త్రబానికామ

మేణీద్యశస్త్రనులతాతనుతెమదంసః॥౧౯॥

న॥ విహస్య-పశ్య - ఇయమసావానంతీలతాన్వయమేవదాలరసాల

మాలింగితుంపురస్తాదెతి॥సీ॥నప్రణయకోపం - దానితుహలశీలధానీపి

పాసపరిహరిఅలంగతోగమింసం॥ ఛా ॥ ఇదానీంతవాళికధాపిన్యాఃపా
శ్వకంపరిహృత్యాన్యతోగమిన్యామి॥రా॥నివన్యాకా-

ప॥ అమలమృతాశకాంజకమనీయకపోలరుద

స్తరశనలీలనీలనళినీప్రతిమల్లద్యశః

వికనదశోకశోకరకాంతభృతస్సుతనో

శీ.౨ ప్రసన్నరాఘవాఖ్యనాటక-సచ్ఛాయే -

మౌడలలితానిమేవిలిసితానిహరిమనః॥౨౦॥

సీ॥ సకాతుకం-స్వ.

ప॥ దశతపెనలుంపలంపలానదామసామలూ

మహేనసంమసెహరంపురతసోమకోమలూ

లదాఘరంమికో ఇమోత స గరూ పఖండణ

విలోలజాగద్యమెనుహసిహడమజ్జణ॥౨౧॥

ఛా॥ ప॥ దశత్వేశలోత్పల పలాశధామశ్యామలిః

మహేశసామ్యశేఖరస్ఫురత్సోమకోమలిః

లితాగృహేకోయమసంగరూపఖండనః

విలోచనయోదకదాతిమేనుఖంశిఖండమండనః॥౨౨॥

శబ్దీఉపన్యత్య - భక్త్యుదాహితకథంలతావిలోకనకాతుకాద్విరతా
సీ॥ సీ॥ అనాకణితకంనాటయతి ॥ స ॥ కథమియమన్యటైక్యపునశ్చిత్తమ
స్యాః-రామంవిలోక్యసాహితం-అయ్యెదమస్యాశ్చిత్తజాలానం-నివళ
గ్యక-ఉచితమైతత్-తథాహి-

ప॥ అనెనముగ్ధాకృతిరానసాధం

నితాంతకాంతెనకుమారశైల

లితావనంకామమివంచకాన్తి

జటావనంశీతరుచెవశంభో॥౨౩॥

సీతాంహస్తైగృహీత్వా- అయికథమవధీర్యతేనభీజనః - అథవాఉ
చితమిదం-

ప॥ అయమధుసాహితవత్త్యా

మద్యచరాకర్ణనాల్లతావలయమ్

నరధనమపగతాయా

నివసతికింమససిదోమనసి॥౨౪॥

సీ|| న్వ-క హృమా ఏజాని దమ్మ || ఛా || కథమనయా జ్ఞాతాన్తీ || ఇతి సంజ్ఞమ
భౌముభితివతి || రా ||

ప|| ఉత్తరం గయకురం గలోచన

లోచనకమలగవకామోచన

అస్తుసుందరకళిందసందినీ

నీచిడంబరవిడంబమంబరమ్ || ౨౫ ||

నీ|| న్వ-కథమయం లజ్జతే-తదన్యతో నయామితి || ప్ర || కథమద్యాపితవ
హృదయం నమంచతి ప్రణయకోపః || సీ|| న్వ-క హృమా ఏకోపమందిసి అభి
దం గుణగృహ || ప్ర || హృమా కహతే కుంపింసే-కేవలం గుణింతదా ఏ అసే భా
విదాసి || ఛా || కథమనయా కోపమద్విశ్యభగితం - నపునరిదం-సభికథంతేకు
ప్యేకేవలమన్యచిత్తతయా సంభావితాసి - సభివత్ప్రపునరభునాదత్తచి
త్తాసి || సీ || ఆరామంబు || ఛా || ఆరామే-సభి అపూజాదతురాభవతి - యదా
కారప్రకటననైవస్ఫుటమాకారగుప్తింకృతవతి || సీ || లజ్జాం సూటయతి - ఆల
మస్తద్విధేవిశ్వాసి నిజనెహృదయపిధానెననువిధితమేవమయా ||

ప|| అత్రైతే సభి కిం డమం డన

పుండరీకరమణీయలోచన

శ్యామతామరసదామకోమత

రామనామనిమనోమనోభవే || ౨౬ ||

సీ|| హృమపెచ్చ

ప|| మయగవహూణే డరరవ

రమణిశ్య కిం కిం విజంపతా

మా అడమడశమహురస

మహురము హూమహుర ఆరోధమతి || ౨౭ ||

న్వగతం..

ప॥ అభివహనోఅనాభివయ

యగవలనారవిదమతిరద

అభివరభాహివిహరహపుణే

కహితుమక్షణకహిఅభిమో॥

ధా॥సభివశ్య ౨

ప॥ మదనవధూనూపురరవరమణీయంగిమపిమపిజల్పక

మాకందమువశమధురనమధురముచోమధుకరోధ)మతి॥౨౦॥

అయిపిబతంలోచనెపియ జనవదనారవిందమకరందమ్

అయెతరభేవిహరతంపునఃకత్రయవాంతునఃకత)చాయమ్॥౨౧॥

ఇతిసీలంరామమూలోకతే ॥ రా॥నిర్వణ్యక॥

ప॥ నర్వస్వంసవయావసన్వభవసంభోగన్యభాగ్యందృశాం

సాభాగ్యంమదవిధ)మన్యజగత్సార్వభలంజన్తనః

అకూతంమనుమాయధన్యహృదయంరాగన్యతత్త్వంరతె

శ్శృంగారన్యరహన్యమత్పలదృశస్తతి॥౩౦॥చిదాలోకితమ్॥౩౦॥

సీ॥న్వగతం-పునస్తమేవగాధాంపతతి-సభిధర్మచారీకే॥

ప॥ అయమనునరత్పితెతర

నరసీరుహశైలికామకోపెతః

తవలోచనయోఃపరిసర

మనయోరనుపెలమభిప్రోతః॥౩౦॥

సీ॥న్వ-అభిలోఅనాభివంధేహ౨ఇమాభినుమూనసుదీపి॥ధా॥ అయి
లోచనవధేకథాం-అనయాసభోవస్తుత్యా-ఇతిపునరపికటాక్షేణరామ
మూలోక్యతే॥రా॥సోతకంఠం-

ప॥ అమృతమయపయోధిక్షీబకల్లాలలోతైః

న్నపయతెతరశాక్షీయత్రమాంనెత్రిపాతైః

అపిధవతిసవాయంనస్తుహూతకఃకుశోవా

మధురమధురమితాన్మృష్టయాహవిధాతుః॥ 3 ౨॥

ప్ర॥ చెటి-ధంతిదారిడలగంతమిధం టి నీహ-జిలవంఛాజాగ్ర
 యంతిభరతి ఆశిలవింతాహరణేహాలకరలదుంతి-జెగతామహక
 మలతి విలోకనసీలలలోలనాధవేహంతి॥ నీ॥ కహవంధలంతగముంధాఓ
 మహాలదాఓ॥ చె॥ అదిముంధాఓ ఇంతిధగజిల్ల॥ నీ॥ కహడగ అదిముంధా ఓ
 మహాలదాఓ॥ చె॥ తాడగ అతిముంధాఓ-జిలనినంగలా వం గిలో అగ
 చదలెహవితుమణే వంధలధి లిధలెగలతి కరిద ఇం ధంది॥ ౯॥

ప॥ నహితుహ ముహరహచద బి చెనణేహ

దశగిరగలంఛిఅంధ జోష్టానరింఛి

కువల అదశసే క ధరాబంధవేణి

ధవళతరళమంతిదుంధధారంవదింగి॥

తాల లిఖిమితాగంధామదావ॥ చ్చా॥ ధత్యకదారికలజ్జహస్తేధట్టిసీధిః
 యతి-లవత్సాజానకీర్ణు టితిగృహమానీయ విహితా ధరణేరలం ప్రియ
 రామితి-యెనతస్యాః ముఖకమలంవిలోక్యశీతలలోచనాధవామగతి - క
 ధంవత్సలతావత్ ముగ్ధామమాంబాః-అతిముగ్ధాగతిధశనీయం - కధంపున
 రతిముగ్ధామమాంబాః-తాంపునరతిముగ్ధాః- యతి-లనినగలావస్థ్యాం
 లోచనచంద్రరేఖామపితావంబైవభ్యులక్ష్మీలక్షణేనాలంకర్తుమిధంతి-నను॥

ప॥ సఖితవముఖరేఖాచంద్రబింబెనస్నేహ

దశగిరగరశ్మిరద్భజ్యోత్స్నానదృశా

కువలయదశశ్రేణికంధరా బద్ధవేణి

ధవళతరళమృష్టదుగ్ధధారవద్యుప్తి॥ 3 3॥

తస్మాదలమనెంగచ్ఛానుస్తావత్ - ఇతిస్మింహంతాస్తీప్ర॥ రా॥ నది
 హిదమాత్మగతం-హంతనయనపథమితిక్రాంతైవ-పునస్సప్రత్యాశం॥

3౬ ప్రశస్తి రామవాఖ్యవాటక - నాభాదే

ప॥ అహ్యురస్తిభూయోహి

మమలోచనయోరియమ్

దివసాంతహితానంతం

చంద్రికవచకోరయోః॥ ౩౪॥

ల॥ ఆర్యయమావిరస్తి॥ రామః॥ స్వ - తతః - ధం ప్రత్యావృత్తా - విలో

క్య - నహి - ఉచ్చైః - వత్సకయమావిరస్తి॥ ల॥

ప॥ బాలస్యకలిషజితస్తరచాపయజ్ఞైః

అతస్వతీరుచిమతీవసుధాకరస్య

రాగోద్ధతాస్ఫుటముదంచితతారకేయం

సంధ్యావిరస్తిసమకాపిపతింవరెవ॥ ౩౫॥

రా॥ స్వ॥ అనయాతావత్సుఖోపశ్రుత్యా - కిమహ్యవాప్సితోస్తి॥ ప్ర॥ వత్సవమెతత్ - అధునాహి॥

ప॥ కృత్యాప్రబుద్ధకమలామఖిలాంత్రిలోకి

మంభానిభేర్వికతిగధామసావిదాసిమ్

అంతశ్చయానహరినాభినరోజహాధ

కాతూహలీవధగవానరవిందబంధుః॥ ౩౬॥

ప్రశస్తికామకం - వత్సయమతోవిలోక్యతాం - ఈషద్వల్లసితమస్త్ర
ప్రశస్తికామకరనిమగ్నబుద్ధుంబిత్తనిశానితంబిత్తవదనచందనలాలాటి కా
మంబునస్తుమారభానుః॥ ల॥ విలోక్యలివకాణ్యక॥

ప॥ ఎతతోకకటుంబినీజనమనశ్శల్యంచకోరాంగనా

చంచూకోటికవాటయోధాటితయోరుద్ధాటినీకుంచికా

దగ్ధస్యాపినవాంకురస్తరతరోరాద్రాగసాంప్రయసాం

మానోద్దామగజాంకుశంవిజయతేనవ్యంసుధాంశోర్వపుః॥ ౩౭॥

విలోక్య - నివకాణ్యక - నహవకం -

ప॥ కల్లోలక్షిప్తపంశంత్రిపురహరశిరస్వీన్రవంతీమృణాళం

కపూరార్తేదబంధంకుసుమశరవధూశీధుభృంగారనాశమ్

ఎత్తద్ధృగ్భిఃఖంభాగఃసకమలిసీపత్రపానీయచందో

రంతప్రాచం నకేహంకినలయతెజగన్మండనంభండమందో॥ 3౮॥

నమంతాదవలోక్యనహమకం-అహహేదానీ-

ప॥ ప్రాచీమాలంబమానెఘనతిమిరచయైచాంధపెబంధకీనాం

కించప్రాప్తైప్రతీనీంశశికరసికరైవైరిసైస్వీనీనామ్

అర్థశ్యామోపలార్థస్ఫటికమివదిశామంతరాశంవిధత్తై

కాళిందీజహ్నుకన్యామిశదమలజలశ్యందనందోహమైత్రీమ్॥

తెనహినత్వరమెవదేవతార్చనోపచితైఃకుసుమైఃకుశికనన్దశముపాసితహి॥

ఇతినిష్క్రాంతా.

ద్వితీయోంకస్సమాప్తః

శ్రీరామాయణము

శ్రీరస్తు -

శ్రీనివాసాయనమః-

ప్రశన్నరాఘవాఖ్యనాటక-నచ్చాయ -

తృతీయాంకప్రారంభః -

నివిఘ్నదుస్తు || తతఃప్రవిశతివామనకః || అత్తానమవలోక్య -

అహోః || అగ్రమేతుగంతం - అవిణామిత్రమేహి నరసంపసారి దేహి

అగ్రమగం ఛతేణమపదువారసాహాసిహర కి గర్భంబేది - తెగుంబీధ

విలగమింసే - తథాకరోతి || ఛా || అహూలంగానాంమేతుంగత్వం - అపివా

మపిన్సరసప్రసారితైరంగైర్గచ్ఛతామయాద్వారశాఖాశిఖరంకింసభ

జ్యతే - తేనపట్టిమాయగమిమ్యమి - ప్రవిశ్యేకబృకః - విహస్య - అభివామణల

దానినలలగుణని పంశాసితుమజిగోమైథమవామగన్ - గాణిక్కుగుం

జంతం పంతం || ఛా || అయివామనకదానీంసకలగుణసంపూణాశిత్వం -

యతః ప్రథమంవామనకః - ఇదానీంపునఃకృబ్జత్వం హి || ప్రస || వా || సకో

ధం అభిమురుహకహాలతణూకుంజంతం పరంమిలరోవేసి - గతుమపింపకుం

జో - మవిక్కుగుం వారసాహాసిహరభగన కి దేగలం తాంమికుంజంతం ఆ

గోవిదం || ఛా || అయిమూఖకథమాత్మనికృబ్జత్వం పరస్మిన్నారోపయసి -

సనుత్వమేవబృజ్జః - మయాపునద్వాకరశాఖాశిఖరభంగంకితేనాత్మనికృబ్జ

త్వమారోపితం || ప్ర || అరేమదిసుంగవహిహంధిమైతపామకుల గవిగు

వారసాహసీహరభంజెది-అవికౌతుహకహీదలహకుంజోంతి||ఛా||అరెమ
 తిశూన్యకథంబిత స్త్రీమాత్రైగతవాంగకెనద్వారకాఖాశిఖరంభజ్యతె-అపి
 కెనతవకథితమహంకుబ్జభి||వా||గిర్మిగంపపింతంధిదెతుహమనంధ నవి
 గ || ఛా|| నన్వనెనైవతవవృష్టస్థితెనమాంసస్తబకెన || కు || అరేణింబుంధి
 అకితిమోమనంధబి- అవికౌసోహంగలంభీఉవహీగగడు||ఛా||అరే
 నిర్వృత్తికీమయంమాంసస్తబకం - అపిపునస్సాభాగ్యలప్యైఉపధానగడు
 కం||వా||అరెనణేహీనణేహీజంప-ఇమోఅ మ్మారిసాగి అదెఉరజరిచార
 అనిసోహంగఉంత త అలంజిఅకుంపింసనిధంటా||ఛా||అరెకనైశ్శనై
 ల్ప- అయమస్తద్భకానామంతపురపరిచారకాణాంసాభాగ్యవృత్తాంత
 మాకగ్యకోపవ్యతిథ తా||కు||అలభీరుంతణేనదాణీనమాహీధవగంబు
 చింతదిరా||ఛా||అలంభీరుత్వెనభదానీంసమాధిధవనెత్తిరాజా||వా|| గ
 హీఅలంజహీకంసనిమహేసిణోఅలమగ పడిహాలితోబాహీరమ డతె
 చింతది||ఛా|| నహీఅవిద్యకస్యాపిమహాపేరాగమసంప్రతిహాలయ బ
 హీమకంఢపెత్తిస్తతి||కు||కహాంజకోవిమహేసీహామణిడహవింసది||ఛా||
 కథమద్యకోపెమహాపిప్రాహుణింభవివ్యతి||వా||అహా||ఛా||అథకిం||
 కు||తాహదాఅమ్మై-పుణునింపకెనివిమహేసిణాజంబవంకణామహేప
 గసింభిగోఅంభినిమిలుదుంబిదెహీరంతిది వగమెది-దాణీ ఉగ ఇమ

౪౦ ప్రసన్నరాఘవాఖ్యసాటక - నాభాదే-

శాంతింపలంఘితదేహ రంపపరిహరింనది-తదోల్లితిమోఅమ్మహికరీన
 ిఖవణోముణీబిలకంపానపడహా||నాభ||తస్మాద్ధత్వాయం - ప్రథమమేవ
 కేనాపిమహాపితానాయాజ్ఞవల్క్యానామధ్యైవనశిక్షితః||అక్షిణీమీలితోస్త్రీలి
 త్తైరాత్రిందివంగమయతి - ఇదానీంశునరసేనవిప్రలబ్ధిః||అంతఃపురమేవ
 పరిహరివ్యతి - తతశ్చక్రిమయమస్తాభిః||కరివ్యతి||క్షపణోమునిరివకాపా
 గవత్సై||వా||అంధివర-ఇమోఅమ్మరావణినితోడవదెసంభగలఅంధదిలివి
 డెగహరణాపవిలోఅంధ||నాభ||అస్తిపరం - అయమస్తద్రాజశేఖంఢ
 పదేశాధికాంసాగచ్ఛతి - అపిపునహారణాపవిలోకసాధకం || కు||
 విహస్య-మౌనామధూమసామలలోఅశాణకేరి సహరణాప విలోఅశ్లో
 దుహంల - తాతంకేమితిమోఖంతి||అబమ్మ||నా||మౌనామధూమ
 శ్యామలలోచనాసాంక్షిద్యశంహరణాపవిలోకసకౌతూహలం - తస్మాత్త
 ర్కయామ్యయంక్షత్రియద్రావ్నాగతి||వా||కహతణూవి అతుహమదీ
 వివరా-నంవముణిదోఖంతి||ఎంప||ఇమో||నాభ||కథంతసురివతవమతిరవివక్తా
 సత్యంజ్ఞాతః||క్షత్రి||నా||ఎనాయం||కు||తా||విరిసితంకేమి-దిరతపేనుఖింశా
 మోడంజుమణి||అమ్మరా||ఇణోరంజగహి||దు||అంధ||నా||తస్మాదీద్యశంత
 ర్కయామి-చిరంతపస్సుఖిన్నోయంబు||జు||మ||తే||స్తద్రా||జ||శే||రా||జ్యం
 గ్భహీతుమాగచ్ఛతి||వా||సే తపావ-ఎ||సే||మా||జం||ప||ఇ||మా||చి||ర||పరి||తో||సి
 దం||న||బ||మ్మా||న||న||వా||అ||ఎ||ఖం||తి||అం||త||పరి||హరి||అ||బ||మ్మ||న||అం||త||నం||పం||తో || ఛా||
 శాం||నం||పా||సం || ఈ||ద్యశం||మా||జం||ప||అ||యం||చి||ర||పరి||తో||షి||త||స్మ్య||బ్ర||హ్మ||గం
 వా||నా||క్షత్రి||యత్వం||పరి||శ్చుత్వ||ద్రా||వ్నా||గత్వం||ప్రా||ప్తం||కు||క||హ||త||ణూ
 వి||అ||తు||హ||మ||దీ||వి||వా||మ||నీ - ఇ||తి||క||న||వి||వా||అ||ఎ||అం||బ||మా||నా||వి||బ||మ||నా

బాహుదితామహావాతపతుమీబిబ్బమ్నానో బాహువాః॥ ఛా॥ కథంతమీరీవత
 వమతిరపివామనీ- యదీకస్యాపివానాఽద్రాహ్మణోపిద్రాహ్మణోధవతి
 తస్మాన్తమవాతాత్వమపిద్రాహ్మణోధవ॥ వా॥ అరచాలినకహధఅస తం
 నచదుమ్మహం నతుకగోముహం నఅతితరంగంధి॥ ఛా॥ అరచాలినకథంధ
 గవతశ్చతుముఖస్యతవగోముఖస్యకాంతరం నాస్తి॥ క॥ జిత్తిమోనం
 చ ఏవబిమ్నానో నృంతోతాకిత్తిమం నచావం నవిలోలశ్శా॥ ఛా॥ య
 ద్యయం నత్యమేవద్రాహ్మణ స్సంవృత్తస్తావతిహమస్య చావస్యలోకన
 న॥ వా॥ అంధిత్తిమం నపారినంబు ఇదోఎంవగహీదవింజాదోంబిఖంబిత్తిమం
 రఆవం టది-తదోఎదాగ ద నత్తిం నో హరచావతిఆలంభసి॥ ఛా॥ అస్తి
 న్యహాశ్చేకైతవగ్గహీతవిద్యాద్యాక్షత్రియకుమారకావతే- తతఎ
 తయోదకాకాయస్యమహరచావమిత్యాగచ్ఛతి॥ క॥ తాకహ సుంధా నమ
 త్తిమో॥ ఛా॥ తస్మాత్కథంశుద్ధాశయాయం॥ వా॥ ఆహా త్తి॥ ఛా॥ అధకి॥ క॥
 తాక హేదు దావ త్తిమంసి అశీలదోసారోషణోమహాపావముంపగింపం
 తి॥ ఛా॥ తస్మాత్కథయతావదస్మిన్నశీకదోషారోపణేనమమహాపావముత్ప
 న్నంనపేతి॥ వా॥ మహాపావముంపగింపం॥ ఛా॥ మహాపావముత్పన్నం॥ క॥
 జానాసిచైథంమంసతంత - గమానే బిధిశ్శపరిహాసవలతాత్తి హవ కాం
 తాత్తి బాహుతి॥ ఛా॥ నజానాసిచైథమకన్యతత్త్వం - నఖలుసంబంధిజనపరి
 హాసవచానిహవకారణానిధవంతి॥ వా॥ విహస్య - కహాడగ త్తిమోతుహ
 నో బిధిజా॥ ఛా॥ కథంశుద్ధాశయంతవసంబంధిజనం॥ క॥ త్తిమంనవిదోం
 నోకుమారఆలమ్నానవిదువేహిహార్య- తావతేమింసి బిహాహింసదంతి॥
 ఛా॥ అస్యాపిద్యాకుమారాలస్తాకమపిద్యేకమగ్యా- తస్మాత్తరగయామ

౪౨ ప్రసన్నరాఘవాభ్యుపాసక - నచ్చాయే -

నంబంధోధవివ్యతీతి || వా|| విహస్య-కహంహ్మ-నిదారిసేపుం|| ఛా||
కథమస్తకమేతాద్యశంపుణ్యం-నెపత్త్య-

ప|| తాటంగినావిభితాడితతాటకెన

రామెణవర్తగమణీయవిలోచనెన

క్రీడాభింజకధరెణసలత్తుణెన

సాకంఘనికుశికసూనురీతోయమేతి|| ౧ ||

వా|| నహమవిస్తయం - జాకిలనలలలోలభినశారంబసీతాశలం
తిసుణీలదిసాభిమితాతాడిదా-దెణిమంసహరచాహలోవణి సేధావిదతి-
తావహిమకంఘపెంజపెంజాసంధంటిణీగనమంపెమో|| ఛా|| యాకిలన
కలలోకభీషణారాక్షసీతాటకెతిశ్రూయతేసానెన తాడితాతేనా న్యహ
రచాహలోవణంసంభావితమితి-తస్తాదెహ్యేతత్కణాపెయపీయూషం
భట్టిసీనాంసమహయావణి|| ఇతినిష్ఠాంతా|| - ఇతిప్రవేశకః -

తతఃప్రవేశతిరామత్తుణాభ్యామనుగమ్యమానోవిశ్వామిత్రః ౨ వ
త్సరామభద్ర

ప|| ఏతత్త్రకాయచక్రవాకహృదయాశ్వాసాయతారాగణ

గ్రాసాయస్ఫురదందుమండలపరీహాసాయధాసానిధిః

దిశాన్తావచనంభకుంభమరసస్యాసాయపంకజరూపా

ల్లాసాయస్ఫుటచైరికైరవవనత్రాసాయవిద్యోతతే|| ౨ ||

రా|| అంజలింబధ్వా-

ప|| లాలయంతమరవిందవసాని

మౌళయంతమభిలోభుషసాని

పాలయంతమథకోకకులాని

జ్యోతిషంపతిమహంకలయామి|| ౩ ||

వి|| న్వ- అపితావస్తేమోపనీయమానంవత్సరామభద్రులవిరాదెవ
సంభావయివ్యతితనూజయాదినకరాజం|| ల|| అర్చ్యవశ్యం

ప॥ యావత్తోయనిధిః ప్రభాతనమయః పోధ్యత్యలోకత్రయా
మాణిక్యం రవిలింబమంబరవణిగీర్ధిపథేన్యన్యతి
తావత్త్రాతుకాదువాన్యమూల్యముచితం పద్మాకరేణన్వయం
లక్ష్మీలకాబ్జవికాసపంకజకరన్యస్తాపురస్థాన్వతే॥౪॥

వి॥ నహవకామాత్మగతం - కథం వత్సలత్వేనైవదత్తము తరందేవతాధిష్ఠి
తానిహిముగ్ధవదనాని॥ రా॥ భగవన్-భమయంబహుసరపీఠకరితురంగమ
తరంగితాపిరాజధానీతపోవనధూమిరీవ ప్రకాంతహాసనీభాన్వతే॥ వి॥ స
న్విమాంజనకః పాలయతి - యస్యా యంభగవాన్యాజ్ఞవల్క్యేనరహస్యా
నాముపనిషదాముపదెష్టా॥ రా॥ యఃఖలుయోగీశ్వరశ్చిత్తగీయతే॥ వి॥ వత్స
నవవాసా-

ప॥ హిదోపజీవనాద్భావోః
ప్రసాదముపలభ్యయః
అభూద్యోగీశ్వరభ్యాతేః
సద్వపద్మమిశ్రియః॥౫॥

నెపథ్యే॥ ప॥ పయోధిస్త్రిచ్యం తాంబూళులసత్కంఠమరసైః
ప్రసూనైః కీర్యం తాంపరిమళమిశ్లాంబుధుషైః
చతుష్పైః పూర్వం తామమలవిలసన్తైకమయై
మూదాపారస్త్రీభిరనాగరపథరథ్యాంగణభువం॥౬॥

వి॥ నూనమయమస్తదాగమనసానందన్యత తానందన్యవాక్పరిన్వందః- వి
లోక్య-అహూఅన్యరథసాతీశయః- యత్కృతమపిసగరపరిహారంప్రస
రాదికతి॥ ప్రవిశ్యత తానందం॥ భగవన్నభివాదయే॥ వి॥ వత్సాపరిమితతపః
ప్రభావోభూయాః॥ శ॥ హేభగవన్నయమసారాజాజనకోపిభవదాగమనం
ప్రతిపాలయన్నాదై॥ వి॥ ఇదంగమ్యతే-ఇతిపరిక్రామతి॥ వి॥ విలోక్య-అయ
మసారాజపితృర్జనకః-

ప॥ అంశైరంగీకృతాయత్ర
వశిష్ఠస్తప్తభిరష్టభిః

౪౪ ప్ర శ న్న రా మ వా ఖ్య నా ట క - న చ్చా య -

త్రయారాభ్యలక్ష్మీశ్చ

యోగశ్రీశ్చవివాజనే॥౭॥

తతఃప్రవిశత్యాసామృతితస్య శాంజలిజానకః ॥ జనకః ॥ విలా
క్య-అయ-

ప॥ యఃకాంచనమనాత్మనం

నిక్షిప్యగ్నాతపోమయే

వహ్నితామదాగ్నిశ్చోదయం

మనీంద్రోగాధినందనః॥౮॥

ఉపసృత్య-భగవన్నవనకలనంపల్లతాప్రరోహనూతనాగామఃప్ర
ణామః॥౯॥ వమంధరాశేనాసీరసీరభ్యజాప్రతిహతయనోరధోఽఘ్ని-
నపెయథోవితమపవితంతి॥౧౦॥ భగవానుంసీరవజేనదుర్జయధరీకృ
తోస్తి॥౧౧॥ కథమివ - హరిచందనవనకరమధునాశేనాసీరమప్యధరీకృత్య
వరణానే॥౧౨॥

ప॥ గాధినందననందనజన్మా

తాదృశస్సహరిచందనశాఖే

యాదృశోమమభవత్పదపద్మ

ద్వంద్వవందనవిధిస్సుఖహేతుః॥౧౩॥

వి॥ అపహాభవతఃప్రమోదాతిశయః-యేననహజప్రమోదపయో
గోగ్నోప్యస్తత్పయాగమనజప్రసంసుఖశీకరాస్పహమన్యసే॥౧౪॥ భగవ
నాజ్యరాహుపరక్షచిత్తచంద్రమసామస్తాకంకుతస్త్రోయంనహజా
నందచంద్రికొద్భేదః॥౧౫॥ మైవం॥

ప॥ జ్యాశబ్దకామూకస్యస్పృశతిదశదిశఃకంఠమోంకారనాదః

తేజోభాతిప్రతాపాభిధమవనితతేజ్యోతిరాత్మీయమంతః

రాజ్యంసింహానసశ్రీశ్చతుమపివరమంజక్తిపద్మానసశ్రీ

ర్యహంతయుయమేతేనిమికులకుముదానందచంద్రానరేంద్రాః॥

శ॥ ప్రథమైతత్ -

ప॥ వారాంగనాకరతరంగితచామరార్చా

శ్వేతాతపత్రశతపత్రిశరాజహంసాః

క్రీడంతిరాజ్యనరసిన్వరసంచరీరాః

యోగీంద్రచంద్రసుఖమేవధిసంచరంతః॥౧౧॥

ల॥ అపవార్య-అర్యఅమారాజానాం బ్రహ్మవిద్యావివోదినభిక్తామ
కంమే॥ రా॥ కిమిహశాతుకం॥

ప॥ ఛత్రచ్ఛాయాతిరయతినయద్భన్నసంస్కృష్టమిహశ్చే

ద్యువ్యధంధదీప్తమదమహీపంకసామాకళంకః

శీలాలోలశ్చమయతినయచ్ఛాయారాజాంసమీరః

స్థితంజ్యోతిఃకిమపితదమిహాధూధుఃశ్శీలమంతి॥౧౨॥

వి॥ శతానందసత్యమాత్మరాజహంసాభిప్రాయ-శవలయోత్తంసావపఖల్వ
మిారాజహంసాః॥జనకః॥ ఏతదన్త త్వావినేమకోభతే-సపునఃకలిపయ

గ్రామవాటికాస్వామినిసీరధ్వజై॥ వి॥ ఆకిముద్యతే

ప॥ అవనిమవనిపాలాస్సంఘశశ్శోభయంతా

మవనిపతియశస్త్రత్వాంవిసానావరన్య

జనకకనకగారీంయత్ప్రసూతాతనూజాం

జగతిదుహత్యమంతంభూభువావంతంబితేన॥౧౩॥

జ॥ భగవన్నూతనభువనిమాణానిపుణ్యభవతఃకియతీయమదభినవ
వచనభంగనిమాణానిపుణతా- నఖలుభవా-యన్య॥

ప॥ శలాకికృత్యస్వాంద్యశమనమకోహరుణరుచిం

సురశ్రేణీచిత్రంగగనతలభితైరదయతః

సుధాంశోర్భావోశ్శుప్రథమరచితంబింబయగళంసుధా

లామైసాంద్రద్రవధరితపాత్రద్యయమభూత్॥౧౪॥

శ॥ ఏవమైవైతత్ - నఖల్వయంభగవాన్

ప॥ త్రిశంకాన్వలూకాదవనితలపాతంరచయితుం

శునాసికాపాద్వికసితపద్మాగ్రవికసితః

౪౬ ప్ర సన్న రాఘవాఖ్య నాటక - సన్ధ్యాయే

యదీయోసానవ్యక్తిగతసగరారంభరథగ

స్వరస్తామేధక్యాయుకుళితకరాజైకుజళితః || ౧౫ ||

ల|| అపవార్ధ్య || ఎవంవిధమన్యసంతాపితత్రిభువనంతప్రోభిధానంతే
జి || రా || వత్సనదితంతే ||

ప|| రోహిణీధూతమేరుహూతపదాభిధూతం

ప్రేక్ష్యప్రీతంతుమథరోషవిహులః ||

అపట్నశీతకరాంబుజరావిరమ్య

సంధ్యేపద్యప్తిరమరైర్మదుపాసితాన్య || ౧౬ ||

విన్యసతం-అలమనెన ప్రస్తుతంతావత్సందిగధీమహే || ప్ర || రాజమీనా
అపితావద్యుధానంభవంకార్యరత్నంవిభూషయతిధవంతం || జ || భవత్ప్ర

వాదాజ్ఞామాయరత్నమవిభూషయిష్యతివి || అ || కి || జ || విలోక్య-భగవత్-

ప|| సకలబసవిలోచనోత్పనానా

మయమయనంకతమఃపునఃకుమారః

హరితమఃమయస్యహరిశేయః

కలయతికల్పితరోః ప్రమోహవీలాం || ౧౭ ||

శ|| అయంచకి-యఃకిలాన్యైవ-

ప|| నీలనీరజదళోద్వలకాంతే

రంతికేన్దురతికాంచనగారః

లోచనస్యసుదృశశ్శ్రీవరాగ్నే

సన్నివిష్టృవచంపకశుద్ధిం || ౧౮ ||

వి|| నామ్నాతావదిహారామలత్ప్రణా || జనకం || అశ్వమౌక్తికమయశకపె
యంపీయూషం-మేనన్యకౌతుకం-భగవన్-మేతత్-

ప|| యథాహంసస్మిమోక్షవసుధగభోగభవకథా

పథాతీతశ్చైతః ప్రణయినిమేపుంసపరమే

తథైవాస్తీతాతదశదులసీలోత్పలదశ

ప్రధారామేరామేనయనపదవీమాగతవతి || ౧౯ ||

స్వగతం-ఉచితమిదం- సహనకలలోకలోచనానందకరశ్చేతకరశ్శంకర
శిరశ్శయాశ్లోకలానిధిఃపరంతత్వం || ప్ర || రాజమేకసాందర్యాత్రిశయ
స్యమహిమా||శ||

ప|| ఎతయోరహముదారరూపయో
రుల్లసత్సహజసాహృదశ్రియోః
కామపిస్వజనతాంషిభావయే
కాస్తుభామృతమయూఖయోరివ||౨౦||

జీనిర్వణ్యం

ప|| ఎతయోమహామనిస్వగరమ్యయో
రుల్లసత్సహజసాహృదశ్రియోః
ఆంతరస్పరతికోపిసన్నిభిః
ప్రత్యగాత్మపరమాత్మనోరివ||౨౧||

౧ || అయ్యోగీశ్వరశివ్యళుద్యశేష్యభినవోదంతపీయూషవేశంతెను
భవతఎవమనోనిమజ్యతిస్వజనభావే పిపునరసయోవశాయమపిసాక్షిణిః||౨||
తత్ప్రాంతాభ్రాతరావెతా||౧||అభకి||శ||

ప|| నిజాంగకాంత్యాజతవంపశోత్పతా
సువణానీలోపలకాంతికోదుతా
అహూద్యశామత్సవదాసరక్షిణా
సులక్ష్మణోలక్ష్మణలక్ష్మణాగ్రజౌ||౨౨||

జీకంపునరాభ్యాంపుత్రవచాంకిరీటమారోపితం||౩||

ప|| కింశీతాంఘ్రిమరీచయఃకిముసురస్రాతస్విహినీచయః
కింవాకెతకనూచయఃకిమభవాచంద్రోపలక్రీచయః
ఇత్థంజాతమతూహలాభిరభిరస్సానందమూలాకితాః
కాంతాభిస్త్రీవివాకసాందిశిదిశక్రీడంతియతీరతకయః||౨౩||

రా||జనాంతికం - వత్సనూతనయంనకలగీతావదాంతాతభవతావ
ఘ్నాయతే||లక్ష్మణం||అపివామఘాయాపిప్రస్తోవ్యతే||షి||అపిచ||

రచ ప్రశస్న రాఘవాఖ్య నాటక - శర్మ యే-

ప॥ యస్యోద్యమ్యదండచండిమచలతోదండలీలాయితే
సక్ష్మీతదనుజేంద్రచంద్రవదనాభ్రావల్లరీవిధ్రమే
లక్ష్మీమన్రవిపాటలయ్యతిమయ్యామాలంబతేకవలం
పౌలోమీకరజాంకురవ్యతికరాదాఖండలియంవపుః॥౨౪॥

కించ ॥ ప॥ తపనకులశిరఃకిరీటకోటి

స్ఫురదరుణోపలవత్పలస్యతస్య
దశరథస్సపతెరినామృగాంక

ప్రతిమనులెఖముఖాంబుజేతనూజౌ॥౨౫॥క॥

ప॥ యద్భావనావహతఃసరాశ్రమభృతౌప్రత్యథాసీమంతినీ
చక్షుఃకజ్జలకాళికామివధనుమాకర్వీణాశ్మామిశామ్
యద్దోదుకర్తదకమకార్తుకగుణప్రోతాలకోలాహలై
రైరీస్త్రీకలమేఖలాశలకలాఃపీతాళివాస్తంగతాః॥౨౬॥

అపిచ॥ ప॥ యస్యేంద్రారిజయశ్రియానహరుషిత్వాకృష్యమార్వీలతాం

సాధకాంభూపలయేనచాపవలయంగోమకండలవిధ్రతి
పౌలోమీకుచకుంభసీమనిరహః పశ్యన్నఖాంకంవసం
ధతైదైతసికవలంనకుచైకోదండమాఖండలం॥౨౭॥

సేవాదకమస్యచ

ప॥ తస్యవద్వనబాంధవవళో

త్తంసమాంసలమహామహానాథైః

కాయకాంతిపరిభూతమనోహ

తామిహాదశరథశర్మకర్మనా॥౨౮॥

వి॥ అధికిం॥ వి॥ తనయం లోకనీతలద్వైపిద్యశౌదశరథస్య॥ శ॥ దిశౌచ-
దిశాన్విదిశత్తవస్త్రాన్విదిశాన్వి॥ తలహిమశ్యాపికుమారాదశరథస్యోత్సంగం
భూరయతః॥ వి॥ అధికిం-యాఖలుభరతశత్రుఃసహరామలక్ష్మణయోఃప్రతి
బింబోవిప॥ శ॥ నూనమమీయుశ్యశ్చౌగస్యచరుభాగధయానాంఽలసాః॥
వి॥ దశరథభాగధయానాం॥ వి॥ ఎవమేతత్ అవధిఃఖలుభాగ్యవతాంరా

జాదశరథః॥జ॥ మాహాత్మ్యవతాంచ॥ వి॥ తత్ర॥ కవయంచక్తారః-భవతో
 మహాహిమ్నుభవంతావెవసాహీణా॥ జ॥ కోహందశరథస్యమహిమానమను
 చరితుం-కాసారభవసాగరస్య॥ విశ్వా ॥ విహస్యరాజశేఖరోభంతవవిన
 యమధురాణామధరీకృతాత్త మహిమానః సత్యవిధురా అపివాచః॥శ॥
 ఎవమైవైతత్॥విశ్వామిత్రః॥

ప॥ విజ్ఞవాణాదశరథస్సహరాజా

రామమిందుమివసుందరమూర్తిమ్

లోకలోచనవిగాహనశీలాం

త్వంపునఃకుముదిసీమివసీతామ్॥౨౯॥

ల॥అపవార్య-ఆర్యభిందుకుమిదీద్యష్టాంతేనశిమపిసంభావితంభగవతా॥
 రా॥సప్రణయకోపం-అలమశీకజల్పితేన॥ జ॥ స్వగతం-కథమనయావా
 క్ష్పృణాశికయాకిమపినిమిదిలీపకులమంగళమభినందధాతి॥నిశ్చస్య-నూనం
 రభసవశంవదశ్శృంకరకరాసనం నానునందధాతి-భవతు ప్రళాశం-భగవత్
 అసేనతేవక్రకమనీయేన వాగ్విలాసేన దివితీయేనవహరకాముకాకేణకిమపి
 కౌతుకితోస్తి॥ వి॥ స్వ-కథమయంచారణాపారోపణముద్భావయతి-భవతు
 పృథాశం-రాజశేఖసాధుస్తోతోస్తి- అతివమహారణాపాలోకనలోలు
 పంమనః- తేనతదానయవాయనియుజ్యంతాంనియోగినః - అథవాకిమ
 వ్ర్యైః-రామచంద్రవిదనిరూప్యతాం॥వి॥భగవత్కీంసజానాసి-

ప॥ ఏత ర్ద్రుర్విగాహంతహీనగిరిమయఃకాముకాయత్రజజ్ఞే

మాన్వీనన్వీకరాణాంపతిరువధిసుతానాయకస్సాయకశ్చ

దోర్ధ్వజైశ్చంద్రమాతేనకాతమపియదభూదున్నతం కార్ముగాణాం

బాహ్మంభోవృష్టయైచత్రిపురమ్పుగదృశామైశ్చివ్ర్యైంద్రమాసీత్॥

వి॥జానామిభిలుః

ప॥ సేవాయాతేనమస్తభైవరరక్రీడాదలంబామర

శ్రేణీమారుతహానపీనవిదజ్ఞానన్నగారశేఖాణా

గాధాన్వజన్మంభూతానాంహిమనస్యైవ్యసీతైశ్చమ

స్వంత్యక్షపురమైరిణాపినదిదంశైతంప్రసారంధనుః॥ ౩౦॥

జ॥ తతః కంఠస్థుభవహృద్గమయం ముగ్ధాంబుజీటకర్షణానయనాయని
రూపయసిరామధర్మచరిత॥ సకలకలమానయనాయనమనాయచ॥ రామం
ప్రతివత్సబధ్యతాంపరివశి॥ ఇదంచ॥

ప॥ మారీచమారీచతురం

సదామూలనవాహనమ్

స్వస్వతాంబుజగళర

తాటాతాదనంధనుః॥ ౩౧॥

జీర్ణగణామిదమయః చితమేవానువగ్ధయాని॥ వి॥ కథమిదంసంపాదితం
భవతః - యదనెన -

ప॥ ప్రాప్యచాపనిగమానీకీర్తమా

త్వంప్రతాప్యవశ్యైర్నిశాచరాణా

లస్త్రనియమభివక్ష్యామి

దక్షిణేనగురుదక్షిణీకృతా॥ ౩౨॥

జ॥ సహజాః కథమయంబిరావతాంబుజమాళః - విశ్వశ్రవ - నిశ్చశ్రవ
చ - భగవాన్ -

ప॥ మారీచమభ్యురజనీచరద్రమాదా

చంచస్త్రీనిదయయః చితసాదవీరః

అప్రాధవద్విభంబానాబలావశాపి

విశ్వశ్రాంతమహదలచాలనోఽపి॥ ౩౩॥

వి॥ అగోనితాతా - సస్వగతకరామచంద్రంసయాపయామి॥ జ॥ శ్రవ -

ప॥ యస్యభ్యాతాజగతిసుతానిస్త్రమసాత్రపశ్రీ

ద్విభ్రాతకాః కథమిదంబెదెవగాధైస్త్రనూజః

రాలోరామగిరిపిగహనంకార్తుకంబంగ్రహాధై

ర్తోలాలోహంకలయతిమహునైసమేచిత్రవృత్తిః॥ ౩౪॥

పసుధూనుభిలక్ష్మ్యంబయిదేవి -

ప॥ రతిరివజననేలానుదినీనందినీతె

కుసుమశరభశాయంరూపహరకుమారః

యదిదధనురపింపూప్రమేతస్యహస్తం

కుసుమయమవస్యాత్సంభృతస్సంప్రదాయః॥ ౩౬॥

శ॥ సప్రణయశోప - రాజనిమేతనితకర్తవ్యతామూశశిరపునఃపున
రాలోచయసే - నస్యనువర్తస్యమనెర్వచనం॥ ఇదమనువృత్తం - వత్స
రామధర్మజన్మస్థీయలాంఘరుకాననం॥ రా॥ పరికరంబున్నాచి॥ ప్రవిశ్యప్ర
తిహరీ॥ ఇమీ వింశ వింశతిభంజన - అంధిహనారదేవిమదంసదన
ఘోషిపిబహుళోరాశివచనము॥ ఇతివృత్తావ్యతేభతా-అస్తీవా
రదేశేదెవస్యదశ్చాగ్నిపిరా॥ హృదయస్యవిరాంప్రవేశతు॥ జ॥ ప్రవే
ష్టవర్తి॥ ప్రతిహరిర్వయ్యవా॥ శ్చతేననమాప్రవిశతి॥ జ॥ బ్రహ్మస్యనిమ్య
సే॥ రా॥ రాజదైవమతిర్భూయ॥ జ॥ స్వ-కథమన్యాయశింశుమశివరిహ
టి-భవతు॥ ప్ర॥ మహాదైవశివతాం॥ రా॥ అలఘాననననందేశురారిభ
ల్యహమస్తీతదాకర్ణయ॥

ప॥ వీత్వాకర్ణజాలకుటమభిమక్ష్మహలవారీన్యకం

వీత్వాకర్ణయశోప్తకశినమహనాలోకప్రయాశుభ్రరామ్

చ॥ జీవించితిరదేకలరాదన్యవియస్సకలే

హృదైదేశానభామదగ్ధవరశుప్తావేతదాభావతే॥ ౩౭॥

జ॥ స్వ-అశాఖాగర్వాంకురశ్చైకప్రతాభవత్వాకర్ణయామి॥ ప॥
కింతు॥ రా॥

ప॥ కస్తేచిదైహికశ్యాంసరపతిశివీర్ధ్వామాయుర్లభస్య

వాత్సవర్తహస్తీయాన్నఃపురమధనధనుఃకర్షణాలాపహాహ్

నోదేదోస్త్రహస్తీకలుషం॥ క్షిపంకనంక్షోభీనాయా

మన్నన్విక్తరిధారాంచలబహుళపయఃపూరరూరావగాహః॥ ౩౮॥

జ॥ తత్ప్రయాపిభవస్తుతానప్రిసంగిశ్యతెవస్య-

౫౨ ప్రసన్నరాఘవాఖ్యసాటకే - సచ్ఛాయే -

ప॥ త్వంమిత్రం మమజామదగ్న్యవరతోతైతదాభాష్యసే
సంప్రత్యేవయథాప్రతిశ్రుతమయంకన్యమయాదీయతే
తెనెహస్వయమెత్యధూర్జటిభనుధాఃరేయదోస్సంపదో
జామాతుపురతర్పిరాయభవతాధారాజలంత్యజ్యతాం॥౩౯॥

ప్రాధవత్ప్రీతినిమాగ్రింతః॥జ॥జనాంతికం - ఆంగిరసఉపక్షిప్తస్తవద
యంజామదగ్న్యసనిజోహసలస్యోఃస్ఫులింగః॥శ॥మిత్రావతాగంభీరభుజ
సారక్షరవారామఃఖలురామః॥వి॥ అయైవతేమణిమండితమాశయఃపర
స్సహస్రీదృశ్యంతే॥జ॥

ప॥ చండీశకామాకాకనిరస్తభుజావలెహ
నానాదిగంతజగత్పతయః॥బామీ
అభ్యర్థనం మమకీమప్యనువతకామానా
గృహంతికానివిదహానిమనీంద్రభూజామ్॥౪౦॥

వి॥ వత్సరామతదేహమేవపురతేపమచిదీకాంతకలాశీటకార్జుకారో
పణెనప్రీణయాన్తే॥రా॥దాధమితిపరిశ్రమ్యనిష్ఠాస్తః॥జ॥ఆంగిరసభ
వతాప్యపరీలితసన్నివేశస్యరామస్యప్రత్యసంతరిధాయతాం - ఆదిశ్య
తాంచకంచుకీ-కమలదామనగాభహస్తాయాస్సీతాయాఃస్వయంవరాంగ
ణావతరణాయశితధేనిష్ఠాగ్రింతః॥ప్రవిశ్యకంచుకీ- అనుష్ఠితవాయం
దేవాదేశః॥వి॥ రథమద్గతమేవరాజీచంద్రయశఃపతాళాకెతుదండసహ
రకొదండస - పుసన్సకౌతుకం - వత్సలక్షణవశ్య ౨

ప॥ రాఘవేణశిశునాపిగరియా
లిలయైవ సమితౌపంచరాపః
దూరముల్లసతిచాన్యసమంతా
దంబరెపిగమితోగుణభూషః॥౪౧॥

౭॥ ఏకమేణత్ - అధునాహి

ప॥ పూణాకవపునారిచావకపటచ్ఛన్నాచలగ్రామణీ
గూఢానకగుహాగభీరకుహరస్ఫారప్రతిధావనిభిః

మాన్వీభూతభుజంగరాజవదనశ్రేణీవిసర్పద్యవః

ప్రారథ్యాయశః ప్రశస్తిసహిత్రేజ్యాకాఘాతఘోషేర్ద్రుశః॥

జ॥ కిమిదముచ్యతే-దిశఃపూణాకాశ్చి-ఎత్రైఖిలు

ప॥ రామాస్ఫూలితచండీక

చాపహరీషధపైస్సవనైః

మమప్రతిజ్ఞయాసార్థం

చిరాత్పుణాకమనోరథః॥౪౨॥

ప్రవిశ్యప్రతిహరీ-కంచుకినప్రతి-అంజపెంధకొడుహంశం-సీదా
రామే హిమేళితమీహరచాపారోహణ సమంగీకరితది ॥ ఛా॥ అద్యపశ్య
కాతూహలం- సీతారామాభ్యాంబులితావపునః హరచాపారోహణంనమ
గ్రీకరివ్యతే ॥కం॥ నకాతుకం-కథమివవిలాక్యదిమృత్యుహన్యద- అయిజ్ఞా
తం-నన్వయమితః ॥

ప॥ కరకిసలయత్రీలాచారుచండీశచాపె

దశరథతనయనైవదైవరమాశృవ్యమాణే

రథసరసవికాసీసితయాపుంభిలాయం

కువలయదళదామశ్శాచుకాంతిరటాక్ష్య॥౪౩॥

ల॥ ససంధ్రమం-ధగవకాతత్యాహితమత్యాహితం-నన్వయమసా॥

ప॥ భిందకానిద్రాంమురాచెస్సకలభుజభృతాంసాప్తవయకాశౌర్యదర్పం

భిందకానికుంభికాకాంచలచలసకలాంకంవయకాహుమకారాజమ్

అద్యశ్లాఘాగభీతిప్రళయజలధరధాన్వనధిశారధీరప్తంకారః

శృవ్యమామిపురహరథసుద్భంగఘోరావిరస్తి ॥౪౪॥

ప్రతిహరీ-అంజఅందంభుద ౨

ప॥ తేలోక లఘయతోగిరిహిరగుహాసుంతగ్గతిస్థిం

ఘారుంమిశతకంఠంధగదపడినఉంగారపూరిజ్యమాణ

బంహదేధజ్యమానేకడువిఅడకథం కారపంఖాభిమో

అంధంఘూషంతనంజీనరథసుహంకథంకారపిండంగమేరీ॥౪౫॥

ఛా॥ అద్యత్యదుభతమత్యదుభతమ్॥

త్రైలోక్యంలంఘయకగిరిగభీరగుహాసుప్తజాగత్సింహ
స్ఫారోస్తీతకారధ్వనితపతిరవొద్దారభూర్యమానే
బ్రహ్మాండేధజ్యమానేకటుపికటకధాతాగప్రాగాభరణిమః
అఘూధజ్యమానచంజీర్వరఫసుకవారాగరఉద్గమతి॥

శ॥ రాజషేకపీదవాప్రసీదవా-భద్రంయథాదృష్టుమపవన్యకాత-

ప॥ జ్యోవక్లింబలితాంగలీకనలయైరోకణకమాకషకతో
నభూధకాంగరతాంగతారఘుశిరోధగ్నంధజఘాజకాతః
సహంకారతరంగితోధ్వనిరభూతకారస్యజిర్యధను
ప్రకారస్యచకారతారతరళశబ్దాద్విత్రియంజగత్॥౪౬॥

జ॥ కథమేతావలీంబతిఘామిమేవగాహమానోవత్సోనసవారితః॥

శ॥ కథంకారంవారయామః

ప॥ యావత్కంఠకబాధనాంబితరహోతాజ్జనాభాక్యతిః
కానల్యాద్విలమంగళప్రతిరోపత్సన్యహంకదళః
కించిద్బంబలితామదేవవింశద్బంజీకాహోద్బల
చక్రైకాణకావనగ్నమేరదభిలంజాలంత్రిలోకితలం॥౪౭॥

క॥ పశ్యతామః-

ప॥ శ్రీతాభగ్నగిరీకావసలయంసీతాపికాతాంవక్షమా
విభాతాంశమలప్రజంజనిగృహంశృంగారవీరశ్రియోః
రామంబ్రీడవకాదవాంచితముఖంఘామీధుజాంపశ్యతాం
చక్రకోధవిహదవిన్ద్యముదామూర్తిస్సహులింగతి॥౪౮॥

జ॥ అభ్యధకతామయింధగవాకరామభద్రః-జానకీనానినంఘటనా

యశశిమితి॥

ప॥ నద్యోఽఘటమానస

ధనుఁజైవపినాకినః

ననుసంఘటితౌపాణీ

జానకీరామధద్రయోః॥ ౪౯॥

తేనహి కెవలంఘటామిథాలత్పతీయోః పాణిపీఠనాథకామధ్యభ్రమీయః
వివిహగ్య - ఆస్వేతత్ -

ప॥ పాణికాజనకప్రతీకాం

గృహాద్భిరనుజ్ఞైకజైః

నహైవరామస్సీతాయాః

పాణిపీఠనమృచస్థితః॥ ౫౦॥

జ॥ నహషకం - కథంమాండవిశ్రుతకీర్తికథ్యాంనహభరతకత్త్రీఘ్న
యోరపినంబంధమభినందధానః కిమపినిమిరులమాంగల్యమభిమానయతిథ
గవాత్-తదిదంధృతంధవదాజ్ఞాతుసుమం - లదేహినమిహితంసంపాద
యామతినిమాన్త్రంతాస్సర్వే॥ ... ..

ఇతిస్పతీయోగకన్యకాస్తవః-

ప॥ ఆపనిపతిసహస్రకథమాలా

బహుళగళదుర్ధిరానుధూతధారః

తదిదమజనకంజగద్విధతై

పరశురయంజమదగ్నినందనశ్య॥౩॥

విమృశ్యసానుక్రోశం-

ప॥ ఉచితోజానభుజవిపేన

జ్వలితస్తుంగమస్యపతివంశేషు

నిమిశులకలమపలాలం

రోహనలకింపునస్పృశసి॥౪॥

విచింత్య-ఆథవా-అలమన్యమనోరథోఽసీతజానాత్మభుజవిలాసత
పదులకాంతస్యదువికానయాపేక్షయా - అనెనహినందిష్టమస్త్యుతార
శ్య-త్వంమిత్రమిత్యాదిపతిత్వా-అజ్ఞానస్యధృష్టతా-కిమాహధారా
జలంత్యజ్యతామితీ॥

ప॥ యస్మాద్భట్టరధారాంచలదళితపతదాహుశాఖానహస్త

ప్రోద్ధచర్తక్తగారానివహజతనవోస్తీలదకాంశుజాలః

క్షృపాలింకాతకవీర్యస్ఫురపురసుదృశాంపుష్పితాశోకశాఖి

పీఠింకృతాపిచితైనిజపురసుదృశాంశోకశాఖిబహువ॥౫॥

అపిచ-

ప॥ యనాబధ్యతనమకదాంబునివహస్సంఖ్యేచలంకేశ్వరః

తద్యస్తిన్నిరమజ్జదజ్జానభుజక్షోసీరుహింమండలమ్

క్షత్రస్త్రీనయనాంబుపూరకవటాశ్చైంతియత్రేశయః

తత్తద్యక్తరశుభకమాయశధువాధారాజలంముంచతి॥౬॥

విలోక్యకథయం శతానందశిష్యస్తాంధ్యాంసభివవాభివతతాతే-
ప్రవిశ్యతాంధ్యాంసంభగవన్నభినాదయే॥జామ॥ ఆయుష్టాన్భర-క
థమయంతాపదనిస్తౌభవదుపాధ్యాయయజ్ఞమానశ్యహరణాపారోప
శ్రద్ధా॥తాం॥భగవత్పూరణాపారోపణేనసమైవనిస్తౌ॥జా॥కిమాత్మహ

౫౮

ప్రసన్నరామభాగ్యనాటక - నాట్యము -

రచాపాఠోపదేశనమైవనివృత్తితేతితాం||అథకి||జా||స్ఫుటంతావత్-భ
యకింవృత్తం||తాం||

ప|| కన్యచిచ్ఛండిమోద్దండ

భుజదండనిపీడితమ్

భగవత్భగవదుమాతాకాండ

భగ్గుంభగవత్సరాసనమ్||౭||

జా||కన్య||తాం ||

ప||సుబాహుమారీచపురస్సరాఅమీ

నిశాచరాశాశియజ్ఞాఘాతినః||

ప||శైలితాయన్య||జా|| అలమలంజ్ఞాతఃఖలుఖలానామగ్రణీశాచర
గ్రామణీ||తాం|| స్వ- కథందశకంతెనభగ్గుంభనురితిజ్ఞాతంభగవతా-భ
వత్సేవంతావత్ ||జా|| సక్రోధం-పరశుముద్యమ్యామసా-

ప|| నృపతిశతమూరకంధనాభీ

దశనకలాకుశలఃపరశ్వధోమే

దశవదనకలోరకంధకాండ

క్రధననిదవిదగ్ధతాండధాతు||౮||

విమృశ్య-అథవా-

ప|| యఃకృత్వాన్రుసహురుహాద్భుతభుజాశాఖానహస్రద్భిదాం

దంభోద్ధేర్నిరీహుటపాటనపటోశ్శౌండీర్యతోలజ్జత

తస్యైతన్యపరేతరాజనదనద్వారంహతారన్యమే

కాన్తాఘాదశకంధకంధకదళీకాండావళీఖండన||౯||

పునర్విచింత్య - అథవా - సాధాగనిరక్షసిసయోక్తముదానితుం-తది

దానిం-

ప|| దక్షిణస్యాంబుధేమకధ్య

కృత్వాకోంకణమృష్టమమ్

మదానిజన్మాదహనో

లంకాతంకాయజాయతామ్||౧౦||

ఇతిపరిశ్రామతి తాం||స్వ-దిష్ట్యాస్వప్రీత్యుత్తయకలాయ||నపథ్యే||
అయేనియాగినః - కృతదివాహమంగళయోజానకీరామధద్రయోఃస్వ
ప్రీత్యాచనికాద్విజన్తానాహాయంతాం||జా||అయిబ్రహ్మబంధోకథమశీక
మేవదశకంతకీతిదాననధవతాప్రతారితోస్తీ-నన్వయమన్యవనకోపిజనక
జామాతా||తా||ధగవన్తమకీద్యగపరాధః-అర్థోక్తవపాధవతాధా||
తంసంభా||తంచ||జా||తతగధయనిశ్చేషం||తాం||

ప|| సువాహుమారీచపురస్సరాళిమీ

నికాచరాఃకాశికయజ్ఞఘాతినః

వశేస్థితాయస్యకరాగ్రవతిః

ప్రతాపలేశస్యకతాఃపరాధవమ్||౧౧||

జా||అయేకవమారీచదమనః||తాం||

ప|| యేఋశ్యశృంగచరుధాగభువఃకమారాః

సంజజ్ఞరెదశరధస్యవధూజనై

తేషామయనిరుపమఃప్రథమఃకుమారః

రామాభిధఃకుశికరాజతనూజశిశ్యః||౧౨||జా||

ప|| దువశాశాస్సరస్సిధకిన్నరనరైస్త్యక్తక్రమంవక్రతా

ప్రాప్తైయత్రవిధాతరీవతరసాతిసోపిదగ్ధాఃపురః

తద్భగ్నంయదిరాఘవేణశిశువాదండీపతేఃకాముకాకం||౧౩||

తా|| సత్రాసకౌతుకం-స్వగ్గతిమిదంవత్సయతి||జా||

ప|| తన్వగ్నంకలమేవతరగయరఘోమకచ్చస్త్రధారాంధసి||౧౪||

తాం||సంరభోమంధగవాతదెసంవృత్తస్తంకురవేనివేదయామితిస్థా

న్తః||జా||విలోక్య-అభినవదివాహమంగళవేదతయాతకాయామి-అయమ

సాసానుజన్తారాఘవశ్చితితతఃప్రథితోరామలక్ష్మణా||ల||విలోక్య-స్వగ్గతం

ప|| మూర్ధ్వంధనుస్తనురియంచభిధతిహంజం

చాణాకుశాశ్చవిలసంతికరేశితాగ్రః

ధారోద్వలఃపరశురవకమండలుశ్చ

తద్వీరశాంతరసయోగిమయంబవతః॥౧౪॥

ప్ర॥ ఆర్యకిమిదమైబ్రహ్మక్షత్రవణామయంచిత్రమివదృశ్యతే॥రా॥
వత్సకథంభగవంతంరాగకవమపినజానాసి-సన్వయమసా-

ప॥ భేద్యంకౌంచమహీధరశ్యశీఖరందయంధరీశ్రీతలం

ప్రత్యగ్రతీతిఖండసాధనవిధిశ్రిహరిభయోంబుధిః

జేయస్తారకసూదనోయధికరశ్రిదతుకారశ్యద

భేద్యంయశ్యబహువహైహయపతేరుద్దామదోఃశానమ॥౧౫॥

ల॥ తహావిన్నయనీయశీలోయం॥రా॥విన్నయనీయశీలానాంశిఖామ
జరితవక్తవ్యం-అయంహి-

ప॥ ఎకస్వణామహీధరాంక్షీతిమిమాంహైమైకశృంగీయథా

గామేగాంప్రతిపాద్యకశ్యపమనానసావత్తనైశ్లాఘతే

కించకౌంచగిరిగీతనయవ్యావిధశక్తిక్షతం

విధావరాగజైసుదాత్రహృదయోవైలక్ష్మయూలబతే॥౧౬॥

జా॥ విలొక్ష్మఅధకామగ్ధఃఖల్వయంజనః-యదెనంకామయతివక్తవ్యే
రామభిజల్పతి-విమృశ్య-అధవా-అహమేవమగ్ధయదెనమధరీకృతకా
మరూపనంపదంకామసమీకరణాదధరయతుమిచ్ఛామి-నిర్వణ్యక॥

ప॥ సాంబద్ధ్యంమదనాదపిప్రథయతిప్రథప్రకషణపురాం

భేత్తారుందనుజారిమవ్యధరయత్యదామదోఃక్షీడితమ్

మృగత్వంమదపారిమాళికశిసోప్యత్రకషణమూలబతే

మూలికస్తతికషణసారసైర్విరచితాశృంగారశిరాద్భుతైః॥౧౭॥

రామ॥ అవస్మశ్య-భగవన్నేషమేసానుజన్యప్రణామఃపరమోన్నతిర
మణీయపరిణామః ॥ జా॥ వత్సనమగవిజయీధూయాః ॥రా॥ భృగుకుల
శిరశ్శేఖండఅనుగృహీతోస్తి॥జా॥విమృశ్య-శ్వ-రామచంద్రాభిరామేరిన
యవతిశిశౌకించక్రపాత్యతిమాత్రం॥విభావ్య-సశ్రోథం॥ హుంహావంచం
ద్రహాశ్శేఖలమతిరసావిజ్ఞంభంభంజంబిచార్య-సానుశ్రోశం॥ బా

లావైధవ్యదీప్తింజనకవతిసుతానాహాతీయంమదస్త్రీత్ - పునస్సాహా
పం॥ అశ్మతోమేకుతారఃకథయకిమధురాణుకాకలత్రుః॥ ప్రతియిదా
శరభ్యయమాశీర్వాదవిశారదానదాచారానుసారిణీమేవాగ్న్యత్తిలెవత్స్వ
యి॥ రా॥ విహస్య-భగవత్ హృదయవృత్తిస్తుకిద్యశీ॥జా॥

ప॥ చండీకళార్తుకవిమర్దవర్ధమాన

దర్పాతిరేకనవిశేషవికాశభాజోః

బాహువాస్తవాహమధునామధునానమానై

రాప్యాయయాబుపరశుంరుధిరప్రవాహైః॥ ౧౮

రా॥ నిగ్రహానుగ్రహయోఃస్వజనోయంజనస్తై - కోవచీజంతజ్ఞాతుమి
చ్ఛాబు॥జా॥ అశుభాదర్పాంధతాయదాత్మకృతంఅస్తాభిరుక్తమపినావ
ధారయసిదుర్వినయం-ననుచ॥

ప॥ యోవదిష్టమద్యాపి

పురస్త్రీవిరహవ్రేమ్

నభగ్నంతత్యయాభగ్నం

జగద్గురుకరానమ్॥౧౯॥

రా॥ భగవత్తాత్రీకలోకవార్తయానిరపరాధేమయికథితుత్తవర్తనై॥
జా॥ తత్త్రింశ్వస్తిహరకార్తుకాయ॥రా॥ నహి॥జా॥ తత్తత్త-భంనిరపరాధో
సి॥రామః॥

ప॥ మయాస్పృష్టంనవాస్పృష్టం

కార్తుకంపురవైరిణిః

భగవత్తాత్రనైవేద

మభజ్యతకరోమికిమ్॥౨౦॥

జా॥ చందనరనదిగ్ధముఖంశిఖీముఖంనిఖాయహృదయంమేశితలయసి-
కుతారముద్యమ్య .

ప॥ హేరామకామరిపుకార్తుకమర్తఘాత ,

నంజాతపాతకతవైషమతారధారః

౬౨ ప్ర న న్న రా ఘ వా ఖ్య నా టక - న చ్చా య -

సీతాకరవ్యతికరప్రతిబంధబంధుః

కఠంభిరావిశతిషురగురుభారః॥౨౦॥తత్త్వంబిరోధవ॥రా॥

ప॥ హారకంఠంబిశతుయదివాత్తిక్షధారగురురః

స్త్రీణాంనేత్రాగ్నిధివనతుసంకజ్జలంవాజలంవా

నంపశ్యామోద్యతమిహనుఖంప్రేతధతుమౌఖంవా

యద్వాతద్వాధవతునవయంబ్రాహ్మణేమప్రసీరాః॥ ౨౧॥

జా॥ ఆంకథంప్రణతిపాత్రంబ్రాహ్మణమాత్రమన్యమివమామపిమ
న్యసెసాక్షిపం-

ప॥ జానీపెననుజామదగ్నిమపిరెయద్దీక్షుదోఃకందశ

ద్యంబావనగందితబాహుసారగురువిశ్నందెనమందాజనా

నాసాక్షీద్భుజనంపదంమమకథంవక్త్రానుసారాదితి

మృద్ధవోద్ధతమైక్షికంకరకరస్యస్తంవిధాతుశ్శిరః॥ ౨౨॥

ననంరంధం-శిమాత్థరెనవయంబ్రాహ్మణేమప్రసీరాకృతి-కథంక్ష
త్రియజాతిగర్వతోబ్రాహ్మణజాతింత్వణాయమన్యసే-తదిదానీమనయో
జాత్యోఃకతరాగరీయసీతినంగామీతులైవసిదావ్యతే-తత్సంగామా
యనంరధస్య॥రా॥

ప॥ భోబ్రహ్మధవతానమంసఘటితెనంగామవాతాపిన

స్సరేవహీనబలావయంబులవతాంయూయంస్థితామూధాని

ల॥నత్యమెతత్-

ప॥ యస్తాధేకగుణంశరాననమిదంమవ్యక్తముఖేభుజాం

అస్తాకంధవతాంపుననవాగుణంయజ్ఞోపవీతంబలమ్॥౨౩॥

రా॥నత్యలలమహమానసీయమనాదుర్విసయవైద్యస్యన॥ జా॥ అన్య
కోదోప॥

ప॥ వాలైముక్తకచాంశుకైఃపరివృతంప్రాచీనమేహంస్యపం

నాహంసీద్ద్యదయోమతారహతకస్తస్యైతదుజ్జృంభితమ్

యన్నారీకవచాన్వయప్రియనాంక్షత్రాధమానామనూ

దువాచః ప్రవిశంతి మే శ్రవణయాధిక్యత్యగోత్రకృపామ్॥

రా॥ ధగవన్నలమిహ కీరకుం డెకతోరణోపతయా॥ జా॥ కథమయంక్షీ
రకంఠః వివకంఠఃఖల్వయం॥ ల॥ వివకంఠశివ్యతహావిశేషతః క్షంభవ్యం-
జా॥ ల॥ వివకంఠసామసామ్యాద్భగవాగశితకంఠవత్సమవిగురురై॥ ల॥ వి
హస్య - కథమన్యథావబోధః ఖేదయతిధవంతం - అన్యదేవీమప్యధిసం
హతంమే-

ప॥ చూడాగ్ర మధిరూఢేషి

బాలప్రాశేయరోచిషి

శితికంఠస్య కించిత్రే

ధతైరోహంకురఃపదమ్॥ ౨౬॥

తేనతదంతేవాసిధవానలమయిక్షంతుమహాశీతి॥ జా॥ న్వ-అహా
వాక్పరిపాలియంక్షత్రియవటో-ధవతు॥ ప్రతహామయాపిక్షంతం॥
రా॥ న్వ-జామదగ్నోపిక్షత్రియజాతౌక్షమామలధతేతిమేకాతుకం॥ జా॥
అయంతుమేనక్షమతేప్రకృతికతోరఃపరార్యః.

ప॥ శీలంనవైత్తకథమన్యనిశాతధారా

నిష్పిష్టరాజకవధస్యపరశ్వధస్య

కీలాలకీకనకచైపరితొవిచింత్య

యేనద్విధాపిదధేపృథివీమితా॥ ౨౭॥

పునస్సంరంభం-అపిచ-కథమసౌబాలశ్చతిజానాతిజామదగ్నోపరశ్వః॥

ప॥ యత్రాక్రామతినంగరాంకణభువందుర్వారధారాంచల

క్షుణ్ణక్షత్రకోరకంఠరుధిరైర్షిరేణుకాధూరధూత్

తాదృగ్పలవరన్వయంపరపరన్వలోకకశ్యాకర

క్రీడాపుష్కరదామరేణుభిరయంద్యారేవరేణాతటా॥ ౨౮॥

ల॥ ఎతావత్సత్యం - యతిలంభవతఃకుతారధారావిలసేననీరేణుకా
ధూరధూదితి॥ జా॥ న్వ-కథమయంరేణుకావృత్తాః తేనమర్చవిఘటయతి-
అరేచిలంత్వయినిరపరాధపరశ్వధపాతేనకేవలమయంకతోరధాపిశేషవ

తః-కంతవనిగృహ్యతే॥న॥ జామదగ్న్యతకథమతిప్రగల్భసే-తదిదంభవ
చ్ఛాసనాయశరాసనమాధీయతే॥ జా॥అ॥అఃకథయంజామాత్యస్నేహ
కులజనకః-ఉచ్చైః-అయ్యోగీశ్వరశిష్యఃకథవత్కృరానసేనవద్వాసనమా
బంబ్యతా-పునస్సోపహానం-

ప॥ యష్టాకంభోస్సుఖటితబహుస్యస్త్రగుద్రాక్షకంఠా

మిథ్యోతకంఠానమితిమితిశ్రోత్రియక్షత్రియాణామ్

తస్యేదంచతకరతలచలచ్ఛంఢనిస్త్రింశధారా

ధూతారాతిద్విపమదమహీపంకశ్రారాఃప్రవీరాః॥౨౯॥

తదలంభవతా-ఎతావేవతావత్క్షత్రియస్ఫులింగానిర్వాపయామి॥
సేవభ్యే-జామదగ్న్యతకథంతథాశమనమృద్ధన్యజకుగ్న్యస్తనయోపిశమ
దుర్గతస్సంవృత్తిసి॥జా॥కథయంశతానందః-ఉచ్చైః-అయేఅహల్యానం
దనకస్తత్త్వితురుపాత్రమిదం శమాభిధానం భవతాగతమా ద్యాగోత్ర
భిదోవా॥ న॥ జామదగ్న్యతపాపక్షత్రియాపుత్రనిజజనీఖం ధార్మి
తకుతారకులాంగారకథంతపస్త్రంగమాంగీరసేమపికులం కళంకయసి॥జా॥
కులపాంసనసాంసులాపుత్రీకథంభృగూణామవ్యగ్రితపస్త్రాంఢవంమంఢ
యసి॥రా॥భగవత్ఖ్యాతమిదంభృగూణాంఅంగీరసాంచతపః- విశేషతౌధ
ర్గశిష్యశ్యతవవిజ్ఞాపయామి॥

ప॥ తపశ్శాంతంచెశస్సృటికమణిమాలావరికరః

కుశాంకుఃక్షీపంఢస్సతతకుటజావాస వసతిః

మనీనామేతదవస్సేయచితముదగ్రింశవచనం

సవక్రిహ్నాధంగోనశరధనుషీవాపివరణః॥౩౦॥

అపిచ-నిచారయతుభవానెవ-

ప॥ క్వపరశురశుభపైకుత్రీగాత్రీంశుత్రీం

క్వభను రిదముగ్రిం నిర్మలంకుత్రీశీలమ్

భాసనమరకరాళ్లాకుత్రీసారాచమాలా

కుశేనీలయనీలాకుత్రీవాతర్ణశాలాః॥౩౧॥

జా|| కథ మన్యమివ తపస్వినం మామపి మన్యసే - నన్యహమసాజా మదగ్నః

ప|| యుష్ణత్రకరోరకతనిగతీలాళిధారానరి

న్నివృత్తాభివచన్యకృత్తశిరసాంకెకానుకానుర్యతః

గృహారక్షలంబలికపిత్వగణాయన్యక్షణంస్వీకృత

స్సంతోషానామస్సయాకరుణయాత్రాసేనహసేనచ|| ౩౨||

తదహం

ప|| కృత్వాత్రిస్సప్తకృత్సమితిశననంపూర్వ ముగ్ధీపతీనాం

కృత్వాన్యత్ప్రకృత్వోపునరపికదనందుమకదానాన్యపాణామ్

ఎకైకస్త్రికవిధాయప్రితినమగతైరుత్తమైరుత్తమాంగైః

కాపాలీమక్షమాలాంఝడితిధగవతోభైరవస్యార్పయామి|| ౩౩||

రామః|| అంజలింబధ్యా-

ప|| ప్రసీదన్వాగ్దోషాద్విరమకురుమేచేతసిగిరం

చిరంయత్సాయానైబాహుభిరహవారైశ్చితమహూత్

యశోచిత్రంచిత్రవత్సవవిఘ్నోభ్యతగళ

స్తదైకస్త్రివాగ్దేధ్యగుతిలకమాహారయముధా|| ౩౪||

జా|| కథం హారయిష్యామి-

ప|| కిన్నమవాగ్ద్దంబరపండితేషు

యుష్మానువాణీంప్రయరాంప్రయజ్యతేనహి

బాణానిత్రీప్రాణహరాస్తదీయా

స్సర్వైపియూయంనహితాస్సహధ్యమ్|| ౩౫||

రామః || కింబిచ్ఛికాన్య - కిమన్యైనకాన్యహమేవతవకరవరంప

రాంహరకామకా రోపణద్విగుణితజానకీకరశినలయోపనీతకమలమాలి

కామిశదలిపటలనంగీతయశఃపరిమళేనవక్షఃస్థలనసహిష్య|| జా||

ప|| ఈశత్యక్తపురాణచాపదళనప్రోద్ధూతగర్వోన్నతి

న్యగ్రస్త్రవీకతరస్సమేతవగురుస్సోఘంనశక్తశ్శరాణ

తుష్టాచిప్తవరప్రదాదభగవతశివద్వాననాత్సాగరం

మన్నారాచభయాదయాచితకీలబ్రాహ్మీంతనుంకాశికః॥ ౩౬॥

రా॥ న్వగతం - కథంభగవంతంబిశాన్వితుత్రమవ్యధిక్షిపతి - తతఃపరంనన

హిష్మ్య - ప్రకాశం -

ప॥ ఈశత్యక్తపురాణచాపదశసప్రీధూతగవోకన్నతి

వ్యగ్రోహంకతరస్సతేమమగురుస్సేధుంసశక్త్యరాక

తుష్టాదిప్తవరప్రదాధగవతఃపద్మానసాత్మాదరం

తస్మాన్నారాచభయాదయాచితకీలబ్రాహ్మీంతనుంకాశికః॥ ౩౭॥

పునస్సకౌతుకసంరంభం -

ప॥ తతోగ్రదండంకులిశకతినంభగ్నమేతెనభగ్నం

మగ్నంశల్యంతవహుదిమహాప్రగ్నమాస్తావతాశిమ్

త్రైయక్షంవాభవతుయదివానామసారాయశీయం

నైతతిగ్రందిర్విగ్రయతిమేదుమగ్రోదోర్విలాసః॥ ౩౮॥

జా॥ సాధురక్షత్రియబోతఖద్యోతసాధుసాధుయతిగ్రలజామదగ్న్య

సామ్నశ్చందధామ్నాపిపురతోవిద్యోతసే - పునస్సాటోపంశిమాత్థరైత

తోగ్రదండమిత్యాదిపఠతి॥ రా॥ నన్విదంధూయోప్యవ్యతే - తదేవపఠతి॥ జా॥

సాధుశిమనసస్సరితోస్త్రిరా॥ కింతత్ -

ప॥ కరాఘాతాద్విష్టోస్తరశవనమాలాపరిమళ

దభ్రీమదభ్రుంగధావనద్యిగుణితవిశానస్సచుజని

సేయశ్యజ్యాఘ్రావస్సురరిపువధూవర్గరుదిత

ధ్వనిస్సావధాయాసాంప్రణవభవతతాగ్రముకమిదమ్॥ ౩౯॥

రా॥ సకౌతుకం -

ప॥ కరపంకరుహకోద

క్రీడితంయెనశాజ్ఞికః

తదేతత్॥ జా॥ అభకిం -

యనిశకోష్ఠితేరాద్య

గృహోగదిగృహోగవా॥ ౪౦॥

రా॥ గృహ్లాతి॥జా॥తదేహిబాహ్మయమాగభవద్బంధుజనబంధురాంవసుం
ధరామతిక్రమ్యనమరక్షమాంక్షమామవతరావతినిహా॥గ్రంతా॥౧॥

విలోక్య-సకౌతుకహవఃవిస్తయం-

ప॥ మాశాంధవంధనురిషేదమపిప్రయాతు

ధంగప్రసంగమితిమందచలద్భుజేన

ఆర్యేణకామూకమపీదమఘానఘోరం

చక్రీకృతంధగవతౌగరుడధ్వజస్య॥౨॥

నెపథ్య-అఘానకౌతుకం౨

ప॥ ఉద్భిన్నశ్వాపవశాద్దమరపతివృత్తవ్యోమరంధ్రావగాహి

బాణేయం రాధవస్యత్రిదశపురగతిచైధ్వదశ్చదృష్టవస్య

హంసీభూతస్సరస్త్రికరకమలగళత్పష్పసారధ్యబుధ్య

దద్భుంగీసంగీతధంగీపరిమళితయశాస్త్రాణవర్యంతమేతి॥౩॥

తతః ప్రవేశితౌరామజామదగ్నాతి॥జా॥రామంవిలోక్యనివర్ణ్యాకాచ॥

ప॥ త్రిలోకీకోకియంముదముదయతామైనలభతే

వికాసంచాధతైమునిజనమనఃపంకజవనమ్

అయేకోయంచాలింకువలయదశశ్యామలతసుః

జగజ్జ్యోతిఃకోకాతికధమిదమఘాతత్పరిణతమ్॥౪॥

పునరాత్మగతం విమృశ్య

ప॥ ఆపూరణాయపురవైశిరాససస్య

బాణాత్తనాపరిణతఃకిలలీలయాయః

ఆరోపణాయపునరస్యసవివశంక

బాలాత్తనాపరిణతఃపురుషఃపురాణః॥౫॥

రామం ప్రతిచయైరఘ్నులహాశిమాణిక్యభ్రతభిః॥రా॥ సలజ్జమధోముఖ

స్థితితి॥జా॥ ఉపసృత్య-రామస్యచురుకమున్నమయ్య-అయికిమిహులజ్ఞా

ప్రసానం-

ప॥ కమబిబంధునిలోచనయన్తస్యయా

ఓం ప్ర సన్న రాఘ వాఖ్య నాటక - సచ్చాదు -

స్వమహామోక్షమనై రధరీకృతః

సకమసావధరీకరుతెనర

స్త్రిదశకోటిరీటమణీనః॥౪౫॥

రా॥ అంజలింబధ్వా-అలమనేనదుర్విన్యసంకమలిశీకృతమాత్మానం
తావద్భవచ్ఛరణారవిందసఖిరణతరంగిణీజలెనమౌళ యామి-

ప॥ చండమెవశీశితరత్నప

స్సృత్యమేవహితమారరోచిషః

చండసౌమ్యమితకౌతుకావహం

నామితావకమహంబహుహస్తహః॥౪౬॥

ఇతిహిదయోఃప్రణమతి॥జా॥ఉత్థాప్య- ఆయినినగళాల్కాగనిధేచశిరు
క్తిరపిత్యయివునరుక్తిరేవ-తథావీవమాశాస్త్రహే-

ప॥ యశోపూరందూరంతనుమతనునేతోత్పలవనీ

తమస్తంద్రాచంద్రాతపతవనహసాశిశరదామ్

ఇయంచాస్తాయుష్షధరశమితలంకృతరశిర

శ్చితోత్సంగానందత్పరసరభుజంగాత్రిజగతి॥౪౭॥

తదనుజానీహమాంనిజాశ్రమగమనాయెతినిహగ్రంతః॥రా॥కథంసయ
నవధమతిక్రాంతవివధగవాక్ - వత్సలత్కృణ్వహజామదగ్ధ్యంరహభి
న్నమాత్మానంబంధుజనవిలోకనైన వివోదయావ ఇతినిహగ్రస్తాస్సవే॥

ఇతి ప్ర సన్న రాఘ వాఖ్య నాటక - సచ్చాదు -

చతుర్థాంకః -

అవి లభింపజేయలేకపోయినందునా-అప్పుడవిగలరగదా!

పుణ్యవిజయమునుబట్టి దీనిని పాఠ్యముగాఁగొని
 లంబమునకుఁగొనితరకమలయాహమిచ్చుననిజ్ఞాపితా - అయిదెవనినకర
 నందినిపునరనిజకుటుంబకన్యదన్వనప్రసాదంకర్యుతి || గం || తతాధానం
 భావయసియమునాగంగాయాఃకణేపవమివ || గం || అనంభావనీయమేత
 త్ - ఆవతకధృమితహృదయాభవతి || నూ || నూనమలీకమేవమివపృథుభూ
 తవతీ - విమృశ్య - అథవాకోజానాతివిధేన్సంవిధానవైదగ్ధ్యం || య || ధావదీప
 దావనిదంత కివి || ధా || ధావత్యాతావన్నదృష్టంకిమవి || గం || అనువయ
 క్తమిదం - మయాపిప్రహ్మలోకాదాగతాయాస్సరస్విత్యాఃసమాలాప
 వ్యగ్రహృదయయాస్థితం - తదేహితన్నగరవాసినఃకుతోపిజనాద్వ్యతంత
 మమంనిరూపయావత్తివరిత్రామతః ||

— ఇతి థిమిశ్రేణివర్ణనః —

ప్రతిశ్యసరయూః - దెవ్యానమోవాం || ఉభే || అవిరళమంగళాధ
 వ || గం || సరయూంహస్తైధృత్యాసేభిశ్చమిచ్చానైతాపెనిమాగ్నసి || సర
 యూః || దేవిప్రతీపమారావసె - ఆయంహిలజ్ఞాపంకెనిమజ్జంత్యాః - అ
 ధావావలంబనఃమేగాత్రసంతాపః || గం || స్ఫుటంతావతాధయ - రథమ
 ధావావలంబనస్తేసరయూః || అధునాహి -

ప||బహుళగళితైస్సంతాపోష్టైస్తటాంతవిసారిభిః

దశరథపురీపారస్త్రీణాంవిలోచనవారిభిః

ఉపవయవతీంసంతాపోష్టాంసిజాందధతీతరుం

ముహురహమయేమాతలజ్ఞాంవహామిజహామిచ || గం ||

గం || సాతంకం - కింపునరాసామశ్రువృష్టైఃకారణం || న || గంగాయాః
 కణేపవమివ || గం || హాశ్చందమతీనందనహాశ్చందంపండితహాశ్చందల
 ప్రియసఖహాశ్చనేకమఖావధృధపరిత్రక్యతశరీరహానిజతనయనిర్విశేషపరి
 పాలితనకలలోకహారాదుచంద్రైఃకజిత || న || స్వ - ఆస్యైవవిలసిత్తమేతత్ ||
 గం || హామహారాజదశరథత్రిమూర్తులి || య || అంశుకాంచలనవిజయతి -

భవదినమానసిహ ౨ ఇతిమహిమంపగుణహిసోఅనింజోసోరాఅ|| ఛా||
 భగవతిసమాశ్వాసేననన్వేభిరేవగుణైశ్శోచనీయస్సరాజా||౧౦||నమాశ్వాశ్వా-
 నరయనఖనకేవలంతవైవనర్వజనసాధారణిఖల్వయంతాపం||౧౦||తదే
 నంరామచ్ఛత్రచ్ఛాయయాపనోదయామః||న||నిశ్వాశ్వాభగవతికథమప్రో||
 పితసలిలనేకవవపరిశోషమేతికమలకెదార||౧౦|| స్ఫుటంతావతాధయ||
 స||అధరస్ఫరణంసాటయతి||౧౦|| అలమలంకథందావాసలపరిశోపితా
 యాంతరుకాఖాయాంకుతారమారోపయితుమిచ్ఛసి- విమృశ్య-అథవా
 తావతాధయకింపృతాంతం||న||స్వ-

ప|| సజ్జాతుంనాప్యవజ్జాతుం

నెక్కితుంసపరీక్షితుమ్

సుజనేన్వజనేజాతం

విపత్వాపంసమీహతే || ౨ ||

ప్ర|| రామభద్రమభిషేక్తుంకృతమనోరథందశరథమెత్యప్రథమంతా
 వదెవముక్తవత్తికైకేయీ-

జ|| ఇదమేవనరెంబ్రాణం

స్వర్గద్వారమనగకాశమ్

యదాత్తనఃప్రతిజ్ఞాద

ప్రజ్ఞాదపరిపాల్యతే|| ౩||

౧౦||స్వ-అననైవతావదకల్యాణస్సావితోదురాశయయా - ప్ర - చర
 మంకిం||న||ఇదం||

ప|| త్వయాదేయంయనైద్యయమభిహితందేహితదిదం

వనంకౌసల్యయోవిశేతుయవరాజోస్తుభరతః

ఇతీదంతైకేయీవచనమధిగమ్యాకులమతిం

స్వపంసత్వారానిప్రముదితముఖశ్రీర్వనమగాత్||౪||

౧౦|| హోరముకులకురుంబురనిహితమసి ||య|| గహుఎంకరహుకుడుబ

౧౨ ప్ర సన్నరాధువాఖ్యసాటక- స చ్చాయే-

అ- అవిడగమిలమహేసివగదెవదాడపరిహరిలరామ చదముహ చదసీల
వాలోఅవిహిగమిలవిసోఅశంజన అలభువనంథలి | ఛా|| సఖత్వం
రఘుకటుంబకమపిపునఃకృగమహాపనదేవతాః పరిశృత్యరామచం
ద్రముఖచంద్రశీతభాలోక విహీనలోచన విశోచనీయంశకలమపిభువనస్థ
లం||న||ఏవమేతత్||

ప|| పోషితవతిశీతకర

బంధుతయాసఖలుకైరవాగ్యేవ

మూయంతికింతునహసా

భువనాన్యపితమసిమజ్జంతి || ౫||

౧౦|| హాదశరథసకలగుణభాజనంధూత్వాకథమననభాగభయేనవంబి
తోసి||య|| సాధ్యసూయం-కహడగసారాతమైహిపనసీలది- కైతాశీ
సోపికణ్డతగవిలముంకో|| ఛా|| కథంపునస్సరాజాయవాధ్యాంప్రశస్యతే
యేనతాద్యశోపితనయ స్త్రుగమివముక్తః || న||కాంతంపాపం||

ప|| నరేంద్రః కైతేయావచనపరిపాటినిగదితః

క్షణంమోహకోభప్రసరథరయారంతరగతః

నతంచోరతప్రేమశిమివకరస్థంకృపణకః

తృణానీవహాణాపునరయముంచద్దశరథః||౬||

౧౦|| కీదృశీపునఃధునారామచంద్రేసీతాలక్ష్యయోవృత్తిః||న||యా
దృశీనిభచంద్రమసిచంది||కాప్రసాదయోః||౧౦||నన్వ- రామేగనహప్రస్థి
తావిత్యక్తంభవతి||ప్ర||సఖికించిద్దుజ్జీవితాన్తి- తావదననత్వద్వచనామృ
తసక్షణమపిరామచంద్రేవిరహాదునుభవితమసహమానామెజానకి|| నర||
ఏవమేతత్-అయేజానకి-అంచాఃపరిచరంతీమేవానరానాతివిన్నయ - ఇ
త్యేవరామచంద్రేగడక్రూర్భితాజానకి- యథాబంధుజనోపనీతశీత
శనలిలికరైస్సివ్యహానాపిసప్రబుధా||య|| తాకెగడగపబంధా|| ఛా||త
స్సైతరాపునఃప్రబుధా|| న||వనంవనజపత్రాకినమాగచ్ఛసహ్రావమామితి

రామవచనామృతేనైవ || అపి కామరామలంఖణాః వికోపిత మాలా
 వోసేవృంతోఽఘాః || అపి నామరామలక్ష్మణయోరవీకోపిత మాలావస్సంవృతైః
 స || అథకిం-ఉక్తం హి రామేణ-త్వమిహ కానమిమాలితలోచనోగమయదాం
 ధవనత్సలవత్సరాః - అపిచమామివశీలనమున్నతంశేభతరంధరతంపరిహ
 లయ-ఉక్తంచలత్సరాన.

ప || త్వయానమం మేచత్వారి
 యామావీచయగన్ధపి
 చతురశశనమాస్తాన్వీతు
 వినామన్యంతరాః || ౭ ||

అపిచ-

ప || త్వత్సంగమమఖారాన్య
 మమకల్పాన్వమానయాః
 భవద్విరహభిన్నస్య
 కల్పకల్పాన్వమాఅః || ౮ ||

౧౦ || అపికానల్యయాశిమపిఃకితోరామధర్మః || సీ || అథకిం || సాహవ
 త్సరామధర్మజానశీ మిత్యధో-కై - దామ్యరుద్ధకంబిదముక్తవతీ - అథ
 హాలత్సరానమిమాలితలోచనోగమయదాం - తదేతదేవత్వాను-
 భ్యభకాయ-

ప || ఇహదుగ్ధముఖైవత్యై
 లక్ష్మణేదక్షిణాధవ
 అపిరాజ్యోపభోగేభ్యః
 యన్యత్స్వంహృదయప్రియః || ౯ ||

ఉక్తం రామేణి అయిమాతర్నిజజీవితేదక్షిణాధవితవ్యమిత్యపిఃక్షణీ
 యమేవ || ౧౦ || నూనంతతః ప్రభృతినహజసౌందర్యమేవాధరణం రామధ
 ర్మస్య || సీ || ఆస్యదవ్యేకం - సకలమాధరణజాతంబిముందన్నిదమభ్యధికా

తోహికాశల్యయారాధ్యుః-

ప॥ హస్తవలంబనాథాయ

జానకీమంగళశ్రియః

ఇదంబిమంచమావత్స

రామరత్నాంగుళీయకమ్॥౧౦॥

పునస్సఖేదం - అన్యచ్ఛతేకథయామిధీరానమాకణాయ ॥౧౦॥ కథమే
తావదాకణితవతీమపిమామధీరామాశంకసే॥౧॥

ప॥ నికామంరామస్యప్రముదితముఖాంభోరుహరుచేః

జటావల్లిమల్లిముకుతనదృశైరాబ్రష్మపువతైః

సిహించకాసామిత్రికథమపి తేనైఖలుయథా

తథాజాతంమాతంకరుణమయమేతజ్జగదపి॥౧౧॥

య॥ తదో॥ ఛా॥ తతః॥౧॥ తతస్సప్రణయమిదమక్రైబంధుజనేన
రామధర్మః-

ప॥ బాలావిధేహతనయాతరతౌధవంతౌ

దిగ్దక్షిణాదరజనీచరచక్రజుష్టా

తదవృత్తవత్సలతయేదముదాహరామౌ

మారామగచ్ఛనయదక్షిణదక్షిణాశమ్॥౧౨॥

తతస్తామేవదిశంప్రతి-

ప॥ పురజననయనార్పితందభానః

కువలయదామజగామరామధర్మః

సురమూరజగభీరభీరనాద

ద్విగుణగుణధ్వనిచాపదత్తహస్తః॥౧౩॥

య॥ కోకాసురమూరఅనందానిదీనరో॥ ఛా॥ కంపునస్సురమూరజకట్టా
నామవనరః॥౧॥ నఖినజాన్తాసి-గంభీరంధ్వనర్ఘ్వినురమూరజైః॥ కుసిగంభీరం
ధ్వనితం॥ య॥ అపిరామజాణితబంధుజనైః॥ నిశీంఖిదా॥ ఛా॥ అపినామజానకీ

బంధుజనేనగిమపిశిఖితా||నర||అయిప్రతీపమేతత్ -

ప|| సురుచిరవనవాసోత్కంఠయానం ప్రయాంతం

ప్రియతమమనూయాంత్యాతక్షణంసితయైవ

చరణకమలగుంజస్తంజామంజరశబ్దైః

స్ఫుటతరముపదిష్టాబంధకస్సాధువృత్తమ్||౧౪||

ఏతావత్తుజాతం

ప|| పురఃకాంతంయాంతంవిపినమనూయాంత్యాన్యరథనం

తదాతౌసీతాయాఃకినలయనిభాపిత్వచరణౌ

ముహూర్తౌతాస్తప్తాఃకిమపిచముహూర్తంధునయనై

స్సముస్తృక్తాముక్తామధురరుచయోదావృకణికాః||౧౫||

౧౦|| హవఃవిషాదయోర్విలసితమేతత్ - పునస్సకౌతుకం- నూనంత

దాసుఖభోగస్సమిద్రాచన్యయమపినాపేక్షితంవత్సలత్వేన||న|| నమీహితమేవ-

ప|| జ్యేష్ఠానువృత్తిప్రవణశ్యతశ్య

విముంచతస్తాంసగరీమయోధ్యామ్

భోగశ్యమగ్రోవిహారామప్రసీ

దధూత్సురుతాజనకాత్తజైవ||౧౬||

య|| ఋంజగివదలంఖణంససులంఖణంస||ఛా||యజ్యతేవతల్లక్ష్మణశ్యో
సులక్షణశ్య||౧౦||సఖిచితావదిదంధరతస్యానుమతంకైకయావచనం||స||
మాతుల గృహదాగతశ్య ధరతశ్యకైకేయాశ్చ నమాభావపవస్సుటమి
హూత్తరం||య||కరిసోఽహసోః||ఛా||కిద్భశంపునస్సం||స||

ప|| మాతస్తాతకివ్యయాతస్సురపతిభవనంహాకుతంపుత్రోశోకా

తోసౌపుత్రశ్చతుణ్ణాంత్యమవరజతయాన్యజాతఃకిమన్య

ప్రిప్రాసాకాననాంతంకిమితిస్వపగిరాకింతథాసౌబభాషే

మద్వాగ్బంధఃఫలంతేకిమిహతవధరాధీశతాహానతోస్తి||౧౭||

గం॥ కంఠసరఘనాతత్రాజ్యధరః॥ సరయాః॥

ప॥ కమలాంకృతౌరత్న

మండితౌజనవందితౌ॥ ౧౭౪॥

ఉధారాజ్యధరా॥ గం॥ తతింధరతత్త్వహ్నా॥ సర॥ కాంతంపాపం॥ గం॥
తత్త్వసంకా॥ స॥ రామచరణప్రతిరూపకా॥ గం॥ వత్సధరతమాతురస్యాల
యశఃపంకంమైళితవాససింహశీలనీలితన॥ య॥ తదో॥ ఛా॥ తతః॥ శతః
పరంతుతద్వృత్తాంతనిరూపణాయనిజకమలవనవాసీకలహంసోమయా
ప్రహీతః-ప్రవిశ్యహంసః-ఆర్యావపమప్రణీహతః॥ సర్వాః॥ అయికోమ
లకంతమంగళమందిరంధవ॥ గం॥ కథయతావనైవత్సరామాదితఃప్ర
భృతిపథికచరితాని॥ హం॥

ప॥ విఘ్నానివాసునరతావినివార్యపారా

అగ్రీన్ద్రయంనయత్తవైవజగామరామః

ఏనంవిభూతిరివసానుజగామసీతా

తాంలక్ష్మణస్తుసుఖలాభితవాన్వగచ్ఛత్॥ ౧౭౫॥

తతఃపథికజనేనప్రణయమధురమక్రైవత్సవగః

ప॥ పంథాన్సమస్సికతిలోమృదుశాఙ్గ్యలాఘా

వేతస్త్విసీనరిదియంశిశిరానదూరె

అగ్రీచరాస్తినరసీచకుముద్వతియం

కాదంబకూజతకరంభితహంసనాదా॥ ౧౭౬॥

అపిచ॥

ప॥ తరురయమితశ్శీతచ్ఛాయస్సవత్సధుశీకరః

సరిదియమృత్తస్త్విచ్ఛసల్పప్రవాహమనోహరా

ఇదమిదమితస్త్విచ్ఛామోదంమనూర్తధురస్విన

స్తధుకరవధూమగ్ధాభోగంవనంసరసీరుహమ్॥ ౨౦౪॥

గం॥ అచూలధ్వజేమశకునానిపథికజనవచనాని॥ య॥ తదో॥ తతః

స్తతఃతతఃప్రియతమానుపదంగచ్ఛంఠీజానకీ॥

ప॥ భీతంబిలోక్యహరిగంకరుణాద్రాచిత్ర

• తత్త్వనిజేనపిదధేధనురంశుకన

కేదారసీమ్ననదయంకలమప్రలోహ

మాదాయసాధువిదధేప్రవావతంసమ్॥ ౨౦౪॥

౫౦॥ ఎవమనుకంపనీయావత్సలామేవత్సాహం॥ అన్యదపి॥

ప॥ తటభువిసరసీరాంపైకతెనిమ్నగానాం

పరిసరదుపనర్తుంప్రేయసంపక్రవాకిమ్

క్షుణ్ణమిన్ద్రనమథాఽలూలమాలోకయంతీ

పథిజనకతనూజాప్రాపహషణంతనూజా॥ ౨౦౫॥

౫౦॥ అపితావదధ్వసీతశీతలానిమేవత్సాహంశీలాని॥ హం॥ కీదృశీశునర
ధ్వసీతిగీశ॥

ప॥ యావత్సూక్ష్మంతపతితపనస్తావదేవప్రయాగం

విశ్రాదుస్తుప్రసరతిరవెరంశుజాలకరాశే

యాతోద్యోగః పునరపిరవెలఁబమానెవిమాన

యావన్నామొలతికదుభిసీతావదావానబంధః॥ ౨౦౬॥

హం॥ అనవస్థితమెత్సన్నిత్య తథికానాం॥ ౫౦॥ సాతంకం - కథం
కలోరాతపస్వశామపిసజ్జానంతిజానకీలలితాం గాని॥ హం॥ అలంకార
రతయా॥

ప॥ అపితపతివతంగవంజనంజైమయాతైః

పథిజనకతనూజానైవసంతాపమాప

అపరిచితనిమేషాలోకమాలోకయంతీ

కువలయదశదామశ్యామమంగుళియన్యః॥ ౨౦౭॥

౫౦॥ సహషణం - సఖినరయః - ప్రయతమస్నేహశీతలయాసీతయాన
కేవలమాలావయమిజిజీవితాస్తః॥ సర॥ పాతితాశ్చ॥ హం॥ అన్యదపి॥

ప॥ అప్యవృంజైస్తపనకిరణైః తాపితాయోపృథివ్యా

మప్యన్యేషాంకథినపపుషాంధుగ్ధామేమాగ్ధాసీమ్న

స్నేహాగ్రైకాగ్రగుణతద్యతిశ్చేతసాశీతశీతా

మెనసీతాప్రియతమపదైరంగితాన్భూమిభాగాః॥౨౫॥

య॥అశ్చతాదదిగలరకహాశీఅక్తులుచెవినింకలుణాసినీవుంతో॥ ఛా॥అయి

తాతదినకరకథంనిజకుటుంబెప్పినిమారుణాసినంవృత్తిః॥నీ॥అయిదేవివసుం

ధరెనిజతనూజాయామపినిదకాయాసినంవృత్తా॥గం॥అలమనమోరుపాలం

భేసనహిస్నేహానుగుణప్రవృత్తయోఃమహాభూతవృత్తయః॥కా॥హం॥

ప॥కాతెరాథక్రియమధురంకించిదాదంచలేన

శ్రాంతశ్రాంతాజనకతనయావలంబస్యాంచలేన

చక్రేతీతశ్రీమజలకణస్నిగ్ధముగ్ధానసశ్రీ

శ్రాంతశ్రాంతస్సపునరనయాలోచనన్యాంచలేన॥౨౬॥

గం॥అశ్చాకమనీయతానినయన్య॥నీ॥తతః॥హం॥

ప॥ప్రత్యాసేన్నధవతినిలయేనంప్రయాతాపురస్తా

త్తూణాక్షిప్తైఃకతివయపదైశ్చావమాదాయకస్తాత్

శ్రాంతంకాంతంనవకినలయైస్సాకుజంబిజయంబీ

జాతాసీతానముచితవిధిప్రక్రియావైజయంతీ॥౨౭॥

ఇదంచకిమపినరనమాపెదయామితే-

ప॥జనకతనయాహస్తస్యస్తైఃకుహూనకావపల్లవై

శ్శిశీరమధురస్తతాంబంయస్సమేతినమీరణః

ప్రశమమమునాభేదోద్భూతంజగామకపోలయో

స్సలిలమనయోశ్శోకోద్భూతంశశామసేత్రయోః॥౨౮॥

అపిచ-

ప॥కృతస్థానస్థానవిహితవర్ణప్రకర

స్సమిత్రపుత్రైశ్శ్రీమశమనశీతోరఘుసతిః

అసాపెతెనావిక్షణిరహదాష్టంచితదృశా

కృతాలోకశ్చక్రేగళితనకలాయానశిశిరః॥౨౯॥

గం॥కిముచ్యతేనముచితప్రణయపేతలతారఘువలీనానాంకియతావృ

నరహ్నంపరివతానదరఘరాప్తమతిక్రాంతవత్సైః॥ హం॥ కథమజానతి
రఘూణామాధిపత్యైవతాసై॥

ప॥ ఏతేహాస్వరసావనమృనిభిలక్ష్మహాలహాభిజ్యం

న్వాశక్యస్ఫురదంశుమాంసలవడప్రేంఖన్నఖజ్యోతిషః

దూరోస్తుక్తవతుస్సముద్రలహరీనిప్తిప్తపక్షిష్టం

స్తుక్తాపజ్జివినిమితైవలయం ధూమండులంభుంజతే॥ ౩౦౫॥

ఉ త్రకోనలాస్తుత్రిచతురైరబూభిరతక్రాంతాః॥ నీతతః॥ హం॥

అభిప్రేరదమనహాభిమాలతీంతుందాశీమచితైశ్శళిందగిరి కప్టాలమద

ధారాంకాళిందీమవ్యతిక్రాంతాః॥ గం॥ జనాంతికంశఖిళాళిందితదిదంయ

స్తమనివేదితవత్ససి॥ నీ తతః॥ హం॥ తతశ్శబరశతదళితదింధ్యగిరికరింధ

స్తలగళితముక్తా ఫలప్రకరకోరశితలతావనపరిచ్ఛదాంసర్పదామతీత్యచవ

లకణాకాంచల పరిమళితమదకరికప్టాలచలితశహచరసమాగమ ముదితమ

ధుకరవధూమధురన్వనసర సతీరుంగోదావక్తి పరిసరంప్రయాతాః॥ య॥

హృది తతంధహాలకేనరబహింతణేణమంతాసుంపగహాణామరంఖస్తి

పరింధమది॥ ఛా॥ హాధిక్॥ తత్రహాలంకేవ్యరధగిరిత్యేనమత్తాశూర్పణ

ఖానామరాక్షసీపరిధృమతి॥ హం॥ అతిమత్తైవక్తవ్యం - అధునాహిసా-

సామిత్రినిస్త్రీంశధారాదళితనిజవాసారుధిరశీధుమాస్వాదితవతీ॥ య॥ న

హషణంఅణురూపశిమతావసీలంస॥ ఛా॥ అనురూపమేతత్తస్మాస్మీలన్య॥

గం॥ నూనమయమనథాకాంకురఃకోపి॥ ప్ర॥ తదాకన్యోచకింప్రతిపన్నం

జినస్థాననివాసివానికాచరచక్రే॥ హం॥ కరకలితకరాశకరవాలకాముకా

కెలరామధద్రీసమ్ముఖముచ్చలితం॥ గం॥ స్వ-తతః॥ హం॥ తతశ్శ-విజ్ఞ

ప్రస్ఫుమిత్రికారామధర్మ-ఆర్యాయంమే-

ప॥ సక్తంచరెంద్రధగినిసుఖమారసాసా

నిముకాక్తరక్తవల్లిప్రశితైకధారః

ఉ త్కాంతతైకత్విరాక్షసరతజానా॥ ౩౦౫॥

పానాయకదామస్యజామస్యజాంకృపాః॥

ఉ క్తంచరామధద్రీణ-వత్సప్రకృతిభీరుఃఖల్వబలాజనః తేనహిజాన
కీనసాధ గభాకంపణ శాలామేవ సముత్పాతకరవాలః పాలయితథ
వాక-అయమహమదిరాదిత్యధోక్త ఎవనిశాచరచక్రసముఖంచలితః॥

ప॥ అథాహూతస్తాదృక్సమరజయనంరంభరథస

ప్రసప్తాద్ధృభీరధ్వనిగరిమగజాద్దశధిశమ్

ముహూతాత్సైబుత్రి॥ ౩౨౪॥

సర॥ సహవం - తతి॥ రామధద్రీ॥ హం॥ నహి ॥ స॥ ధగవతి
రాగీరథిపరిత్రాయస్యశిఖాం-నూనంనిశాచరచక్రేణేతివక్ష్యతి॥ హం॥ వివి
నచరన క్తంచరామధద్రీ॥ హం॥ విన్దుకుభితరుహరామధనుహ ॥ ౪౦ ॥ న
యంప్రథమక్షణం దశి॥ తకలారాతపాపియ్యావవృష్టిః॥ య ॥ తదో॥
ధా॥ తత స్తతః॥ హం॥ తతశ్చ-ముదితమనిశతోదితసాధువాదశ్రవణవిన్ద
నకానిచిదహానినయంతిస్త-

ప॥ అథావిరాసీతురువిందలోచనః

వసాంతరేద్రిమశృంగశోభితః

విధ క్తముక్తాయచిత్రమండనః

మనోపహరీహరిణోహరణ్మయః॥ ౩౩౪॥

౪౦॥ తత స్తతః॥ హం॥ తతశ్చ.

ప॥ ధూ॥ వల్లీవిజితమనోజగారుచాపః

చాపశ్రీవిజితయవతీమనోహరధూ॥

సీతాయాస్తమసునసారలోచనాంతః

కాంతశ్చస్ఫురదసితోత్పలాభిరామః॥ ౩౪౪॥

౪౦॥ తత ॥ హం॥

ప॥ త్రా॥ సాతురెణహరిణేనసహైవతేన

దూరంప్రయాతిహృదయేజనకాత్మజాయాః

సౌమిత్రిరాశ్రమపదాత్సహాముఖాకృత

ద్రాజ్ఞీజగగానిచవివేషచకోపిభిక్షుః॥ ౩౪౪॥

౫౦॥శ్లో॥- తదిదమనభానాటకస్యపూర్వరంగసంవిధానమివపరిధా
వయామి॥ప్రతతి॥హం॥తతశ్చ॥

ప॥ ఇతోబాణంరామఃక్షిపతిహరిశేముక్తకరుణః

సచాపస్సౌమిత్రిస్సృజనమనుయాతిదుఃఖమితః

ఇశస్సీతాభిమౌముపనయతిభిక్షోఃకరతల

సభస్సీమ్నపైఁఖ౯ య౯పదహమాలోకయమిదమ్॥౩౬౪॥

స॥ ఔత్సుక్యంనాటయతి॥తత॥హం॥సః-పునరహం.

ప॥ కనకహరిణగాత్రేబాణహతావలోకాత్

నదయహృదయవృత్తిఃద్రాక్షరాదీనచక్షుః

కథయితుమివృత్తంరామచంద్రస్యవృత్తం

సరయుతవతటాంతంతూణామేవావతీణాః॥౩౬౫॥

తదనుజానీతమాందివ్యసేలిలావతరణాయశ్రాంతోస్తి॥౫౦॥

ప॥ చిరమారమరమణీయే

శుచిపయసిస్మైరసీరజేనరసి

పురతరుణీచరణరణ

స్తణిసూపురమధురకూజతోత్సుకః॥౩౬౬॥

హం॥ప్రణమ్యసిహాగ్రీంతం॥స॥ భాగీరథిఅసేననూపురోద్ధేశేనకథిత

వృత్తాంతేనతేనకీమపేక్షకంవిస్తృతమవిస్తృతంమయా॥౫౦॥ కీదృశంతత్॥

సరయాః॥యతి॥లవనప్రస్థానసమయేకరకలితనూపురద్వయాపాంసులా

శిరోమణిస్సాగరమిదముక్తవతీజానకీమరుంధతి॥

ప॥ అధిచరణమమాచమూరునైత్రే

మృదురణితేమణిసూపురెవిధేహి

అహరపివిరహాంసయంమహిమ్నా

హరిణదృశన్సహవల్లభేలకాభంతే॥౩౬౭॥

తథాకృతవతీజానకీ-౫౦గాఉజ్జీవితాస్తి - సత్యవాచినీమేప్రియసభావ

సీతగృహమేధినితదాగచ్ఛతవృత్తాంతజాతమిదంరఘుసుఖవర్షిలాయనాగ

౧౨ ప్ర సన్న రాఘవాఖ్య నాటక - స చ్ఛాయ -

రాయనిదెదయామభిపరిహ్రామంతి॥నవిస్తయం-అయ్యప్రవాహజవా
తిశయాదచరాదెవదూరమాయాతాన్తః - యదయమెవగోదావరీసహచ
రఃకిమప్యాలపన్నాలోక్యతెకల్లోలిసీవల్లభః - తదాకణాయామస్తవద్వ
లాతమాలతిరోహితాః- తతఃప్రవిశతోగోదావరీసాగరా ॥ సాగరఃత
తః॥నర॥కథమహాపితవ్యత్రాంతశేవస్తూయతే॥య॥అవిశామతలంవధ
వింసది-ఓకిలహాసేగతిగవగద॥ఛా॥అపినామతదెవభవివ్యతి-యతి॥లహం
సేనానవగతం॥గో॥

ప॥ రామోన్ముక్తైకదాగప్రణహతహృదయఃకాలచనాంగఃకురంగ

స్వద్యోమారీచనామాజనిరజనిచరస్సంద్రరక్తాక్షమః

భిక్షుస్సోపిక్షాణాథాన్త్రణభిచితచలతుండలశ్రేణిరోచి

వీణాఖిలతరపోలస్ఫురితదశిరాఃకుంభకణాన్గ్రజోధూత్॥

గం॥హంతమాతాన్తః- విమృశ్య - అభవానూపురద్యయమస్తీ-సాగర

స్వనంధ్రమం-అపితావదస్పృష్టమేవధూర్నికాచరెణ॥గో॥తథాహ॥

ప॥ రజనిచరకరాగ్రస్వర్సనంపాతవిఘ్నం

రచయితుమనసూయాకల్పితాదంగరాగాత్

బహుళమనలవ్రంజంపింజరజ్యోతిరుద్య

తువల యదశశితంనంవృణోతిప్రసీతామ్॥రం॥

సా॥నీహర్షం-తతః॥గో॥ తతశ్చనరుణమంత్రచింతనాహూతనూత
నవలాహకశకలనిచోభితపాణిరస్పృశన్నెవ॥

ప॥ హారామహారమణహాజగదెకవిర

హానాథహారఘవతేకిముపేక్షసేమామ్

ఇత్థంవిదేహతనయాంమహారాలపంతీ

మాదాయరాక్షసపతిర్నరసాజగామ॥రం॥

స॥ననిషాదం- అయిభాగీరథిలస్తదభాగధేయాదగుంధతీవాచోపిమృ
షాభవివ్యంతి॥గం॥నహి॥సా॥ననిషాదం॥తతః॥గో॥దా॥తతస్తుంగతంగిరి
శిఖరవాసినావతగరాజేనజటాయమాపంధానమపరుధ్యసాతోపమదము

బ్రహ్మశాసనః॥

ప॥ ఆఃపాపిన్పశ్యతోమేరఘుతిలకవధూంబోరవృత్త్యాపహతుః॥
 సీతాంశీతాంశురెఖామివగిరిశశిరశ్శాయినీమద్యతోసి
 ఏషశ్చిత్వాశిరాంసిప్రచురనఖమైదీకప్రదూడామణీని
 త్వామద్యాహంఁగరుత్పాదురగమివసుధారక్షిణంఁగంహరామ॥
 గం॥ ఏషనూతీరప్రభావః॥ సా॥ నీహషణం॥ తతః॥ గో॥

ప॥ నతైస్తదీయైరథరావణస్య
 విదారితాంఘ్రితరక్తసిక్తైః
 రథశ్శహమాధరణాబధంజై
 సజానకీలాధమనోరథశ్చ॥ ౪౩౪॥

సా॥ తతః॥ గో॥ తతశ్చ-నిశితసఖనిస్తంశనిపాతభ్రేషేనమరనంఁరంభే
 జ్యంధమాణేరావణైకహస్తస్థితాయాస్థితాయాన్సంధ్రమావలాయాః॥
 ప॥ తస్మాఃక్షణంసఖలునూపురఏకఏవ

శ్రంధస్పపాతకరుణంచరణాత్పుథివ్యామ్॥ ౪౪॥
 గం॥ హాథిక్-అధునాలపనీతాశాస్త్రః॥ గో॥
 ప॥ ఆస్తిష్ఠతిష్ఠనిహతోసిఖలైఃఖల్పైః
 దూరాజ్ఞటాయరపిఖడ్గహతఃపపాత॥ ౪౪౪॥

సా॥ హావత్సేజానకీనూనమధునాసీతాసినిశాచరణేతిమూర్ఛతి॥ గం॥
 సత్వరమువనృత్య-పిదీపటాంచలెనపిజయంతీలయిదేవసమాశ్వాసిహ॥
 సా॥ గ॥ సమాశ్వస్యేకధమహగంఁగాపి - కాళిందీనరయ్యాచ॥ సా॥ తస్మాం
 సహా ఏషధారయత - ఏషశ్చతోస్త్రిశోకస్తోతసా॥ గం॥ అలంకాత
 రతయా॥

ప॥ నూనంధురంతవర్యంతా
 సంపదోపిదురాత్తనామ్
 భవంతిచసుఖోదకాః
 విపదోపిమహాత్తనామ్॥ ౪౪౪॥

సా|| గోదావరిరామభద్రస్యకీర్తనోపపత్తాంతః || గో || రా
మభద్రమ్||

ప|| హాతస్విహాశశిమభితిమృగాంగనానా

మప్యంతరంపికలయనగరుజైవిలాసైః

సౌమత్రిధారితతనుగమనైష్ఠలలిభి

రాశామగస్త్యచరితాంకథమప్యయాసీత్ || ౪౬౪ ||

స|| నఖిగోదావరిఅపిజానాసితస్యనూపురస్యవృత్తాంతం || గో || శు
తం మయావనదెవతాముఖాత్ - తమాదాయకీలకపికోపియుక్తమూకాభి
ముఖంగత్యతి|| నెవధ్య|| నఖికాళిందివధాసె|| యము|| కాడగసూతునలాటి
నంలంబదాశిమహామోళిలం తలరసెని సీచది|| ఛా|| తథాపునస్సూచికలా
కాశల్యక్షతానిమమనఖానిలలక్తకరసెనసింఛతె - ప్రవిశ్యతుంగధదా -
విలోక్య-కథమహాకాంతాజనపరివారస్సగరః-ఉపస్యత్య-జయతుదేవః||
సా|| తుంగధద్రీకథయతావతగ-భయకాళిందివర్ధనం || తుంగ || ఛా|| తుస్సు
గ్రీవస్యకపిరాజ్యలాభేన|| య || దాని చ దాదవచదగరనలిం తహానజా ఆ
వంటంబు|| ఛా|| ఇదానీంచండాతవచందనరనలి ప్రపాశ్యోయగావతె ||
సా|| కథంవాలిపాలితారాజ్యలక్ష్మీస్సుగ్రీవమనుసంగతా|| తుంగ || కథమ
ద్యాపివాలికథా-జానకీదరణగళితరణస్తనసూపురప్రదానవిశ్వాసితరా
మభద్రప్రేమగతమాత్మనం సుగ్రీవం చనమపకాయతాతథాకిమపివ్యవసి
తంహనూమతా-యథా||

ప|| నహేలంహశ్వేమంహరిణమివహైమంఝముపతిః

కపిరాంసామ్రాజ్యేప్రగతమభిషేచనప్రవిసుతమ్

అపిధ్వంసాత్సఖ్యుస్సృకపతిమవచక్రేపలభుజా

మఃప్రీతంచక్రీనిజకులగర్వంతిసకరమ్ || ౪౬౫ ||

సా|| తతఃపిప్రేత్యపకృతంసుగ్రీవేణ|| తుంగ || తతఃతేనాపి||

ప|| పరిష్టానాంమాలామివలలితసారభ్యరహితా

మయిస్థానైస్థానైవిదినుతవధూటింసరమణేః

ఇతిస్వైవోక్తాఃకుముదనలనీలాంగదముఖాః

హనూముత్సంయుక్తాదిశిదిశినియుక్తాఃకపిభటాః॥౮౫॥

సా॥ ఇదానీముజ్జీవితాస్తి॥గోదాకింభవానవ-సన్వభిలపవాయముజ్జీ
వితాలోకః॥సా॥ఏవమెతత్-నకలజనకుముదానందకరోహిరామచంద్రః-
ఇహైవతావత్పశ్య॥

ప॥ నెదీయసీహినరయూస్తవనోదభవేయం

భాగీరథీయముదయస్సగరాస్తమాపి

ఇత్యస్వయాద్రీఘుఖలయదిపక్షపాతః

తద్యత్సలాకిమితివామపిచిత్రవృత్తిః॥౮౬॥

ఉర్ధ్వమవలోక్యననిస్తయం

ప॥ విలాసైదకంభోశ్చైర్దభితగరుతస్సర్వగిరయ

స్సనైశోమైనాకఃపయసీమమగ్నోనివసతి

అయైకోయంశైలస్ఫురదమితగవ్రూతిమహిమా

హిమాదిరికాంధ్యోవాలఘుతరగతిలకంఘయతిమామ్ ॥౮౭॥

తదాగచ్ఛతనిరూపయామస్తావత్తైయమితి నిషాగ్రింతాశ్చవే॥

ఇతిపంచమోకః .

నూనంక మప్యనుద్విసంకృతమానమేతి

ఎతావద స్థిభవతీహనినః శీలా

సీతాపునర్వచాతికామపితాపముద్రామ్ || ౩ ||

ల|| ఇతోవిలోక్యతాం - ఆధోఽన్నిద్ర సీలసీరజవనకుట్టులోదరినినోయ
మభిసాధః || రా || విలోక్య.

ప|| ఉన్నీలన్నయసాంతకాంతిలహరినిస్పీతయోః కేవలా

దామోదాదపధారణీయవపుషోః కాంతానభెనక్షణమ్

యతః శాశ్వతలయోః స్థితేనభవతాః చిత్తముద్ధుంజితం

భ్రాతృష్టదవక్రతత్తథయమేకాంతంప్రియా యాముఖమ్ || ౪ ||

ల|| న్యగతం - అపి తావదిమంసవిలోకయేదార్యః || రా || అయేకం

వవిహగః -

ప|| యోయంబహిఃకలితకుంకుమరేణురాగం

అంతస్తునంభృతదయంహృదయందధానః

పారేతరంగిణిముహుఃకరుణంరుదంతీమూలోక

తేనహచరీంసతునన్నిధతై || ౫ ||

నిరూప్యనూన మయంసహచరీవిరహ విదారితహృదయః పరాకృష్టక్ర
వాకః - నిశ్చస్య - అయమేకంవనమదుఃఖతయానమానశీలోమే - అథవాహ
తోమమాన్యసమానశీలతా -

ప|| అయమదయతిచంద్రోవిప్రయోగః ప్రియా యా

శ్రేయతితపతిభానానంగమంగీకరోతి

మమతుజనకపుత్రీవిప్రయక్షన్యజాతం

శతమధికమపీదంచంద్రసూర్యోదయానామ్ || ౬ ||

ల|| ఆర్యేతోయమూలోక్యతాం - ముకుళితకమభినపరిసరాదుసారికల
హంసకః || రా || విలోక్య - సకరుణం -

ప|| నిజసఖిభాతేభో స్థితస్ఫురతః మలప్రసం

విరతమధుపశ్చేదీగీతాంచలస్తలచాంసకః

అకరుణశశిప్రేంభత్వాదప్రహారవిమూర్ఛితాం

అహహనల్లినంతల్లాంతలోముహుముహూరిక్షతే || ౬ ||

విమృశ్య-పునస్సవిషాదం-పరమేషంవిధానామపినహచరిజనానుకంపా
కోమలంచేతః-నతునినర్దకతినన్యరామన్యో||ల||నన్-కథమద్యాపిఆర్యచేతసి
జానకీమయమింద్రజాలమున్దీలతి||నెపథ్యే|| సఖరత్నశేఖరచిరాద్దృశ్యసే||
ల||ఆకణ్ఠ్యాకాశిమేతత్||పునర్నేపథ్యే||వయస్యచంపకాపీడవిషమేతత్ - మ
యాహీయంతమనేహస మఖిలమాయానిధేమాకాయాదిదామగ్రీనరన్య
మయనామదానవన్యపుత్రీంనిజసఖాదరిమనువతికాతుంలంకాయాంకృ
తాలయాఞ్చిత్రరూపనామ్నోదానవాత్సకలామింద్రజాలకలామధీ
యానెన్ద్రీతం||ల||నూనమయంకయారపివిద్యాధరయోన్మంవాదః ||నెప||
సఖరత్నశేఖరీమాత్తతహికారయమేనిజకలాదర్శనమితి || నెప|| వయ
స్యచంపకాపీడ-

ప|| అసురసురభుజంగవానరాణా

మపినరస్నరసిద్ధిభారణానామ్

కథయజనవిలొకనైకచిత్రం

స్ఫుటమహాకన్యవిజృంభతాంచరిత్రమ్ || ౮ ||

అథవాకిమన్యేనలంకామనుగతమేవగిమపినూతనంసరసరమణీయంచ
రిత్రమువదన్యయామితే || ల || ఆర్యకథాపిదీయతాంశస్విదమయత్నోపస
తంపెక్రమణీయంప్రేక్షణికం||రామః||అనాక్షరితకేన-

ప|| దేవిత్యదీయమణినూపురజ్జ్వంభమాణ

కోలాహలలోత్రరశహంసితలాకులాసు

వైదేహీలక్ష్మణపదాంబుజలాంఛితాసు

గోదావరీపుత్రినఘామమదేహిదృష్టిమ్ || ౯ ||

లక్ష్మీ ఆర్యకుత్రపునరిహగోదావరీవైదేహీచ || రా || కథంప్రతారి
తాన్ద్రీమధిగ్రమేణ-అహవాకృతాథికకృతాన్ద్రీ-అనేనహమె-

ప|| గోదావరీవీరతపోవనేమ

సామిత్రిసీతాపరిపూర్ణాపాశ్వతః

ముదానిమేషానివయాన్యనైషం

దిశానితాన్యవపురఃకృతాని ||౧౦౫||

పునస్సప్రత్యాశం- అపిసామ-

స|| తాన్యవసీరజవృతోవచనామృతాని

భూయోపికాణ్యశక్తైరహమాపిచామి

యైమాణమదర్శయదసావికనత్ప్రమాదా

గోదావరీసలిలపీచివిచెష్టితాని ||౧౦౬||నేప||

స|| తుహసుహుఅఙ్గంభివతీ

త రంగసిదచామ రరహుమ అక

ధవళకమలాదపం త

ధరేవిగోతవరీసహుధేణ ||

భా|| తవసుభగోష్టి హవంతీ

తరంగసితచామరంగముమృగాంక

ధవళకమలాతపత్రం

ధరతిగోదావరీస్వహుధై||౧౦౭||

రా|| సహవకం- ఆయోనపవాయంప్రేయసీశిమాలాపః||తథాహ-

స|| పరిమితకమనీయఃకోమలోవాగ్విలాసః

సరసమధురకాకున్వీకృతాకాపిరేఖా

ధ్వనిరపిచవింపనీపంచమస్యానువాదీ

శ్రుతిరపకలకంతికంతనంవాదభూమిః||౧౦౮||

విలోక్య- ప్రేయసీపునః శత్రుతత్కథమయమద్భుప్తదం ద్రరేఖశ్చం
చాత్రపః-తతః ప్రవిశతినిరూపయిష్యమాణాజానకీ||రా||సావెగం-ప్రేయ
కథమితభకఃప్రాప్తా-ఇతిపరిరట్నమిచ్చతి||ల|| అర్చకమిదమంద్రజాలమపి
భవంతం వ్యాకలయతి|| రా|| నివకాగ్ధా ఆయోనపవనన్నివేశవిశేషః -

తథాహ॥

అ॥ ఏకేనాలంబ్యతేసాశిథిలభుజలతాశోభినాశోకశాదా

హస్తైసాన్యోసచాయందినతుహినకరక్లాప్తకాంతికప్రోలః

ఏవన్ప్రస్తానితంబెలుతతికచధరస్త్యక్తకాచీనితంబె

నతోత్సంకచరాష్ట్రస్తబకనవకణైఃపత్తలాపత్తలైఃఖా ॥ ౧౪౫॥

పునర్విభావ్యనూనమయమశోకశాఖాంసభీమివాలంబ్యనిద్రాముప
గతా॥ నన్వస్యాః॥

ప॥ ఆమొలన్నవనీలనీరజతులామాలంబతెలోచనం

వైథిల్యంనవమాలికానహచరైరంజైరఃస్వీకృతమ్

పునర్విమృశ్యనూనమనయా హృదయప్రమోదాయన్వప్నోషికోపిద్య
ప్రఃయద్యస్యాః॥

ప॥ ఆలాపాదధరస్ఫురకలయతిప్రేంభత్ప్రవాళోపమా

మానందప్రభవాశ్చబాష్పకశికామూక్తాశ్రియంబిభ్రోతి॥ ౧౪౬॥

సీ॥ ఉన్నీల్యలోచనై - హృత్పికహృతంజారిసాజలలోపై - గోఆగక ఈహీసా

నీలుంపశగామలోకహీరామాలకాగలరీలకహీరహీలరా మెంక జీవిదా

సీదా॥ ఛా॥ గోదావరీనదీత్రుత్రుచనీలోత్పలశ్యామలోరామః । లం

కానగరీచతుత్రీత్రీఖలురామైకజీవితాసీతా॥ ఇతిమూర్ధితావతతి॥ రా॥

చనుధాంప్రతి॥

ప॥ యాంకర్భణత్రిజగదబలారత్నభూతాందధానా

లభ్యాన్వధాకాజగతిభవతీరత్నగధాకబభూవ

తాముత్సంకేతవవిలులితాంబీక్షమాశాపిసీతాం

ద్రాగ్జీవాసీర్నుకథమధవాదెవిసర్వంసహాసి॥ ౧౪౭॥

తదభ్యర్థయేతావదే నామస్యావిభోధనాయ - విమృశ్య - అథవాకిమ
భ్యర్థనయా -

ప॥ నిజానుపినుతాంసీతాం

నయముద్బోధయివ్యతి

నిజేవ్యవత్సరుణా

కతిసప్రకృతేకుతః॥౧౭౪॥

తదిమంతావదభ్యధా యే-అశోకశాఖనంప్రతి॥

ప॥స్నిగ్ధాశోకదుమనిజనభింతూణాముద్బోధయేనాం

సిక్తాస్సిక్తావశీనలయకరన్త్రంసిసాశీకరణ

ఎతస్యాకింసయనకమలస్యందిభిస్సాన్త్రసాదైక

రాష్ట్రోత్పత్తేకైరనుదినమపిత్యంససిక్తాలవాలః॥౧౭౫॥

నవిషాదం-కథమనాకణితకేనప్రత్యాఖ్యాతమనేన-అచూలకృత
జ్ఞతాపలాశినః-విచింత్యకథంప్రకృతిప్రియంవదాయాఃప్రియాయామె
నభిజన్పినకశ్చిసిహ॥ప్రవిశ్యత్రిజటా॥నభిజానశీనమాశ్వసిహి॥స్త్రీతాన
మాశ్వశ్యకహపియనహిమహతిలదా॥ఛా॥కథంప్రియనభిమమత్రిజ
టా॥త్రిజటా॥నభిలసయాతెలకాండమధురయాముఖరెఖయాతకయా
మి-యత్రిలహృదయజ్ఞమంకిమపిదృష్టవత్తిధవత్తిసి॥హాభావంవఎదమవహి
దాశీసివిణితిమిగోఆవరీఎనహంధనహిదోతరంగస్థిలరచామరేణధవళక
మలాదపంతేనకరిచరింసమాణాలంయడంతోదింఠో॥ఛా॥నభివమేత
త్-మయాహిదాసింస్వప్నేగోదావర్యాన్వహస్తగృహితేనతరంగశీ
రచామరేణధవళకదులాతపత్రేణవరిచరిష్యమాణఃఆర్యపుత్రఃదృష్టః॥త్రి॥
నహషణం-నభివర్ధన-సుస్వప్నఃఖల్వయం॥సీతా॥నిశ్యశ్య-హాభాతసిం
వశహిదచితామహసివిణయంమికెరిసాపిసాసా॥ఛా॥నభితస్సినైవని
హితచింతాయామస్వప్నేకీదృశోవిశ్వానః॥త్రి॥కథయకథంచింతాన్వ
ప్నకృతినంధావయసి॥సీ॥అహత్తి॥ఛా॥అధకిం॥త్రి॥నహి॥అచుంబితంభ
వ్యదం॥సీ॥కింకలచుంది॥ఛా॥కింపునరచుందితం॥త్రి॥యన్ననం

౯౨ ప్రసన్నరాఘవాఖ్యనాటకే-నచాభయే-

భావ్యతే||సీ||జగహంసధాపితదిశంబహుళధిపంధలో అంబుజీవేదిలజ
 గలసుదాలంపెంఘితిరామముహచదతాకియమీజీవిదగడజేంభిదమ్మి
 లంయడంతే||ఛా||యత్థలునసంభావ్యతే-తమపిన్నభిలస్త్యత్రలోకే-
 జీవతీచజనకసుతా-అపశ్యంత్యపిరామముఖచంద్రం - తస్మాత్తి-మము
 నాజీవితేనోపేక్షితాస్తిఆర్యపుత్రే||రా||ప్రియేకథందిత్రస్థాపిమేదిత్రవ
 త్తిమజానతీవతకాపె||సీ||తా||అహవాతిహరమడుడమ అకల కలరోవ
 భంస - జానామిఅంజలిలబవలంధడం తతోమహాలంయడంతో||ఛా||
 అథవాతిహరమకుటమృగాంకే-కళంక మారోపయిష్యే - జానామ్య
 ద్యాప్యనుపలభ్యవృత్తాంతోమమఆర్యపుత్రే||రా||ప్రియేలభునానమంజ
 నేఘాలోచయసి||సీ||

ప|| వాతధేనవికహదానా

హానాహంసఃపాడరవరేణ

అహవాతిహంబువిముహే

తేగవిమూలంశ గవత్త||

ఛా||ప||వాచాలేనాపికథితానాహంసాధాయనూపురవరేణ|అథవాది
 ఛౌవిముఖతేనాపిమూకత్వంప్రాప్తమ్||నేప||అయేలంకావాసినీసావధా
 నమవస్థీయంతాం||

ప||ప్రా||కారమున్నతమసీమబలోవిలంఘ్య

లంకామయంబిశతికోపికప్రవీరం||

ఉధేత్రా||నంసాటయతః||పునర్నేప||అయేలంకావాసినీఅలంత్రాశీ
 న - ననేవయూతిపతిత్వస్యయతుశ్చనామాతత్సముఖంముఖరూపధరం
 మారం||సీ||నత్రా||నం-హహాకహంబిదేవదిఅసోఅవగ||ఛా||నభిళం

౯౪ ప్ర సన్న రాఘ వాఖ్య నాటక - న చ్ఛాయ -

రావణః॥ అయిజానకి-విలోకనమాత్రేణాపిసంభావయముం తావత్॥

ప॥ తదాత్వాకుపిలంకశం

విలోకయతిజానకి॥

రావణః ॥ సహషణం ॥ కథంకమపినమయమీహ సేతత్కథయ॥
సన్వయం-

ప॥ నుందోదరీమపివముంచతిరాజ్యమేతత్

అత్యున్నతంతవపదాబ్జతలకరోతి

కింజల్పితేనబహునాసుముఖిస్త్యిదధై

సావీనిద్ధిసత్యపిశేరాంసిపునదకాశాన్యః॥

సీ॥ యతిఖద్యోతధాసాపినీముల్లసతిపద్మినీ ॥ రావణః॥ నకోధం- ఆః
పాపెయావదెవలతపనఖద్యోతయోః తావదేవాంతరం రామరావణ
యోః-కృపాణముత్పాట్య- తదియంహస్యసేరామః-సకరుణం

ప॥ హాజానకిత్వమధునాసికధంభత్రీ॥ సహషణం॥

ధిగైవతస్తవసుదారుణవిషపాకః॥ నకోధం ॥

ఆహపరాక్షసకలాధమసంశ్చతోసి॥ సనంభ్రమం॥

హావత్సలత్కూఢసుర్ధసురెషకాలః॥

ల॥ అయమింద్రజాలతరళతయా॥ రావణః॥ అయముదీణకంకరహాలః॥
లభుజంగస్తదిదానీమేవరావణభుజాన్లైషభేషజమనుజానీహి॥ సీ॥

ప॥ విరమవిరమరక్షఃకింముధాజల్పితైస్తైః

స్పృశతినహామదీయంకంఠసీమానమస్యః

రఘుపతిభుజదండాదుత్పలశ్యామకాంతే

ర్దశముఖభవదీయాన్నిష్కృపాదావృపాతాత్॥

చంద్రహాసంప్రతి॥

ప॥ చంద్రహాసహరమేతనుతాపం

రామచంద్రవిరహోనలజాతమ్.

తప్తంహికాంతిజితమాక్షికచూణకం

భారయా వహస్థితలమంధః॥

రావణః॥ క్షిమితః పరంకాలమ్ పేణ-తదహమస్యాః కంతరుధిరణకాలినా
మర్భయామి॥ రామః॥ అహం॥

ప॥ చాన్ద్రీంరేఖాండశతదశనైస్సైంహికాయః కలీరై

సకవ్యాంవల్లిందవహుతవహశ్వాందనందందహీతి

కించోస్త్రత్తఃకువలయమయ్యాంమాలికామాలినీతే

మూలాదెవోద్ధరతిసశినీమత్తహస్తీకరణ॥

రావణః॥ ఖడ్గముత్యంపయకా-కఙ్కిత్రీభోః-అర్చ్యతాంమేకరేకపాల
పాత్రం- యేనాస్యాః కంతరుధిరంప్రతీచ్ఛామి త్యశోకవిటపాంతరకరంప్ర
సారయతి॥ రామః॥

ప॥ రుధిరకరుణస్థితంస్థితంతమఃపరిజ్యంధతే

జలధినలెమగ్నంసవకాయగంపరివతకాతే

వవలయదశస్సృక్సంశ్లేషోత్పవైకపదేపదం

యదయమదయస్సీతాకలఃః గోతికృపాణకః॥

రావ ॥ విలోక్యనచమతాగ్రం- అయేకథమిదంకన్యబిద్ధస్త్రీచ్ఛి
న్నంశిరపవనమర్పితంమేకరతత- నవితగ్రం- కన్యపునరిదంస్యాత్-నిరూ
ప్య-హంతహతోస్తి-నూనమిదమక్షుమారన్యశిరః- హృదినిధాయహావ
త్సేతిమూఢికాతఃపతతి॥ త్రి॥ దేవసమాశ్వాసిహ॥ రావణః॥ సమాశ్వాన్యకన్య
పునరిదంవ్యవసితం॥ విచింత్య॥ నూనంతస్యైవదృష్టకవేతెనతావదగ్రేత
మేవనిపాతయామినిపాగ్రంతః॥ రామః॥ సహవకాం॥ అయేవిషమేవపీ
యూషతాముపగతం॥ ల॥ ఆహూనచమతాగ్రతానంవిధానవిశేషన్య॥
త్రి॥ సీతామాలింగ్య-సఖిపుణ్యజీవసి॥ సీ॥ అపుంశేణంతిభణణంజ॥ ఛా॥
అపుణ్యనతిభణణీయం॥ త్రి॥ క్షిమితిస్థికహాడణతలంపుణాహూదిమే-జ
రామచదవిరహానిదావణింవాపణావచదహానధారావలవహీరిదమి॥
చ్ఛా॥ కథంపునస్తదపుణ్యనభవతిమే- యద్యామిచంద్రవిరహానంతాపని

౧౬ ప్రసన్న రాఘవాఖ్య నాటక - న చ్ఛాయే :

రావపణయైచంద్రహాసధారయావధీరితాన్తి||త్రి||నఖమైవం|| ప్రపదంతి

హాజీవభద్రాశివశ్యతీతిహా||సీ||కి||ఇమితాతాడపణేహమెదహాపుజల

జహసీదలేమిఇమాతి అ గా ఇ||చా||కిమనేనతావదేపనయదహానపుంజం

యధాశీతలయామిఇమాన్యంగాని||త్రి||శాంతంపాదం|| కిమిదమపున్యము

దాహరసి-నన్వదిరాదేవసిజాంగకానాం||

ప|| హిమకరగిరగకరంభిత

మరకతమయసీనపట్టకప్రతిమె

అవిరళమలయజనరసె

రామారసితాపమపహరసి||

సీ||కి||ఇమితాతాడపణేహమెదహాపుజల-జేని

మతరుణివహానివడిదారు సేచలపంజాలిలమణిరహసాహేమి ||చా||

కిమనెరాశం సావిడంబనేన-తస్మాదుపనయమెంగారఖండకం-యెనెమంత

రునివహనివతితదారుసంచయంప్రజ్ఞాల్పమనోరథంసాధయామి||త్రి||

నిగ్రామ్య-ప్రవిశ్యచ-నఖిలసులభానలోయంత్రదేశః||రామః||సాధుచతు

రాత్రిజటా||సీ|| అశోకమభిలక్త్య-సంసృజ్యతే||

ప|| మరునకరుణంచేతశ్రీమన్నశోకవనస్సితే

దహనకణిశామెకాంవామెపురఃప్రకటిమరు

ననువిరహితాంసంతాపాయస్ఫుటిమరుతె

భవాన్నవకినీలయశ్రేణీవ్యాజాత్యాశానుశిఖావళిమ్||

సహవకం-అహుతాపదిదేవంవఇమితాతాడపణేహమెదహాపుజల

ఖండల||చా||అధురాప్రకటితమెవానెననిజకాభావానైవలంగారఖండకం||

రామః-సవిహదం||

ప||అయ్యెశోపియైవన

మమాయంశోకతాంకతః॥

ల॥అలంకారతతయా-సస్వసంభావనీయమేతత్-యతి-లతరుం
గారముద్గిరతీతి॥రామః॥కింనసంభావయేన్నామరామస్యవిధివైధురీ॥సి॥ఉ
పసృత్యహస్తైసాదాతుమిచ్ఛతి॥రామః॥

ప॥అసలసశిశోమలకరస్యాః

స్ఫురదరుణాపలక్ష్మలోపసుస్యోవిమృశ్య॥

చరితముచితమస్తివాకుతస్మై

సనుభవనవిధితోసికృష్ణవర్చసః॥

సీ॥హస్తైసపరామృశ్యనవిషాదం-అపహాయహస్తం-అపరిణామ-జే
గలగలోవిసేదలోజాదో-నిపుణనిరూప్య-అయేణుత్తమం అగారఖండ-
అవిడణమాశంక॥ఛా॥అపహాయమాపుణ్యపరిణామః-యేనఅనలోప
శీతలోజాతః-అయేనఖల్వేతదం-గారఖండకం - అపిపునరాశిక్యం॥త్రి॥క
థంభాగ్యవతామగ్నిరపిరత్నం భవతీతిప్రవాదస్సత్యవేదజాతః॥ సీ॥అదా
య-అవేసాపామణిముందిత॥ఛా॥అయేషాన్వాబునోముద్రికా-తాం
ప్రతినీచావృంశంసేక్యతేన॥

ప॥యాశైశవాదధిమనోరమరామచంద్ర

హస్తంగుళిప్రణయినీసుభగానువృతా

అన్యేషసాజనకరాజసుతాకథన్న

లంకాముపాగతవతీమణిముద్రికత్వమ్॥

పునఃకరాం గుళికేనలయేనలాలయంతీ-అవరదణ గుళిఅలలిదావదన
౯ నీలంఖణాణిరామచలణాణి॥ ఛా॥ అయేరత్నాంగుళియకలితావ
తుకశలం నలక్ష్మణయ్యోరామచరణయోః-ప్రసిక్త్యపటాపిపెణహస్తా
మా-కుశలం దేవికుశలం॥సీ॥అవిదముహూకోసితుమ్॥ఛా॥ అమృతముఖో
సిత్వం॥హనూ॥

౧౮ ప్ర శ స్మ రా ఘ వా ఖ్య నా ట కే - న చా ఘ యే =

ప॥ తారావతేరనుచరోఽఘునందనశ్య
దూతస్సుతోస్త్రీమరుతఃప్రథితోహనూమాఁ
తావంహంతుముద్యతవతోదశకంధరశ్య
స్యస్తంకరెనిభ్యతమక్షశిరోమయైవ॥

రామః॥ అశూకాకథమిదంమద్యాగధేయశ్యహనూమన్నామధేయ
శ్యవిలసితం॥ల॥అశూకానవమతా-రతానంవిధానశ్య ॥ సీ ॥ అభిధం
దముహకోఁడగలలతారావదీ॥ ఛా ॥ అయిధద్రముఖకవునరయంతా
రావతిః॥హ॥

ప॥ యావాలినశ్శౌర్యనిధేరమిత్ర
స్త్రైలోక్యబంధోస్తకనశ్యపుత్రః
రామశ్యపాదాబ్జతలానువతీఁ
సుగ్రీవనామాకపిచక్రవతీఁ॥

సీ॥కెగఁగిగిగిరవాగరాగిరిససహింతఁగింబుద॥ఛా॥కెనపుననఁ
రవానరాణామిద్దశంశఖిత్వంపాస్త్రం॥హ॥రామబాణేనైవ॥

ప॥ వాలినెవిశ్యజతాధదురంతాం
సాకలోకలలవాకుచకెళిమ్
తారయానమమదీయతణాస్తై
తారకెంద్రవదనెమణిమాళిః॥

సీ॥కహేహిదావలమిణామమహమదభాగ్భణివిదెగదుంబలొకివిదా
శిరహుణాహే॥ఛా॥కధయతావదపినామమమందభాగిన్యాకృతేనదు
ర్బలకిమపీదానీంరఘునాథః॥హ॥అయిదెవికిమపీతికిముద్యతె-భిదానీంహ॥

ప॥ బహుశపక్షశశివదినెదినె
రఘువతిఃకృతాముపగచ్ఛతి॥

సీ॥ హంధి॥ఛా॥హంత॥ హనూ॥ కువలయప్రతిమాద్యుతిరశ్యతు

ప్రవివసత్యమధావవశంవదా||సీ|| దాణి కివిఉంజీవిదమ్మ ||ఛా|| ఇదానిం
కిమప్యజ్జీవితాస్తి ||హ|| అయిదెవిఅకణకాయతావత్ - యత్సందిష్టందేవేన
దెవ్యా||

ప|| హిమాంశుశ్చండాంశునివజలధరోదావదహనః

నరిదీప్తివాతఃపిత్తఫణిశ్వానపవనః

నవావల్లిభల్లికువలయవసంకుంతగహనం

మమత్వద్విశ్లేషేసుముఖివిపరీతంజగదపి||

అపిచ || ప||కస్యాఖ్యాయవ్యతికరమంత్యక్తదుఃఖోభవేయం

కోజానీతేనిభృతముభయోరావయోస్నేహసారమ్

జానాత్యేకంశతధరముఖిప్రేమతత్త్వంమనామే

త్వామైవైతద్ధిరమనుగతంహాపియైకింకరోమి||

సీ|| లజ్జాం నాటయతి||త్రి|| నభిత్వమపిరఘువతేకిమపినందేశంప్రశ్న

భిజ్ఞానంచనమర్పయ||సీ|| ఇమోమేపడినందేసా-బహుళగళ తనాయణజళ

నిజ్ఞళపయ్యాడలావిమహదంతితుహనుహలవలగనహలరలాఅంగరసే

పివాసేది||ఛా|| ఎవమేప్రతినందేశః - బహుళగళన్నయనజలనిర్ఘోరప

ర్యాకులాప మమదృష్టిః-తవసుభగవదనసహచరలావణ్య రసంపిపానతే-

చూడారత్నమాశృవ్యహనూమతఃకరేనమర్పయతి-అభిమాదారదణ||

ప|| పంఖాలేహిణిత గరలణాయరదింతిఫసి పసులిదం-రహుపవిపద

ణంమళగహరలణీం అరజోన్వాణింగుజలేణ||ఛా|| ప్రత్యైలియనిజాంగం

రజనీచరదృష్టిన్నర్మహంసులితం- రఘువతిపదనిమోలనఖరజనీకరజ్యో

త్సానిర్ఘోరజలేన ||హనూ || దేవిఅనుజానీహిత్వరయతిమాంరామణం

ప్రచరణదర్శనోత్కంఠా ||సీ|| నబాష్పగద్గదం- అయిఅరిగిసిణింధేపడిగ

దేతుమం మిపురావికోమహ రహింసధిరహుణాహంసఉత్త ||ఛా|| అ

యిలకారణస్థితైశ్చ తిగతేవ్యయితు సరహిమమకథయవ్యతిరఘసాధన్య
వృత్తాంతం హనుమా ॥ అయిదేవిదిప్త్యాస్త్యరితొస్తిసన్నిధం నందిప్తం
పేసదెవ్యాః॥

ప॥ మాతామ్యతామరసపత్రవికాలనేత్రే
విఖ్యాప్యతేపునరపిత్యయితుత్పప్తిః
సౌమిత్రికాముకాకగుణధ్వనిభిరభీరై
స్తైఃశింశరాక్షసధూరుదితైరధీరైః॥న॥

ప॥ హత్యాకథందిదపిరాజకుమారమక్షం
రెవాసరావశదకత్రపలాయితాసి
తావంహుతుమిచ్ఛతిదశాసనశాసనేన
దర్శ్యద్ధతోద్ధృతధనుర్ననుమేఘవాదః

హనూ॥ దేవికృతకార్యోస్తి తదలపితః పరమాత్మలాపేన తదిదం ప్ర

ణమ్యసెతప్యభ్యసేదాసీ॥ అభివవణిదణలణాతసేణభిమమంతణిసాలరీ
సాలరీతలదింకమోహి॥ ఛా॥ అయివవననందనతనాయాసేనెమందువని
శాచరంసాగరంచాత్రిమనీ॥ హ॥ అయిమూర్ఖిగాగృహితోదెవ్యాః ప్ర
సాదభినిషాగ్రతః॥ సీ॥ నహితలదెజలరీభవిలపెంధరావభిమంసపుం
తతే॥ చా॥ నభిమితిభేదరీభూయపశ్యతావదన్యవృత్తాంతం॥ త్రి॥ ఎ
వమస్తీతినిషాగ్రతా॥ నప॥

ప॥ బాణేఘానెవహిరికళబయతిరుషామేఘనాదెనముక్తా

ననెహహవకం నాటయంతి॥ పుననె॥

బద్ధాయంరాక్షసెనజ్వలదనలశిఖాదీప్తపుచ్ఛాఃకృతకృత్॥

ననెహవిషాదం నాటయంతి॥ పుననె॥ గా॥ మన్నటాలకానామరుశిఖర
భువోనిదకహత్యేవలంకాం॥ ననెహహవకవిషాదానాటయంతి॥ పున
నె॥ అశా॥ తోయంప్రయోధైవయసిశమయతిస్వాంగలగ్నంకృతాను॥
ననెహహవకం నాటయంతి॥ పుననె॥ అశా॥ అశ్చుతమద్భుతం॥

ప॥ వెలారైరన్యహెలాక్రమణపరిగత్తుంగమాక్రమ్యశృంగం
 మాళింపూర్వాచలన్యద్యమశివనభోలంఘయత్వంబురాశిమ్
 వెగప్రోద్ధూతవాతప్రతిహతనలిలోన్ముక్తగభీరగర్భ
 వ్యక్తిధూతోరగేంద్రస్తుతితపిలనతీర్తికావోరోహనూమాక ॥

సీ॥ నెపథ్యాభిముఖమహోక్త్య॥ హృదయిజడలవత్తానిమహీదలం -
 తాపిలదా ఏతుహతి గాత్రదావతిగామి॥ ఛా॥ నభిమ్రజశేలవతీ తాని
 మహీతలంతస్తత్ప్రియంవదాయాస్తవతింగానితావదాలింగామి॥ ఇ
 తినిమాగ్రింతా॥ రామప్రియమమాపిప్రతీక్షస్వ॥ ల॥ ఆర్యకిమిదంలంకావృ
 త్తాంతానుకారిణివిద్యాధరప్రణీతమహేంద్రజాలపునఃపునఃభ్రామ్య
 సీ॥ రామః॥ దిష్ట్యాస్తభినికజవిక్రమకథనపరాఙ్ముఖస్యాపిహనూమతత్పరి
 తరహస్యమాకలితం॥ నె॥ అయిరఘనాథ॥ అయమసా॥

ప॥ దపోకాద్ధతందశముఖంతరసానిపీడ్య
 పీత్యాచిరంమధువనెన్వరసంమధూని
 ర్రమ్మంశమెతిభవతఃపదపద్మలీలాం
 నీలాంగదపరిభృతిభిస్సహితోహనూమాక ॥

రామః॥ అప్యకణికతంవత్సలత్తుణతదాగచ్ఛకృతకార్యంహనూమం
 తంప్రత్యుద్గచ్ఛామితినిమాగ్రింతాన్సవే॥... ..

వస్త్రోంకశీమాప్తః

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

128 (25)

ప్రశస్తి రాఘవాభ్యుదయక - సచ్చాయ -

శ్రీమదాంధ్రాచార్యుః

తతః ప్రవిశతి పులస్త్యశిష్యః ॥ పరితో విలోక్య - అపరిశీలితనన్నివే
శోస్తి - కతమం వునః పృచ్ఛామి తస్య భవనం - పునర్విలోక్య - కథమయం లలకే
శ్వరమా తామహోమహామం త్రిణిమాల్యవతః పరిహారకః కరాళకః ఇత
ఎవాభివతః - ఉచ్చైస్సభికరాళక - ఇతః ప్రవిశ్య కరాళకః - మునః ప్రణమ్య
సే ॥ మునిః ॥ నమో హితం లభన్య - కథేయతావన్నై విభీషణభవనం ॥ కరాళః ॥
ఓతత్ర ॥ మునిః ॥ అచిష్టోస్తి భగవతా పులస్త్యే నకమపినం దేశం విభీషణాయ ని
వేదయితుం - కరాళః - నతావదిదా నీమహావిభీషణః ॥ మునిః ॥ కథమివ - కవికదా
హి ప్రాగమతో విభీషణస్య కరాల్ నకాతుకం లిఖితాక్షరపక్షి - పత్రమే
కంగ్యహీతులంకెశ్వరేణ - నకాతుకం వానితం చ ॥

॥ ఉదకాస్థిమిచచ్ఛి

సానద్భిఃఖలుద్భవ్యతే

చతుర్థానందరత్నం

పరశ్చిహ్నిపటిగా॥

మనః || అశూలవిజ్ఞాననానాత్మప్రభావికాభిషాన్య || తతః ౨ ||
తతః పరం సహానముక్తం లంకాశ్వరణం || నూనం కనాపిరుణాబల్పితమేత
త్-ఖ్యాతమేతి ||

॥ పరస్మైకచకుఁభేషు

శుభేంద్రుని పురంజితాదు

నివృత్తి తిన్దీరూణాం

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

రెరెబాలమృణాళకంతుతికాసూత్రేణపాథోజనీ

వత్సైరుదబిం దుభిమకాణిమయోహారన్నమాసూత్య తామ్ ॥

మునిఃసోపహానం-స్వగ్ ॥ కర్కశోయంశీతోపచారోలంకేశ్వరస్యధవి
వ్యతీతకంక - కథంలంకేశ్వరస్యవిరహానంత వ్యస్యశీతోపచారాధకామాది
శ్యంతెనకాచరాఃకరాఃఖైవరాశ్చ-అథు రాహి ॥

పాఅంగంలింపతిచందనేనమృదుభిశ్శీతద్యుతిస్సైవీకరైః

కించిచ్ఛంచలతాళవృంతకలనవ్యగోవనంతానిః

కించాయంసలిసీదలేవీతసుతెత్పంపతిపాపసాం

దైవైత్తమనంగతప్రహృదయాలంకేశ్వరస్సెవ్యతే ॥

మునిఃస్వీలచావాద్ధంబరైకహారతావాచాటానాంకరా ॥ నెప
ధృతిమఖమపిలోక్య - కథమయంప్రహస్తామరాజదావరముపసర్ప
తి-తదస్యచిత్రపటమపకాయామి-ధవాసపిసాధయత్వితినిష్కాంతా ॥

— శుద్ధవిషకంధం - —

తతఃప్రవిశతిరావణః-చిత్రపటహస్తఃప్రహస్తశ్చ ॥ రావ ॥ స్వగ్-

ప ॥ రాజల్లలాటఫలకాకమనీయకూప

తా-బిగుణప్రియసీధృతకేశవజ్ఞే

హాకింకరోమమమసాహృదయంప్రవిష్టా

సారాదశఃప్రివపుశిలీముఖస్య ॥

విమృశ్య ॥ అయేకధనుదానీంమలినవేషగతామపిజనస్థానగతామివజా
నకీమఖండరూపాంజానామి-విమృశ్య-అథవా ॥

ప ॥ ఆశాంతికాంతిరున్నిద్రై

మకాయూతైరహిమత్విషః

ధూనరాకలాణాంక్రి

కింసబధ్నాతిలోచనమ్ ॥

ప్రహస్తశ్చిత్రపటంప్రసార్య-విలోక్యతామితఃవినోదనంచిత్రమిదం ॥
రావ ॥ కిమహలిభితం ॥ ప్రహస్తః ॥ అయంతావత్తరశతిమితిమంగిలపుచాచ

కుతివపితజలకరికలభశోలాహలోజ్ఞాగరస్సగరః॥ రావ॥ అయేకమతమత్త
 రేణ-తరంగమాలినమస్తతమాలవండసురధనుస్సహస్రానుకారీకపేశయతి
 గగనతలం॥ ప్రహ॥ ఇదంతత్సగ్రివపాలితంకపిబలం॥ రావ॥ విహస్యే॥ అయే
 వాలిపాలితమితవత్తవ్యం-భవతుమివనేన- కాపునరిమానినగమధుకా- జ
 టాఫలా॥ ప్రహ॥ ఇమాతౌరామలక్షణ-యయోరగ్రిజేననారాచలీలా
 యితేననుగ్రివాధీనమధువాకపిబలం॥ రావ॥ అనాకణితకేన-అయేకఎవని
 మకాథనోత్థితతరంగమాలయాదూరమవక్షిప్తశృంగరశ్శిరశ్శిఖరాధిరోహ
 కాతుక్తి-శీతకరభవనితాంతకృశతనుస్తీరమధికేతే॥ ప్రహ॥ స్త్రీ॥ ఎవమశతల్ప
 నాయాలంకాగమనకాతుక్తినిజవలగురుంసాగరంఉపచరతిరామః॥ రావ॥
 కథమయమిత్థమేవజానకీలాధకాతుక్తిమామప్యసవరివ్యతి॥ ప్రహ॥ స్త్రీ॥ ఆ
 యమితోవిలోక్యతాం- కుపితరాఘవశాముకాలోస్తుత్తవారాచనికరపాతకా
 తరతరశతిమిమకరపరివారః॥ హరావారః॥ రావ॥ అయికాపునరిమాన్యతాం
 జలీవానరధపైస్సాదరంజ్యేష్ఠతావసపరిసరమానీయతే॥ ప్రహ॥ ఆయం
 తావత్సాగరః-అయమపిదెవనస్యతవాసుజిత్యధోవాతై - అథవాకిమస్య
 బాంధవవిరోధినోనామగ్రిహణేన॥ రావ॥ కథమయం విభీషణః-అస్తద్విరో
 ధేనరామమాశ్రయతి-భవయ॥

ప॥ నికాచరశిరోరత్న
 పూజతాంఘ్రినరోరుహః
 భూయోపిదశేకంతస్య
 నైవదశకానమేవ్యతి॥

ప్ర॥ స్వ-నత్యమైతత్॥ రావ॥ నకాతుకం-శింపునరిదమత్కరవజ్జీదవ
 యం॥ ప్రహ॥ స్త్రీ॥ నూనంసముర్రవిభీషణోప్రతిలక్ష్యసన్యవచనవ్యయం॥
 రావ॥ ఏకంతావద్యావయి॥ ప్ర॥ వాచయతి -

ప॥ త్రాసంముంచనముర్రకోపదహనోరామస్యపాస్యత్యయం
 బంధీభూతసురేంద్రసుందరదృశామన్యోర్మసుందంపయః
 కామంతేమకరీగణావిహరతామేతస్యలంకేశ్వర

౧౦౬ ప్రసన్నరామవాఖ్యనాటక - నాటకము -

స్త్రీగండస్థలపత్రధంగమకరివిధ్వంసినస్సయశాః॥

రావ॥ అన్యదపివాచయ॥ ప్రహస్తః॥ వాచయతి-అద్యైవాన్యవిభిషణస్యశర
ణానన్నస్యమూర్ఖానతేరాస్మన్యాయదదాత్మయంరఘుపతిర్లక్ష్మణిరాజ్య
శ్రీయః॥

ప॥ ఎతస్యైవధుజావిహప్రతిధువాసుగ్రీవరాజ్యార్పణ

త్రైలోక్యప్రథమాననత్యచరితౌనివేదవయంసాక్షిణః॥

రా॥ అనాకశితకన-ధవతుకింపునరిదంమధ్యేనమద్రమాలోక్యతే॥
ప్రహ॥ నవీషరామయశఃప్రశస్తీరదనాప్రబంధస్సేతుబంధః॥ రావ॥ అ
హాచాతురీవిత్రకారస్య-యదయమశీకమపినత్యమివదర్శితవా॥ ప్ర
హ-స్య॥ కథమద్యావ్యశీకసంభావనాదెవస్య- నేపత్వైకలకలః॥ రావ॥ అ
యోకఎవకోలాహలః॥ ప్రహ॥

ప॥ అసావయంరామదమూచరాణాం

దదోద్ధతానాంకపిసంజరాణామ్

సవోద్ధతానామివనీరదానాం

కోలాహలఃకోపినముజ్జహతే॥

తదిహశంకితవ్యంప్రతిధితవ్యంచ॥ రావ॥ అఃకిమిహశంకితవ్యం-ప్రతి
ధితవ్యంచ॥ అననహ॥

ప॥ కోలాహలెనోల్లసతాంకపినాం

మనోమదీయంముదమేవధతై

మందోదరీనూపురభూషణానాం

మహామణీనామివనిస్సనై॥

ప్రవిశ్యమండోదరీ-జేడజేడ అంజఉంతో॥ చా॥ జయతుజయత్వాన్య
పుత్రః॥ రావ॥ అయిప్రియైతతత్తః॥ మం॥ ఉపనృత్య-యనోచితముపవిశ్య-
అవామృతీప్రతి॥ రావ॥ ప॥ భుగ్గులకంస్త్రీతపరాజితచంద్రలోకంద్యగ్గీల
యాకుశలయంవశమాదధానం । ఎతస్మిన్భుందివిదామపిదునికారీక్షంత
స్వంగిమామివముధాకిభుధఃకరోషి॥ ప్రహ॥ దేవకపినేనాకోలాహలంచం
త్రయంతీవనూనమధరీకృతముభిదేవీతితకయామి॥ రావ॥ అఃకఎవచింతా

విషయః-అయ్యేప్రియే॥

ప॥ ఇయంతీలాలోలాంగదభుజలతానీలవికురా

నమున్నీలతారామమదహసితాచారునయనా.

స్లవంగానాంసేనాయవతిరివతారాపతిమభి

మమాగ్రేకందర్పంప్రకటయతుమద్యప్రభవతి॥

మందోదరీ॥ అం గవికాల గలంధి- అంజహి - ముదేవంసనఉగళి
రూపణం ధగిరిసిహరవడింఅలనమరళం లిజిఅపరిఅరిలపంధవిఅ-సాదితం
ధకాకాఎవిజిఅఘరవె రితవాసి గిశేనరిగి సో రఉవలాలఅత్తివ నమ రజ
హూవృషమపల గిఅలంజీఅవళి ॥ ఛా ॥ అన్యదపికారణమ స్తిఅద్యహిమ
యాచేవన్యశకుననిరూపణార్థంగిరిశిఖరప్రతిష్ఠితశబరశ్రీంనిజపరిచారికా
ప్రస్తాపితా - సాపితత్రకస్యాఅపినిజగృహపర్యంతవాసిసంకేనరిగ్గోరం
ఉనలాలయంత్యాశ్శబరవధ్వాఇదంవచనమాకణితవతి॥ రావ॥ కింతత్ -
మందోదరీ॥

ప॥ మహేహిణాలవభిశో

పరిహవమెంతేగంగంవణింపూఢో

వసుహిమగిరిణీఅడమ

ఇదనరహంసగదణోపంతో॥

ఛా॥ ప॥ మాధవనాగపతేపరిధవ

మాత్రేగంగర్వనిపూర్ణాఢం॥

వసుధామిమాంగిరినికటమృ

గేంద్రశరధన్యసందసహిప్రః ॥

జ్ఞేవమాత్రిత్యపునశ్చాయా-

ప॥ మాధవనాకపత్యేపరిధవ

౧౦౮ ప్ర సే న్న రా ఘ వా ఖ్య నా ట క - న న్నా యే -

మాత్రేణగర్వనిర్భూతః

వసుధామిమాంగిరినికటమయీం

దశరథస్యస్థందనఃపాః || రాగ్రైవ ||

కిమిహవిషాదస్థానం - అస్మాన్ప్రీత్యుదాసీనమేతత్ || ప్రహ్లాదవలసృథా

ప్రతివన్నమేవైతత్ || రావ || ఆకిమిదందశకం తెపితకునవిహారగోచరతా ||

నెవ || ప || హేలాస్ఫులితరామలక్ష్మణధనుజ్యాకవల్లరీయుల్లరీ

యుంకారప్రసరప్రకూఢపులకపాగ్భరసేరంధ్రితాః

వ్యాకలతకపికరకాండకదశీక్రీడతకపానాంవల

స్ఫుర్జ్వలదశాయదోగ్ధలైకచకలాశ్చుంచంతిరాత్రించనాః ||

రా || అధునానిశాచరవిజయోత్తరస్థమరః || పునర్నైవ || ఇయం ||

ప || అగ్రేనరీరఘువతేః పరిబద్ధపాక

కింపాకపాటలమభీకపీరసేనా

నిశ్చేదమాపిబతిరాక్షసవీరచక్రం

ప్రాతః ప్రభేదతపనస్యతమస్త్రజాలం ||

రావ || ఆనికథమతగంతితం మరగతైః - కఃకోత్రభో ||

ప || కృతావనినిద్రమవనిద్రధుజార్పితశ్రీ

రుద్రాదురామసమరాయనకుంధకర్ణః

ఆదిశ్యతానిజభుజాజితవజ్రపాణి

రద్యైవలక్ష్మణరణాయచమేఘనాదః ||

స || దేవప్రేవధవదాశయవిదామంత్రినామాల్యవతానంబిహిత

మేతత్ - అధునాహి -

ప || రామేణసాధకమతిదుర్భరబాహుదర్పః

శింగామభూమిమధితిష్ఠతిక్రంధకణః

రక్షశ్శిఖండిహృదయోత్పన్నమేఘనాగ

పాదుత్రిణాసమమసావపిమేఘనాదః ||

పుననాపిభ్యే

ప || యద్దంష్ట్రావజ్రహస్తైస్సమివిదితాన్వైలకల్పానాంబాద్రాయ

న్నారానాంబువమైకదావదహనసమాశ్చయితావానదేంద్రాః

వీరోసానంభకణకన్యచసమరకలాకాతుక్తిమేఘనాదః

సంజాతౌహోవశంగౌదశరథసుతయూదాకరుణేబాణవహ్నా॥

మందోదరీరావణౌమూఢితౌ॥౪॥ దివసమాశ్చసిహి॥ రావణః॥సహ

శ్వస్య॥ దివసమాశ్చసిహి॥ మందోదరీసమాశ్చస్య ॥ పరింతాయఉచ్యత

ఉచ్యో-ఎసాహానిమంగమస్తోతీధారె-తామీశ్వర-ఉంధరఉలంజఉచ్యో॥

ధా॥ పరిత్రాయతామార్యపుత్రః॥ ఎమాహంనిమగ్నాస్తిశోకాంధకారే॥

తస్మాదితఃఉద్ధరత్వార్యపుత్రః॥ రావణః॥ప్రియేలలంకాతరతయా- నన్వ

యంచంద్రహాసచంద్రీవశోకాంధకారాదుద్ధరతిథవతీం-బద్ధముత్పాత్య

నన్వయంమే॥

ప ॥ భిన్నప్రభిన్నసురకుంజరకుంభముక్తై

మూక్తాఫలైవిచలితైఃకలితాధినానః

సంగ్రామకాతుక్తితథైదరలొచనానా

మన్మీలయస్తుదమదంచతిచంద్రహాసః॥

ఇతిప్రహస్తైససహనిషాగ్రింతః॥ మం॥ అవకహవలసమరస రథవిమ

లంధి మిలలలలోలణపింజాహరమహా గీవి ఘతల తలొవశ-తె

ణతంకేమికోవిసమరస రథోపంబత్సంతేనహిలంజఉంతంసన్నిఅలర ధి-

జలవలదేవఅలందిఉగంధంమంతి-నిషాగ్రింతా॥ చ్చా॥ అతవతతగ్రం

సమరసంరంభవిస్తయస్తి మితనిజలోచనం విద్యాధరమధునంకి మపికిమపి

మంత్రయమాణంలొక్యతే- తేనతరగయామికోవిసమరసంరంభఃవతకత

ఇతితేనహిలర్యపుత్రస్యనిజయార్థంనిజకులదేవతాఃఅవికాతుంగచ్ఛామి

తినిషాగ్రింతా॥ తతఃప్రవిశతివిద్యాధరయగళం-విద్యాధరః-పియేవశ్య॥

ప॥ రణేముక్తహాణారవిచరవీరాదినయజిం

విశంతశ్యోభంతేకనులమవసాయం మధురం॥

అథామిభిర్నిన్నం గగనవనకుంజోదరదళ

ప్రభుద్భుత్రీచ్ఛాయామనుభవతి బింబందినమన్వే ||

విన్యాధరీ || అయ్యోఽభిమోనమరకేలికోమహం బహులవిలసే తప్తశల
 జాలఽఫలిదభుప్రణోకవిసేనానంముహుపరావడది || చ్ఛాయా || అయ్యోయం స
 మరకేలికాతూహలబహుళవిలసేత్పులకజాలకఃఫలితభుజవనకవిసేనానం
 ముఖంపరావతతి || వి-రః || ఎవబంధువధామవద్యుర్ధరోదశకంధరః || వి-రీ ||
 భిమోఽభిమోఽభి జగగ్రీవిలగురూగలులమణి నరిసంభవిభ్రమం స సము
 ఖానా ఖానా ది || చ్ఛాయా || ఆయంపునఃకః ఆద్యాంజనగిరిరీవగురుగరుడమణి
 సదృశ్యవిఃసన్యసంమభోధవతి || వి-రః || ప్రియేవిచిత్రనమరశీలస్సప్తవనీలః -
 పునస్సపిస్తయం - పశ్య ||

ప || వత్సస్థైర్యుడితీసిలకరోజ్జితేన
 నీలాచలన్యశిఖరైశ్చతప్రహారః
 లంకేశ్వరస్తరతినూనమసావసంత
 నీలోత్పలప్రహరణహరిణైశ్చనానామ్ ||

పునస్సకాతుకం పశ్యపశ్య ||

ప || నీలాయందశముఖపాణిపంకజానా
 మంకేమధ్రీమరతులాంధ్రీమన్విధర్తి
 అప్యేకోదశసుకిరీటపీఠికాసుధా
 క్షేప్రింఖన్ననుభవతీంద్రీనీలరీలామ్ ||

వి-రీ || పెంఛపెంఛకోభిమోణీసాలరీదనముహుపరివడది || ఛా || పశ్యపశ్య
 కోయంనిశాచరేంద్రీనంముఖంపరివతతి || విన్యాధరః || ఎవస్వామిపక్షపా
 తివిభీషణః - పునస్సపిషాదం - అహహ - యేయంవిభీషణేముక్తాశక్తిహారే
 గరక్షసా || వి-రీ || అహభిత్తాప్తిఛా ఆధకం తస్యోవిరః -
 ప || లక్ష్మణేష్మహీతేయం

ప్రియేషనివక్షసా॥

వి-రి॥ హోహద ఋదంపెణ॥ బా॥ హోహతోస్త్రి దేవెన॥ వి-రః॥ నవిషదహ
క్షం-హంత॥

ప॥ వమన్మెవనమంతతోదశముఖంచాపమృతైస్సాయతై
స్సామిత్రీంచవినంజ్జమంకనిహితంనైత్రమృతైరంబుభిః
ఎతత్తక్షయహక్షతోకతరభాంకుర్వహరీణాంద్యశః
రామశ్శ్యామలకేశీరకరుణవ్యామశ్రీగంగాహతే॥

వి-రి॥ నహక్షంపెంధా॥ రామణారాఅణీఅరణిందలిదోరామనంముం
హోపరావడదిదనముహూ॥ బా॥ పశ్య॥ రామనారాదనికరనికలితఃరా
మనంముఖాత్పరావతతిదశముఖః॥ నెపథ్యే-

ప॥ హోవత్సలక్ష్యణవిశానయనైత్రపద్యై
మాగాదిదంయుగపదేవనమస్తమస్తమ్
భాగ్యందివాకరకులస్యదజ్జీవితంద
రామస్యకించనయనాంజనమూర్చిభాయాః॥

వి-రః॥ సోయంసోదరశోకకాతరస్యరామచంద్రస్యవిలాపః-పునర్నేపథ్యే-
అయిదేవనమాశ్వసిపా॥ విద్యాధరీ॥ కహసుగ్రీవేణనమాసాస్మీ అదిరామ
చందోతా కిదాణీఅలవినది ॥ బా॥ కథంసుగ్రీవేణనమాశ్వాశ్వతైరా
మచంద్రః-తస్మాత్కిమిదానీంఅలపిష్యతి॥ నెపథ్యే ॥ నఖేసుగ్రీవకథమా
శ్వస్యతే॥

ప॥ అయిరాఘవాదిసుధామధురం
వినివీయతాతమునిలొకవనిః
అయిరాఘవేతిగర్భవ్రీతిమం
కథమద్యరామహతకఃకిబతు॥

అపిచ॥ ప॥ కనీయస్యాహతుకిృతచరణపాతఃకథమహంసహిష్యేమత్సా
శ్వేకావిఫలపరివతణంనయనయోః॥ అగ్నిశాంతంపాపంకతిసత్తతిజ్జీవతుమ

౧౧౨ ప్రశస్తి రాఘవాఖ్యనాటక - నాచ్ఛయే-

సాంధినావత్సరామోనచపునరయోధ్యాంప్రవిశతి || ౧౧౩ || అహహకరు
ప్రేక్షాణావంపతాతే-విదింత్య-అపినామకశ్చిచిహప్రతీకారస్సాత్-అథ
వాకింప్రతీకారః-తథావశోవిధిః|| ౧౧౪ || అహహఅంచాహిద పెంధపెంధ
ఇమోవాణరోవిదీనముహేణసమీద సీధాణోకరకలిదగిసిహరామరోనం
ముహపరావదగి|| ౧౧౫ || అహహాత్యాహితంపశ్యపశ్య-అయంవానరోవిదశ
ముఖైసకృతసంధానకరకలితగిరిశిఖరఃరామసంముఖంశరావతతి|| ౧౧౬ ||
కణోపిధాయశాంతంపాపం|| ౧౧౭ ||

ప|| ౧౦౮ మాదనమాచారయ

మహావధమహీధరమ్

సామిత్రిముజ్జేవయితం

తూణామాయాతిమారుతిః||

౧-రీ||జీవిదమ్ని|| ౧౧౮ || జీవితాస్తీ|| ౧౧౯ || నహవకం-పశ్యతి||

ప|| ౧౨౦ మోదమాత్రేణమహావధీనాం

సామిత్రిరున్నీలితనేత్రజదః

భూయోఽపిక్రీకృతచారుచాళః

కరోతిరామంపరిపూణాకామమ్||

పునస్సకౌతుకం - పశ్యతి || రాఘవానందకందళితకపివల
కోలాహలాం కురితకోటిశంకితముఖః పునరపి రామసంముఖం పరావ
తదిదశముఖః - తేనహిసావధానమాలోక్యతాం - తులాధిరోహః
ఖల్వయంపీరలక్ష్మ్యః - యస్మాను రామరావణయోగ్నమరః||
విరీ|| ౧౨౧ || అపిరపరిహూదైదనముహేణసమీపలలోపకవీరంసరహుణ
దణంసేవమరశికోదుహంల హవుణతులాహిరోఘ్నాపీరలంభివి|| ౧౨౨ ||
అసేవీరపరిపూతేనదశముఖైః సమంసకలలోక్తకవీరస్య రఘునందనస్య
సేవదశశితాతూణంలంభంపునస్తులాధిరోఘ్నాపీరలక్ష్మ్యః|| ౧౨౩ || న

త్యంనకలలోకపీఠపరామః - పరమయం రావణాపినయాత్రాయావ
తదధయస్వతావద్వివారావణం-

ప|| విశ్వానంవాకవారికుచకలశలనతుంకుమస్థానశానాం

అన్నప్రప్రమామృతామాసీకలహకలాకోనిదఃకోవిదగ్ధః

భిన్నస్వగేభకుంభస్థలబహుళగతైక్తికవ్యక్తహాసః

కస్యాకీద్రతరాగైత్రిదశపతియశశ్చంద్రహాసం ద్రహాసః||

అపిచ|| ప|| కింబూ|| మోదశకంధరంనిజమూర్త్యైకవాటిభవద్వక్షఃపీఠపర
తాలోర కులిశాఘాతేమజాతస్త్రితమ్ | వ్యోమాభోగసరోవిలాసినివనెయ
త్వాణిపంకెరుహంకైలాసేనశిశ్నితైదు కలికోత్తంసేనహంసాయితమ్||

విరిక్తహృదయరహంతిచోదనముహూనమధూమిందంసరామంసమమరో
దీపిచి|| చా|| కథంపువారభస్మితన దశమూఘేన సమంభూవిస్థితస్య రామస్య
సమరోద్భవ్యతే || విరః || ప్రియైలంకాతరతయా - సస్వయముషస్థితపర
భృతాంశలిహ మాశలివాపురుహాశరభోస్థితశ్చ సయారామేణ
మేణనెవభ్య||

ప|| హిలోస్తూలితచంద్రమాదగయస్త్రిలోక్యతావదో

లంకాతంకరాపురందరపురస్త్రిబృంజబంచీకృతః

వైదేహీకుచకుంభకుంభమనవానంగబద్ధస్పృహః

చక్యామోదశకంధరస్యజయనిభైలంతిదోశశయః||

పునరేవాభ్య||

ప|| కేలంస్తూలితచంద్రమాదగయస్త్రిలోక్యతావదో

లంకాతంకరాపురందరపురస్త్రిబృంజబంచీమచః

వైదేహీకుచకుంభకుంభమనవానంగబద్ధస్పృహః

చక్యామోఘసందనస్యజయనిభైలంతిదోశశయః||

విరః || నూనమయంరాక్షస వానరయోనిశాజనిజస్వాలు పరానాను
సారివిదగ్ధహృదయహారి వ్యాహారః|| నెవభ్య||

అయెడశకంతం|| ప|| పూర్వమేవ ప్రయాతానాం

ఖరమారీచవాలినామ్

సౌజన్యముక్తవంధాన

మనువతికాతుమీహసె||

విరః|| ఆకాశాయామస్తావత్సహతమనెన|| రామ|| వాక్యాంతకసహ్య

దితాడితః|| ధువావక్యైతిదశకంధరః|| నెవ||

ప|| ఖరః|| కీదృగ్వాతీకపిరపిచమారీచకాతకః

మరంగస్తావాత్సావకథమపికథందృష్టసీమనాక్

అయంపశ్యపాప్రేదశవదననామాసురపురీ

కరీందా|| శాంహాలారచితకదనంపంచవదనః||

అథవా|| ప|| కేళీకేసరికేసరాంచితసటాసాటాపసంపాచితక్రీడాచామర

కోమలానిలలవాదాంతశ్రమాంధః|| శ్రీమానెవదశాననోవిజయతె

తస్మాద్యజంచాననవ్యాహారేణరేవేవహృతయశః|| దృశ్యమస్మిలతి|| వి

రః|| కథమనయారావణిరామపితృవలక్ష్మ్యతెలక్ష్మ్యం-తత్త్వం-రామవక్త్య

తి|| నెవ|| కింతెదశాననతయాజుంజాననతయావా-నన్విదానీం||

ప|| దూశోన్ముక్తమదోవిభీషణశస్యంచచ్చిరశ్చేఖర

నవ్వృందంచరణారవిందయుగలేరామనృభృంగోభవ

రెనక్తంచరహంభకణాశవవాకశాంతచక్రీభవ

చ్ఛాపోత్సంగమిముక్తబాణదహననద్యంపతంగోభవ||

విరః|| కహాశిదోఽవిరళశరధారవింధారెతెణిసాముహోభదనముహే||

చ్ఛా|| కథమితిపిరళశరాంభకారవిస్తారయతానిశామఖాయితందశ

ముఖేన|| విరః|| భవతునన్విదమితోనారాచరణధారాభింతదేవదూరమన

సాగయతాచంద్రాయితరామచంద్రేణ-పునస్సకాతుకం-అయెఅనెగా

స్త్రీవిభ్యానిరస్తదివ్యాస్త్రీంసహేలదిశితకోదండకుంతితం దశకంధరీమ

పివక్తకామశ్రవరామః|| నెవ||

ప|| సిక్వత్రచావళిమా

సంకాపతరళోధన

శ్రీమన్మహానామ సంకీర్తనం

మ మ రెస మ రెకురు॥

శ్రీ: సుఖమోదావశిదాశిభగదిరావణా||బా||శృణుమస్తావత్రిమిదా
నీంభగలిరావణంనెప||

ప||అకశిత స్తవదశాననబాహుపంథ

శ్రీఘండకావ్యసంపుటము చంద్రహాసంః

యెనస్వనామ పదసామ్యగుషేషతీతః

గోల్డోకాకలొలనయనామఖచంద్రహాసా

విరః॥ సకాతుకః-సావహేలదభితవం ద్రహానస్సత్సాన్సమానః॥
ధువావదతిరామచంద్రః॥ నైవ॥ అపితావదధునాలంకేష్వః॥ భిష్మనై॥ విరి ॥

కివాణింధణింబిరావణా||ద్వా||కిమిదాన్తింధణివ్యతిరావణా||నెప|| ఆకథ
మధునైవలంకేష్వరః||అన్త||

పాపిన్స్ దశభుజైః శదిశః ప) త్యకమత్యుః

ధారా యైవదశాపరేహీమగిరిహి) గృహభాజోభుజాః

ఆరాధ్యశ్యశివకాళిరంబుధిజలైనిదా/తిసారాయనః

కింకతకావ్యతయాసయానుదివసంబంకశ్వరభిష్యతే॥

విరః|| వశ్యతశ్శ్శ||

ప||శనునికా స్త్రి||శాదిప్రచారణగుణభేదముతో

దశాస్యోక్తిస్సన్మహోక్తరఘునతిశరశ్రేణిదళితా

కరై రెక్కై రెక్కై వకాభిసిధ్యశమాదాయయగవత్

*జీవన్మర్యైరన్యైస్సఫలయతిదోవికాంశతిమః॥

పునస్సంస్కారం॥

పా అస్మైతానియథాయథాశువిశిఖైఃకృతానిరక్షఃపత

రుద్ధవృత్తిశిరాంసీభూరిపులైస్సార్పందివౌకన్మః

ఉన్నీలంతితథాతథారఘుపతేరంతః ప్రమోదోమకాయః

కంతభేషినోదకాతుకభరవ్యక్తిభవద్వేతనః

విరీః హంధిః అంజవిమహాకహాణీసాలరీ దబుదీదసురసుందరీఅణసం
దనణదుంలహ-జయసంభింతాపుణాడిః మోలః హంతకద్యాపి
మమకళంశికాచరంద్రబుదీకృతసురసుందరీజననందగ్గనదులకభం-య
దన్యధిన్నానిలీనరడికన్నీలంతిగిరాంసీవిరః॥ అలంకితాదెన్ద్రీడపికపల
మనెనరామచంద్రః-వాద్యాపిహవ్యతి-విలోక్యనశ్యు-
చి॥ అంతస్సంద్రననస్తహేశ్వరశిరశ్శీతాంశుశభోల్లస

త్వీయూషేత్రనశికరవ్యతికరప్రాగల్భ్యభావామవ

శిన్నానామవిరామచంద్రనిశ్చైర్భూయస్సహజగ్భతా

కావ్యశ్చైరికాచరంద్రశీరసాంశుశిశ్చకంజ్జ్వలభా

అంజాలద్యాపిదుర్వాసి నాపికాచినికాచలేశ్వరంబజంబిరః॥

చి॥ అంతం యావద్యావత్సంభుభూదయపితృరఘువలి

శ్చిశ్చైర్భారాకౌసదశకదనన్యన్యరయతి

అయంతావత్రావద్యహతిపరితోచందకమాఖ్యః

శిశ్చైతపికాచినికాచలేశ్వరీనివకతి॥

నేవశ్య-లయిరామ-

చ॥ కింక్రిడనిశీరసామై

నకానైకేనైవపత్రిణా

వరీభూరయనకికామం

యశసాచజగత్రయమ్

విరః॥ నూనమహాదివౌకనస్తవ్రయంతిరామతత్త్వ-వధుసావద్యతి-న

పశ్య-రరెభుజదంతాః-

చ॥ ముక్తైశ్చాంహుశ్చైరప్రణయినీంపీయూషభానోకలాం

దిక్పాలావలిమాలిధూషణమణీగృహ్నిధనర్వాసవి

త్రైకాంబరదీతాంబరాయవహతుశ్రోణీతలజానకీ

గాయంతీంజమంజుశింజితగిరామద్విక్రమాడంబరమ్

విరజిలయిలంకేశ్వరసేమయజ్ఞోసి-యద్భుజానెవనియక్రవానసి-అభు
నాభుజమండలమెవపరిచారవగకస్తై-విలోక్యసాకూతం - అయిరథమానెన
దశవదనవదనెనకింబితుగపితభవజానకీరాంతః - పునస్సకూషకపిషాదం-
పశ్యపశ్య-

ప॥ వికవకుసుమస్తూమాశీణే-పరాగవిభూషితే

శశిమణిలతల్పనల్పనశ్రీలమశేతయః

అయమయమసారోహరూఢక్షణంరఘునందన

భువిదశముఖశ్చైతెధూర్ణిచ్ఛటాపరీధూనరః

విరితాదాణి ఎంవజణాలాదిణీరామచంద్రేణసంగమింసదీ॥ఛా॥ తస్మాది
దానీమేవజనకసందినీరామచంద్రేణసంగమివ్యతి॥విరః॥ అథకింసన్వీయమ
సా॥ ప॥ ఉద్దామహేతివలయైపరిదీపితాశంపశ్యప్రవిశ్యజనకేంద్రీసుతా
చూతాశమ్॥అభ్యుత్థితాసమధికాంబ్యోతిముద్వహంత్రిప్రాతర్తయూఖకలిక
పదివాకరన్య॥విరీ॥పెంధ॥ఇమోసపరివారోసమరకవంటిదపదేసేదరి
దిరామచంద్రో॥ఛా॥ అయంసపరివాదఃసేమరకదధికతంప్రదేశమవతరతిరా
మచంద్రః॥రామః॥ అయేకథమిదానీన్దమతమేవనిశాచరచమూసోదరణ
తిమిరనికరె॥విభీషణః॥నన్వీతోపినమున్నీలితమేవరామనారాచకుటుంబక
ససుధాకరకిరణిరానడంబరె॥సుగ్రీ॥ఎవమేతత్-అమౌహి-

ప॥ క్షీరాబ్ధిలకహరీమభేనధవళాఃచంద్రో॥వతమస్తవ

త్వాభిక్ష్మకరిణౌవికానమముడశ్రోడరజిహ్వరాః

ఉన్నీలంబిచకోరచంచపుటసంభిన్నప్రరూఢాశ్చమ

తుగర్వృతఃప్రియవిప్రయోగిశరుణీగాత్రేసుధాంశోఃకరః॥

ల॥ఆర్యపశ్య-

కలిధావంతౌఘశితకంఠమహసిప్రాప్తైప్రతీదీముఖం

౧౦౮ ప్రసన్నరామవాఖ్యనాటక - సద్భాష -

ప్రాచీనమంచతికించదుగ్ధలహరిముగ్ధవిభోధాకమని

ఎతతోకచకోరకోకవిభవమ్మానప్రసన్నోల్లస

ద్భృకాప్తోమికదంబమంచితమివత్రైలోక్యముద్భాసితే॥

కామః॥ఎవమేతత్ - భదానీంహి

ప॥శీతాంశుస్ఫటికాలవాలనలయద్రాగుల్లసితోకముగీ

వల్లీనూతనపల్లవాంచితమివప్రాప్యక్షణం తామ్రతామ్

చంచన్నత్రచకోరచంచపుటనంభిన్నాగ్రకాండనీవ

క్షీరస్యందినిరంతరపుతమివస్థితంజగద్భాసితే॥

పునస్సివితకాం - నూనమిదానీం.

ప॥ శంకరాధతనుబద్ధపార్వతీ

కుంకుమాక్రమచకోరకాకృతిః

సూర్యతేకమలిసీధిరున్నమ

త్వేద్భ్రకోశదళలీలయాశేశీ॥పునస్సహృదం - వత్సలత్త్వణ

ప॥ పశ్యోదేతివియోగినాందినమణిశ్శృంగారకౌముదిః

ప్రాధానంభుజంగమస్తకమణిశ్శృంజీశచూడామణిః

తారామాక్షికహారనాయకమణిఃకండర్పసీమంతినీ

కాంచీమధ్యమణిశ్చకోరపరిషచ్ఛింతామణిశ్శృంగ్రమాః॥

ల॥ ఎవమేతత్ ॥

ప॥ ద్వైరంతైరవకోరకాన్విదళయకాయూనాం మనఃఫేలయక

అంభోజానినిమిలయకమృగదృశాం మానంసమున్మిలయక

జోత్స్నాంకండళయకదిశోధవళయన్నంభోధిముద్వలయక

లోకానాకులయకతమఃకబళయన్నిందున్నముజ్జ్వలభతే॥

మగ్నీవః॥నీతేభీవగపశ్యతే॥

ప॥ మయూఖనఖరతురీతిమిరవంభివంభస్థలః

చ్చులతరళతారకాకృపటికాముక్తాగః

పురందరహరిద్దరీహహరగర్భమస్తాత్థిత

స్తుమారకరశేనరీగగనశాసనంగాహతే॥

విభీ॥విలోక్య-నిర్వణ్య-

ప॥యశ్రీఖండతమాలపత్రతదిశఃప్రాచ్యాస్తరత్వైవతేః

పాండుచత్రతదంశపత్రతివియల్లక్ష్మీవరంగీద్యశః॥

శేళీశ్వేతసహస్రపత్రతిరతేఃకించక్షపాయాపితః

కీ॥దారాజతశీధుపాత్రతిశశిసోయంజగన్నేత్రతి॥

రామ్య॥దంద్రచరణాస్సఖైసుగ్రివపశ్య-

ప॥సితకిరణకబోలాంభిన్నపద్మాననశ్రీ

మృహారవిరహతాపవ్యావలాంబోమలక్ష్యం

విలసదమలతారాశీకరాసారసిక్తాం

పరిమళయతిరాత్రిశ్చంద్రికాదందనేన॥

పునశ్చంద్రంవిలోక్య-స్వగ-

ప॥అయంనేత్రాదత్రైరజసిరజనీవల్లభభి

భ్రమఃకోయంప్రజ్ఞాపరివయపరాధీనమనసామ్॥

సుధాసూతిస్సోయంరతిమధురబింబాధరసుధా

రసోద్రేకస్నిగ్ధాదజినయనాత్పుష్పధనువః॥

విమృశ్యస్వగతం-

ప॥ఇందురిందురితిందురాశయా

బిందురేషవయసాంవిలోక్యతే

నన్వయంనిలయతేమృగీద్యశః

త్రైమళోమలకపోలమానసమ్॥

పునస్సీతామకవార్య-

ప॥తప్తత్వదవదసస్యవిభ్రమబలంబావణ్యవారాంసిధే

రిందుస్సుందడడగ్ధసింధులహరీబంధుఃకళంబిందతి

ఉత్పల్లాలయనోదనైక్షణమయంశితాంశరాలంబితా

మల్లిలన్నవనీనీవదనీఫలస్తరాళీశ్రియమ్॥

౧౧౦ ప్రక్షేప స్మరణ వాఖ్య సాటక - సచ్చాయే-

ప్రేక్ష్యమధోమఖితీప్రతి-పునస్సకాతుకమాలోక్య-అయ్యమోసాక్షం
ఎదోఎంప||

ప|| మఉభీకిదారవిందో

మాణవదీమాణవారణమఖండో

తిహువణుతానా[ం] దో

రచణీముహూదదణోదందో||

భా|| అయ్యలయంసడిన్దిలితవ-

ప|| ముఖళీకృతారవిందః

మానవతీమానవారణమృగేంద్రః

త్రిభువనసయభానందః

రజనీముఖచందనశృంగేంద్రః||

రా|| సఖేసుగ్రీవవశ్యం||

ప|| ఇందోరస్యత్రియామాయవతివచపటిచందనస్థానకస్య

వ్యోమశ్రీచామరస్యత్రిపురహరఃపటావల్లభోరకస్య

కందర్పక్షోజిపాలస్పటికమణిగృహస్యైతదాఖండలాశా

నాసాముక్తాఫలస్యస్థగయతిజగతీంకోపిభాసాంవికానః

సుగ్రీవః|| అయిరఘనాథపునరుక్తిమాదప్తేనాంగ్రమనకిరణవికానః||

స|| కథమివ|| స|| పూర్వమేవ-

ప|| కర్పూరాదపితైరవాదపిలనతుగందాదప్యిణాదీ

కల్లాలాదపితైతకాదపిలనతాంతాద్యగంతాదపి

యూరోస్తుక్తశంకశంకరశిరస్మితాంబుఖండాదపి

శ్వేతాభిస్తవకిటిభిర్ధవళితానప్తాణానామేదిన్||

రా|| సలిజం-అలమళీకవాక్పరికరేణ|| భీ|| సత్యమళీకమేవేదం-యదు

క్రమేదినీధవళితేతి-సనుత్రిలోకివలయమేవధవద్యశనా-అధురాహి||

భ|| సమున్నతఘనస్తేనస్తబకమంచితంబీఫల

కన్యోన్నతురపిణయావిబుధలోకలోలధువా

త్వదీయము పగియఁజేహరిగ్గిటఁజిప్పుర

త్తుమరకరకందభీరిరణపూరగౌరవంబునః॥

రా॥ అయిలంకేశ్వరభవానపిషింధాగాధమేవానుగతః - పునర్వీ
లోక్య-వత్సలత్తుణ- అయమసా-

ప॥ సంరంభోద్రిక్తవక్త్రం నమయదశముఖోచ్చండదోర్దండలీలా

క్రైలానస్సప్తలోకీజయముదితమనోజన్తవాదిత్రశంఖః

లోలాక్షిగండపాలీలవణజలనిధేరుద్ధతః ఘనఖండః

పశ్యవ్యోమావళాశంఖితతివిరహీణాండత్రశంకశ్శశాంకః॥

ల॥ సకౌతుక-అర్యేజునశి-పశ్య

ప॥ ఆనందంబుమదాదీనాం

ఇందుఃకండశయన్నయమ్

లంఘయత్యంబరాభాగం

హనూమానివసాగరమ్॥

సీ॥ నవాత్సల్యం-అశ్వులంఖణలంఖణపుణదాణిరహుడలకుడుంబనం
దావనమణచందణాపవనసందణా॥ ఛా॥ అయిసులక్షణలత్తుణపునరిదాసీం
రఘుకులకుటుంబనంతాపశమనచందనఃపవనసందనః॥ ల॥ ఆర్యసేవరామ
చంద్రేణబంధుజనమానందయతుమయోధ్యాంప్రేషితః ॥ సీ॥ తాత్రమై
హి కివిలబీఅది॥ ఛా॥ తస్మాదస్తాభిఃకింవిలంబ్యతే॥ రా॥ విభీషణమవలోకయ
తి- విభీషణానికాత్మపునఃప్రవిశ్య- పుష్పకాభిధానంవిమానరత్నమారు
హ్యతాం-సర్వేఅధిరోహణంనాటయంతి॥ రా॥ అయేఅదిదండిమానరత్నం -
యత్కిలకుబేరానుజఃకుబేరాదాహృతవా॥ ల॥ ఆర్యపునరంయకధంక్షిం
ధామాహిష్టతీతతిధ్యాంపీరత్తికథ్యతే ॥ రా॥ విహగ్య-వత్సవమేతత్

ప॥ తాదృక్-తొరభుజయం త్రనివీకనేన

నిశ్శబ్దతాముపగతైదశకంఠకులైః

అలింగితోజవమకారిచతుస్సమర

౧౨౨ ప్రసన్నరాఘవాఖ్యనాటక - సచ్చాయ-

వేలాసుయోనవదసాంవిషయఃకపిం ద్రః॥పునస్సకాతుకం॥

ప॥ రోషారుణీకృతవిలోచనదీపపజ్జ్విత-

కాంతిచ్ఛటాకవచితోవిజయోదకాశ్యః

కారాక్షరటీరకుహరెవసత్సిత్యశ్య

సోప్యేవహేమాయపతిర్వివయోనవాచామ్॥పరంత్వయమపి॥

ప॥ యశ్యద్రాక్షరవాలక్యత్రశిరసాంఘప్యైర్వితాంఘ్రిస్త్రీ

మాదాదండ్రమనంబిషీద్యనివిడంసింహాసుధానిర్ముఖైః

సాంప్రేమేనదశకంఠఖండనయతిఖ్యాతింకృతాధాన్యంహరః

సంధానంకలయన్పునస్సచకథంకారంగిరంగాహతే॥

నిర్వణ్యకా - అయికిముద్యతే-దశాశ్యశ్యఖల్యశ్యత్రికూటగిరిశిఖరకంఠీ
రవశ్యలోకోత్తరాణిచరితాని-

ప॥ యద్దోశ్చాయినచంద్రశేఖరగిరీభారావతాలోన్నమ

స్నాగాధీశకణావలీమణిరుచాంపూరేనముస్త్యలతి

జాతాస్త్రుల్యమకాలబాలతపనాతామ్రాశ్చతస్రోగిశః

దేవస్యాపిరుషాతుషారకిరణోత్తంశశ్యతిస్రోద్భవః॥అర్య

ప॥ ఎవనంప్రతిమయావిభావ్యతే

మూర్తిమానివచనోరథోరథః

నాస్తివోయదధిరోహలీలయా

దూరమాగతవతామపిశ్రమః॥

రా॥కథందూరమాయాతాస్త్యః-విలోక్య-ఎవమేతత్-

ప॥ ఉల్లంఘ్యనీరధిమతీత్యచదండకాని

సద్యోచమేఖలకలిందసుతెవ్యతీత్య

ప్రాప్త్యాఖండిశతమండితకాఖిమండ

మేతవయంశిఖరిణంసనుచిత్రకూటమ్-

సీ॥ తిర్యగ్విలోక్య-అశ్చేదలవదికలిందసదీనిసంహంపసాతసీజప్రణావిజల

వకుబలంసదీంఢనశాసీః॥ ధగవతికభిందనందినత్యప్రసాక్యతం॥
 త్పునరపినిజవటుంబన్యదత్తదశశాసీ॥ రా॥ అయ్యెదిదంముక్తవిరో॥ ఆర్య
 పదంధరద్యాజాశ్రమం॥ లక్ష్యం॥ ఎవమేతత్॥

ప॥ వ్యాఖ్యంధమాగవదనస్యహరఃకరేణ

కషణంతికనరనటాంకలభాఃశిల్పత

అన్యదశనరిశోరమహస్యముగ్ధం

దుగ్ధమ్మగేంద్రవనితాస్తనజంబిబంతి॥ శింప॥

ప॥ శ్రీదత్తాత్రవశాంఘితాడనశతైరుజ్జగరస్యధ్రువం

శాదూలస్యనఖాంకురెమకురుతేకందూవిదోదమ్మగః

నిశ్శృంకంచశిఖండితుండఘటసానిమోకానిమోకాచిణః

శింబాయంబిబతిప్రసప్తనకులశ్వాసానిలంపన్నగః॥

రా॥ అయ్యెథమాయాతవచక్రవాకవిలాసిసీరధనమయఃప్రభాత
 నమయః॥ తథాహ॥

ప॥ ఏతతైతకధూలిధూనరగుచక్రీతద్యుతైరంశవః

హ్రీప్రాపశ్యతపశ్చిమస్యజలధేస్తీరంజరాజయుగారాః

అప్యేతేవికనత్సరోరుహవనీదృశ్యాతనంభావితాః

హ్రీదీరాగముదావహంతిమహాసాంపత్యుర్నవీనాఃకరాః॥

లక్ష్యం॥ ఎవమేతత్ -

ప॥ ఎతేనంప్రతిదక్రవాకసుదృశామశ్వానమాధాయినః

హ్రీథధావతపయోధిమగ్నజగతీదత్తావలంబాత్సవాః

దీప్తాశోవికాకనంతిదిక్పగదృశాంశాశ్చీరపంకోదక

వ్యాప్యక్షీచతురాస్సరోరుపవనశ్రీతేలికారాఃకరాః॥

సంగ్రీహః-విభీషణంప్రతి-

ప॥ ఉన్నీలంతినిశానిశాచరవధూనిఘాటనాహూంతికాః

సాయంకాలవిసుప్తపంకజవనహ్రీదోధనైవాలికాః

౧౨౨ ప్రశస్తి రాఘవాభ్యుదయ - సద్భాష్య

వేలాంకజ కోశగర్భావహరప్రోద్ధాత భృంగావళి
ప|| యంత్రావప్రిణవోదకగురవ స్త్రీవ్రద్యుతరంశవః ||
కృ-సకాతుకం - అశ్వా -

ప|| ఆయాంత్యాదివనశ్రియఃపదతలస్పృశానుభావాదివ
వ్యోమాశోకతరోర్నవీనకలికాపుంజస్సముజ్జ్వలితః
అతస్వన్నవతంసవిభ్రమమసావాశావరంగీద్యశాం
ఉన్నీలత్రుణప్రభాకరకరస్తోమస్సముద్భాసితే||
రా|| సీతామపవార్య

ప|| శిథిలయతినరాగోయావదకోశసలిక్యః
కమలముకుతసీతీస్రంధిముద్రికరేణ
జ్జీవిలనదళిమాలాతైతవాత్రావదస్యః
స్ఫుటముదయతికాంక్షమధ్యసీలాత్తరశ్చిః||

సీ|| విహస్యవిలాకృత-కహతి మోహంమూళిదోషంవ|| ఛా|| కథమయ
మస్తీలితంవ||

ప|| పుంసగిరికందరాదో
వయఃకీదగళిగస్తీలశసహవో
హవమకిదంగరాఢ
గళిణీవగవంశశ్వాదేవో||

ఛా|| జీపూర్వగిరికందరాత్
ప్రకటికృతసశితలస్వభావః
కుంభమకృతాంగరాగః
సశీవనవల్లభోదేవః|| రా|| అయిజానకిపశ్యతి||

ప|| తరతరతరతరంగరంగమాలా
విహుళవిలాసవిలాసహంసమాలా
అమరపురతరంగిణీయ

మంభాసురసరమం గళకారిణీనదూరే|| సమనంసన్మతప్రాకృతం||

సీ || సహషణం-తదైవపఠతి - అయిఉంతపంపదీధా|| అర్చ
పుత్రపవమేతత్ || రా || అయిజానకివశ్యం|| సహషణం - ఇయంరఘు
వలకల్యాణప్రరోహధరణీనరయూరియంచ నరయూతరంగ శీకరశీతప్రీ
తపరిసరానగరీసీమంతమణిరయూధ్యా||లక్ష్మణం|| అర్చవశ్యం|| ధరతాను
యాతః పుణ్యజలపూర్ణా కలశపాణిస్త్రీదధిషేకాయనముత్సుక మతిర్భగ
వానరుంధతీపతిః||

ప|| దిలీపకులమాణిక్యం

సకలాశాఖికాననమ్

ఆవిధేవంతంధాన్వంతం

ధవంతంచప్రతిక్షతే||

తేనపుష్పకాదవతరామః||రా||వత్సప్రతిక్షన్వతావత్కులధనకలమంగ
థాలోకం ఆఖండలాశామండనం ధగవంతం అంబుజనీప్రాణైశ్వరంసమ
స్యామః- అంబులింబధాన్వ

ప|| ప్రాచీనంకుమతిలకం

పూర్వావలశేఖరైకమాణిక్యమ్

త్రైలోక్యభవనదీపం

పంచేమహికమలినీనాథమ్||

నే|| అయివత్సరామధర్మ||రామః||అశూలఅద్భుతం-

ప||కానయంతీనితరాం

పద్మానీవమనాంసినః

ప్రభేవధారతీకావి

భానుబింబాద్వికాసితా||పునర్నైపథ్యం||

క|| యశఃపూరంశూరంతనుసుతనునశోత్పలవనీ

తమస్తంద్రాచంద్రాతపతవనహస్యాశీశరదామ్

ఇయంనాస్తాయుషద్రుణకథనసీయూషలహరి

ప్రసన్నరాఘవాఖ్యనాటక - న చ్ఛాయే -

వేదాంతం గానందత్పరసరభుజం గాత్రిజగతి ॥

ప॥ శీతాంతమనుగృహితోస్త్రిపునర్వేషభ్యే॥ అయిసకలకల్యాణమస

రామరామాస్యదక్షిణాశాస్త్రహే॥ సుగ్రీవః॥ అయితాత-నికరపరిపూ

ణామనోరథోరామః- అనేనహి-

ప॥ పాప్రనిర్భరమున్నతిర్నిజగురైరాజ్ఞాపితఃపాలితా

సుగ్రీవశ్చవిభీషణశ్చపరమాంరాజ్యశ్రియంపాపితా

నంగామేదశకంధరస్సరీపుర్నితఃకథాశేషతాం

దృష్టుబంధుజనశ్చశోకవిగతదాష్ట్యోల్లసల్లోచనః॥

తథాపీదమస్తు॥ ధరతవాక్యం

ఖిలదాల్యాద్విదనాంబుజేతనుధృతాంసారన్వతంజ్యంధతాం

దేవేకాస్తుధధామిచంప్రమహతేద్యేధామతిఃఖైలతు

వాదైవ్యానహము కృతై శనరసాదేహినింద్యానియం

శేషస్యేవఘణాతలేషుజగతిలక్ష్మీన్సతాంసత్తమ॥

రామః॥ తదాగచ్ఛతపుష్పకాదవతీర్యగురుజనబంధుజనపారజనమానం

దయామ ఇతిపుష్పకాదవతరగామభినయంతోనిమాగ్రంతాస్సర్వే॥

ఇతి న ప్రమాంకః.

నమాప్రమిదంప్రసన్నరాఘవాఖ్యంనామనాటకమ్.

